ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСНА РАДА
ЗАПОРІЗЬКА ДЕРЖАВНА ІНЖЕНЕРНА АКАДЕМІЯ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ОЛЕСЯ ГОНЧАРА
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО
РЕГІОНАЛЬНИЙ ФОНД ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА
У ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ
THE STATE AGRARIAN UNIVERSITY OF MOLDOVA (Chisinau, Republic of Moldova)
KAUNAS UNIVERSITY OF TECHNOLOGY (Kaunas, Lithuana)
VILNIUS GEDIMINAS TECHNICAL UNIVERSITY (Vilnius, Lithuana)

Пріоритетні напрями розвитку економіки: нові реалії та можливості в умовах євроінтеграції

МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

12 травня 2018 року

Запоріжжя
2018

УДК 330.34(063)
П 76

Організаційний комітет:

Голова організаційного комітету:

Банах Віктор Аркадійович – доктор технічних наук, професор, ректор Запорізької державної інженерної академії.

Заступники голови організаційного комітету:

Коваленко Олена Валеріївна – доктор економічних наук, професор, академік Академії економічних наук України, завідувач кафедри економіки підприємства Запорізької державної інженерної академії.

Любім Людмила Сергіївна – голова постійної комісії з питань економічного розвитку, інвестицій, регуляторної політики та підприємництва Запорізької обласної ради.

Члени організаційного комітету:

Метеленко Наталя Георгіївна – доктор економічних наук, професор, академік Академії економічних наук України, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Запорізької державної інженерної академії.

Воронкова Валентина Григорівна – доктор філософських наук, професор, академік Української академії політичних наук, завідувач кафедри менеджменту організацій та управління проектами Запорізької державної інженерної академії.

Макаренко Андрій Петрович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту Запорізької державної інженерної академії.

Гринько Тетяна Валеріївна – доктор економічних наук, професор, академік Академії економічних наук України, завідувач кафедри економіки та управління Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Маслак Ольга Іванівна – доктор економічних наук, професор, академік Академії економічних наук України, завідувач кафедри економіки Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського.

Рекомендовано Вченою радою Запорізької державної інженерної академії
(протокол № 6 від 31.05.2018 року)

П 76 **Пріоритетні напрями розвитку економіки: нові реалії та можливості в умовах євроінтеграції:** матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 12 травня 2018 р.). – Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018. – 144 с.

ISBN 978-966-916-556-5

До збірника матеріалів конференції увійшли тези доповідей, що стали предметом обговорення учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Пріоритетні напрями розвитку економіки: нові реалії та можливості в умовах євроінтеграції», що відбулася у Запорізькій державній інженерній академії.

Матеріали конференції можуть становити інтерес для наукових працівників, викладачів, студентів вищих навчальних закладів, а також для всіх, хто цікавиться сучаснимипроблемами та перспективами розвитку підприємництва та фінансово-економічного потенціалу регіону.

УДК 330.34(063)

ISBN 978-966-916-556-5
© Запорізька державна інженерна академія, 2018

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Гріненко А.Ю.
ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРІОРИТЕТІВ ЕКОНОМІКИ ПРИ ФОРМУВАННІ НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ 6

НАПРЯМ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Аслонова С.К.
ОЗНАКИ КОНВЕРГЕНЦІЇ ПРОПОЗИЦІЇ СВІТОВИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РИНКІВ: ЕМПІРИЧНИЙ ВИМІР 10

Паламарчук Н.О., Томіленко А.М.
ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСІВ МІЖНАРОДНИХ ЗЛИТТІВ І ПОГЛИНАНЬ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ СВІТОВОГО РОЗВИТКУ 14

Яригіна Т.О., Передало Х.С.
МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 18

НАПРЯМ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Бабенко В.А., Петренко А.В.
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ БІЗНЕС В ЕПОХУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА 23

Нигматова Е.С.
ИНДИВИДУАЛЬНЫЕ ПРАКТИКИ БРЕНДИНГА ЗАРУБЕЖНЫХ ОРГАНИЧЕСКИХ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ФЕРМЕРОВ 28

Самойленко Т.Г.
РОЛЬ РЕГІОНАЛЬНОГО МАРКЕТИНГУ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ 32

Сидоров О.А.
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ 36

НАПРЯМ 4. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ТА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА

Зборовський Р.В.
МЕТОДИ ОЦІНКИ БРЕНДУ 40

Красовська О.Ю.
СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ БРЕНДИНГУ 43

Логутова Т.Г., Полторацький М.М.
ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПОРТОВИХ ЗБОРІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МОРСКОЇ ГАЛУЗІ 46

Марков Б.М.
СТРУКТУРА РИНКУ ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ 51

Пивоварова І.М.
ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЗНАНЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ
НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЯКІ НАДАЮТЬ ПРОФЕСІЙНІ ПОСЛУГИ 55

Познанська І.В.
УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЛАНЦЮГА ПОСТАВОК
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ..... 59

Скупейко В.В.
АЛГОРИТМ АНАЛІЗУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА 62

Трушкіна Н.В.
ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ
ПРОСУВАННЯ ПРОДУКЦІЇ НА РИНОК 65

Чавичалов І.І.
ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ 70

**НАПРЯМ 5. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ
І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА**

Іванов С.В., Ляшенко В.І.
ПРО ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ ПРИДНІПРОВСЬКОГО
НАУКОВОГО ЦЕНТРУ НАН ТА МОН УКРАЇНИ
В ІНТЕГРАЦІЇ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАУКОВО-ОСВІТНІЙ ПРОСТІР 74

Ропотан І.В.
ДО ПИТАННЯ ДІАГНОСТИКИ РЕГІОНАЛЬНОЇ КОНВЕРГЕНЦІЇ
ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 80

**НАПРЯМ 6. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ,
СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА**

Дмитрук С.Б., Кміть В.М.
ПРИНЦИП СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ І ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ 84

Чепка В.В., Шевченко В.С.
ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 88

НАПРЯМ 7. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Belia A.R.
APPLICATION OF FIN TECH TECHNOLOGIES
IN PUBLIC FINANCES OF UKRAINE
ON THE BLOCKCHAIN EXAMPLE: ILLUSION OR REALITY? 92

Бондаренко Н.М., Деркач Д.В.
ВПРОВАДЖЕННЯ ДОСВІДУ КРАЇН-ЄС
В ОПОДАТКУВАННІ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ 96

Бондаренко Н.М., Калюжна А.В.
ПОРІВНЯННЯ СТАНУ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДОДАТКУВАННЯ
В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ СВІТУ 100

Гаврилова Л.В.
БЮДЖЕТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ 104

Давидова І.І.
ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ 109

Демченко А.М.
ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ВИКОРИСТАННЯ
ІННОВАЦІЙ БАНКІВСЬКОГО РИТЕЙЛУ В УКРАЇНІ 114

Іваськевич Х.І.
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ
БЮДЖЕТНИМИ КОШТАМИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ.....117

Кравець В.І.
ФІНАНСОВА СИСТЕМА ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ.....120

Сайко А.О.
АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ
КОШТІВ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА.....125

НАПРЯМ 8. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Бабенко Л.В., Палієнко К.І.
РОЛЬ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ
В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....131

**НАПРЯМ 9. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ,
МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ**

Волохова Г.Л.
СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
В УПРАВЛІННІ КОРПОРАТИВНОЮ ІДЕНТИЧНІСТЮ.....136

Куруджи Ю.В.
ЩОДО ПИТАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ СТРАХУВАННЯ
РИЗИКІВ ЗБИТКІВ ЛОГІСТИЧНОЇ МЕРЕЖІ 140

НАПРЯМ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Гріненко А.Ю.
кандидат економічних наук, доцент,
директор
Товариства з обмеженою відповідальністю «Кліар Енерджі»
м. Чернігів, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРІОРИТЕТІВ ЕКОНОМІКИ ПРИ ФОРМУВАННІ НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

На кожному етапі розвитку суспільства конкретні пріоритети економічного розвитку, їх зміст, масштаби, політичне значення різні. Їх вибір не може бути довільним. Вони визначаються рівнем розвитку продуктивних сил та виробничих відносини, конкретними історичними умовами, ситуацією в світовому економічному просторі. Одним із найважливіших завдань формування економічних пріоритетів це врахування в практичній діяльності основних особливостей кожного етапу розвитку країни. Тільки такий підхід може забезпечити глибоке наукове обґрунтування і реальність основних установок в області економіки, гуманізм поставлених цілей, послідовність у вирішенні соціально-економічних проблем.

Важливе значення для переходу до нової якості економічного зростання має виділення основних напрямків суспільного виробництва, які забезпечують створення прогресивної структури економіки. Без їх ідентифікації, не можливо ефективно використовувати стимули до праці, реалізувати систему універсальних інтересів суспільства і швидко рухатися вперед в поступальному розвитку.

Пріоритетний розвиток економіки країни це певна система заходів, які спрямовані на реалізацію довгострокових програм соціально-економічного розвитку держави, регіонів, галузей з урахуванням раціонального внеску кожної із названих структур у

вирішення загальнодержавних завдань, які визначаються реальними передумовами та обмеженнями їх розвитку (рис. 1).

Пріоритетний підхід в економіці завжди носить стратегічний характер, з політичним відтінком. Пріоритети повинні визначатися на основі інтересів країни і здійснюватися через них. Вони мають сприяти науковим передбаченням майбутнього стану розвитку економіки, її структури, вплив на соціальну сферу, людину, природу. У свою чергу, виходячи з цього, є можливість передбачити появу реальних розбіжностей і шляхів, способів їх вирішення. Як наслідок, розбудова економічних пріоритетів, яка опирається на наукову теорію, перетворюється у фактор соціального прогресу.

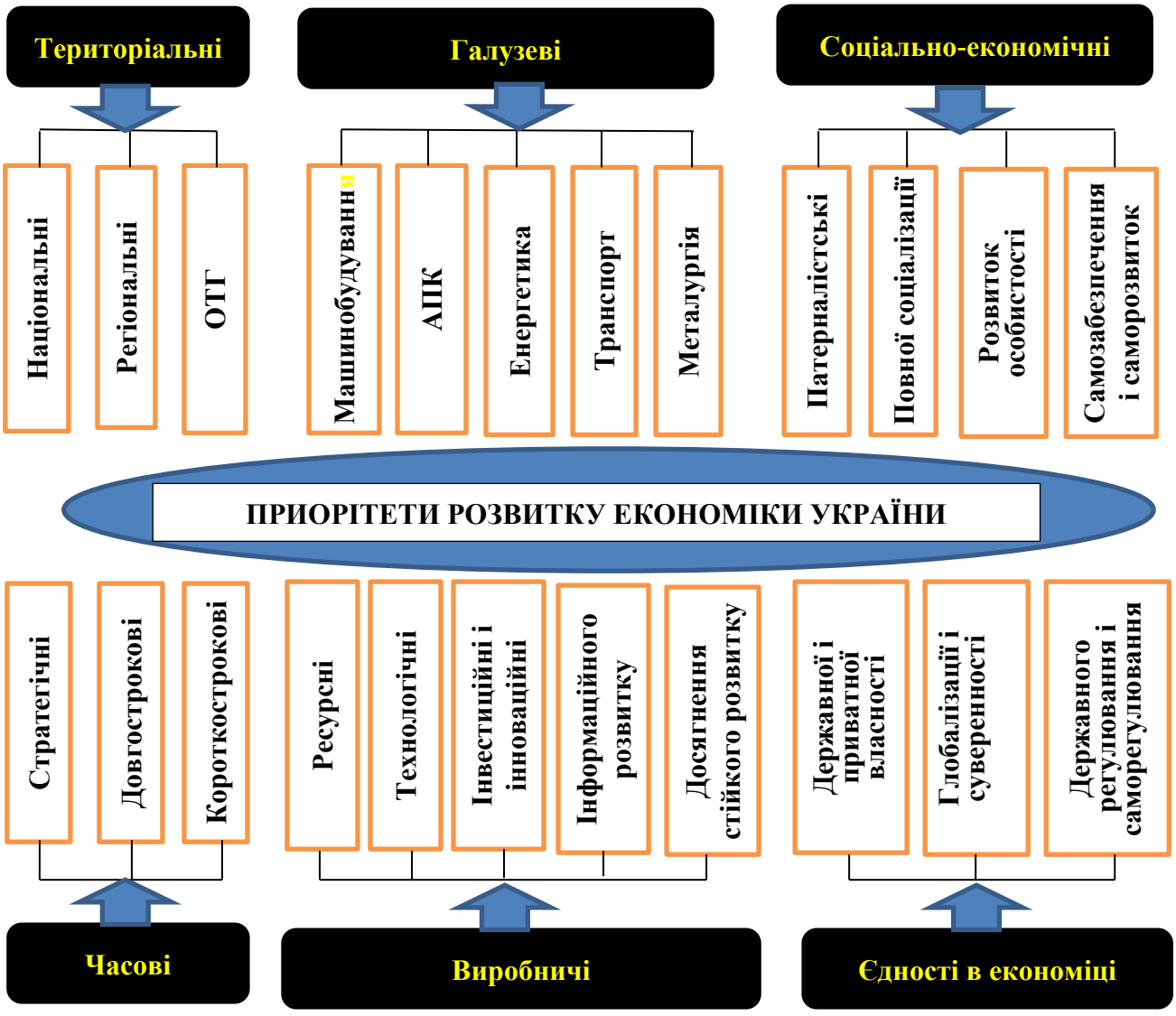

Рис. 1. Пріоритети розвитку економіки України

Розроблено автором

Головне питання, яке має бути вирішене при визначенні пріоритетів реального розвитку економіки України – це як вийти з кризового стану, дисбалансу економіки країни, підвищити рівень реального добробуту громадян, а не мінімальної заробітної плати, при некерованому зростанні цін. Пріоритет економічного розвитку передбачає формування міцного фундаменту, який забезпечив би високий рівень якості життя кожного громадянина в Україні.

Формування пріоритетів економічного розвитку, на наш погляд, варто формувати в наступному порядку:

– визначення мети та кінцевих цілей пріоритетного розвитку;

– аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища і можливостей;

– визначення слабких та сильних сторін пріоритетного розвитку;

– використання наявних та створення нових переваг в пріоритетних напрямах розвитку;

– напрацювання концепції розвитку, з визначенням основних віх та часу їх досягнення;

– формування конкретних планів реалізації пріоритетів;

– аналіз ефективності та результативності руху економіки у напрямку визначених пріоритетів;

– корегування цілей, маршрутів та методів на шляху досягнення позитивного ефекту реалізації обраного пріоритету.

Нинішня економічна ситуація в Україні вимагає від влади вирішення ряду актуальних завдань пріоритетного значення серед яких, на наш погляд, перш за все варто виділити: перше і основне, це реформування самої влади, визначення пріоритетів розвитку у всіх структурах влади – від ОТГ, регіонів і до загальнонаціонального рівня. При реформуванні владних структур варто дотримуватися збалансованого соціально-економічного розвитку територій та забезпечення їх конкурентоспроможності [1, с. 151].

Та на превеликий жаль навіть за наявності такого важливого документу як Указ Президента України № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку Україна – 2020» [2], де чітко визначені основні пріоритети економічного розвитку України на довгострокову

перспективу, сучасна виконавча влада не досягла значних успіхів у реформуванні економіки. В Україні не створено сучасного інноваційного середовища, а це сприяло формуванню негативних тенденцій у використанні науково-технічних досягнень в усіх сучасних галузях виробництва [3, с. 88].

Такий підхід до визначення та реалізації пріоритетних напрямів економічного розвитку призвів до значного зниження економічного зростання протягом останніх років. Так лише протягом 2017 року цей показник визначив мінімальне зростання, а протягом 2012–2015 років ми спостерігали фактичне падіння реального ВВП [4]. Отже Україна вкрай потребує не спасати економіку країни в цілому, а визначити пріоритетні напрями та забезпечити їх розвиток.

В умовах трансформації економічної системи України надзвичайно важливим є теоретичне напрацювання відносно вибору пріоритетів, яке має опиратися на наукові розробки, теоретичні дослідження та висновки, особливості Української економіки та закономірності сучасного економічного розвитку. Варто взяти до уваги, що третина національного виробництва України тісно пов’язана зовнішньоекономічними зв’язками із імпортом сировини та експортом продукції. Це ще раз підкреслює необхідність значної модернізації виробництва та вибір економічних пріоритетів на шляху інтеграції до Європейського Союзу.

Література:

1. Ремізов Г.В. Щодо пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку // Стратегічні пріоритети. – К.НІСД. – 2012. – № 4 (25). – С. 215-216.
2. Указ Президента України № 5/2015 Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» – [Електронний ресурс], Режим доступу: http://www.president.gov.ua/documents/18688.html.
3. Федулова Л.І. Концептуальна модель інноваційної стратегії України / Економіка і прогнозування. Науковий журнал. – К.: Інститут економіки та прогнозування НАН України. – 2012. – № 1. – С. 87-100.
4. Міністерство фінансів України. – [Електронний ресурс], Режим доступу: https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/.

НАПРЯМ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Аслонова С.К.
аспірант кафедри міжнародного менеджменту
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

ОЗНАКИ КОНВЕРГЕНЦІЇ ПРОПОЗИЦІЇ СВІТОВИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РИНКІВ: ЕМПІРИЧНИЙ ВИМІР

Виходячи з аналізу сфери використання терміну «конвергенція» в економічних дослідженнях ми можемо сформулювати опорне визначення сутності ринкової конвергенції та основних форм її прояву на енергетичних ринках.

Ми будемо використовувати в якості опорного визначення цієї роботи бачення конвергенції ринків як наближення параметрів їх функціонування до закономірних результатів взаємодії попиту і пропозиції, що формуються учасниками з усіх національних ринків, залучених до процесів конвергенції. Відповідно, в основі ціни має бути відносна рідкісність об'єкту торгівлі, що формується як результат взаємодії сукупної пропозиції та сукупного попиту по всіх суб'єктах ринків, які виступають суб'єктами конвергенції. Тобто, замість двох (більше) ринкових цін на двох (більше) ринках повна конвергенція означає існування єдиної ціни (згідно із законом єдиної ціни), яка в свою чергу виступатиме продуктом взаємодії пропозиції (що в ідеалі має складатись з усіх суб'єктів і 1-го і 2-го ринків) і попиту (що також за повної конвергенції, втілюватиме запити всіх суб'єктів як з ринку 1-го, так і 2-го) [1].

Стосовно суб'єктів пропозиції, таке загальне бачення конвергенції означає, що ознакою конвергенції ринків є вирівнювання доходності

генерації енергії (видобутку енергоресурсів), здійснюваних за аналогічними технологіями. Тобто генерація стандартної міри енергії за стандартною технологією має забезпечувати стандартну доходність учасникам такої діяльності на різних ринках, щодо яких досліджується їх конвергенція. Відповідно, чим більше диференціація доходності аналогічної діяльності на аналогічних ланках руху від первинних джерел енергоресурсів до кінцевого споживача на різних ринках – тим менше міра конвергенції енергетичних ринків. Отже, наприклад, генерація електроенергії за певною технологією (скажімо трансформація природного газу в електроенергію з вихідною потужністю певного діапазону) має давати схожу доходність на всіх ринках – за умови повної (ідеальної) конвергенції, а чим більша така відмінність – тим більше спостерігається дивергенція, як протилежність конвергенції.

Ще однією важливою ознакою конвергенції пропозиції на енергетичних ринках виступає наближення міри її сегментованості, що властива різним країнам ЄС. При цьому така сегментація пропозиції на енергетичних ринках має досить складну внутрішню структуру. На першому рівні сегментації йдеться про розподіл загального енергобалансу між основними видами енергоресурсів. Відповідно, наближення показників структури виробництва енергетичних галузей країн, конвергенція енергетичних ринків яких досліджується, буде ознакою підвищення спорідненості пропозиції на енергетичних ринках. Отже, якщо питомі ваги окремих різновидів енергоресурсів в складі національних енергобалансів країн ЄС близькі – то це ознака вищого рівня конвергенції пропозиції на енергетичних ринках. І навпаки, якщо певні види енергетичних ресурсів мають дуже різні питомі ваги в складі національних енергобалансів європейських країн, це ознака меншої конвергенції пропозиції на енергетичних ринках.

Конвергенція чи дивергенція такої структури пропозиції дозволяє дати відповідь, чи залишається власне наділеність енергетичними ресурсами певної країни, її географічне положення, інші фактори, що не можуть бути змінені в процесі еволюції енергетичних ринків вагомими чинниками структури пропозиції? Чи висока залученість

національної енергетичної (видобувної, генеруючої) бази до єдиних європейських енергомереж створює стимули суб'єктам пропозиції будь якої країни торгувати зі споживачами всіх країн ЄС однаково, відповідно, вирівнюючи ціни на енергетичних ринках всіх залучених до європейських енергетичних мереж країн? Чи розвиток енергетичних ринків, інтеграція в енергетичну структуру ЄС дозволяє долати обмеженість власної ресурсної бази країнам, що не мають власних покладів енергоресурсів і забезпечувати енергетичні потреби власних споживачів на однакових умовах з країнами, відносно більше наділеними природними ресурсами для енергогенерації.

Зрозуміло, що незважаючи на оцінки інтенсивності конвергенції на енергетичних ринках, ми не можемо очікувати, що вихідна неоднорідність наділення європейських країн викопними первинними енергетичними ресурсами ніяк не позначатиметься на структурі національної пропозиції. Так, навряд чи наявність вагомих відносно національних енергетичних потреб запасів первинних енергетичних ресурсів певного виду може бути зовсім елімінована інтеграцією країни в європейські енергетичні мережі і ніяк не позначатись на структурі її енергозабезпечення. Наприклад, вагомі запаси природного газу в Норвегії, чи вугілля в Польщі навряд чи ніяк не позначатимуться на енергобалансі цих країн. Проте якщо ми спостерігатимемо, що з часом та поглибленням інтеграції їх національних енергетичних ринків до складу європейських енергетичних комунікацій, вплив такої специфічної природноресурсної бази слабшатиме – то це буде явна ознака конвергенції пропозиції на європейських енергетичних ринках. Відповідно, якщо близькість до «точок входу» певних видів енергетичних ресурсів та наявність природних джерел первинних енергоресурсів втрачають своє значення як фактори структури пропозиції енергоресурсів в європейських країнах – ми маємо емпіричний доказ домінування тенденції конвергенції над дивергенцією, стосовно пропозиції на енергетичних ринках європейських країн.

На другому рівні сегментації енергетичних ринків формується міра концентрації пропозиції в межах сегмента кожного з різновидів енергетичних ресурсів (газ, нафта, електроенергія). Найбільшою буде

концентрація пропозиції у випадку монополізації певного сегменту енергетичного ринку (наприклад, єдина компанія, що забезпечує генерацією електроенергії, чи єдиний імпортер газу, чи єдина компанія монополіст, що забезпечує постачання нафти, незалежно від того, займається вона її видобутком самостійно, чи імпортує на територію країни). Чим більше таких компаній та чим рівномірніше між ними розподілені обсяги пропозиції на певному сегменті – тим менша міра концентрація пропозиції. Отже, якщо спостерігатиметься, що міра концентрації пропозиції в межах основних сегментів енергетичних ринків схожа в країнах ЄС – це ознака високого досягнутого рівня конвергенції пропозиції на енергетичних ринках. Якщо спостерігатиметься, що з часом і посиленням європейської економічної інтеграції показники концентрації пропозиції на основних сегментах енергетичних ринків європейських країн наближаються – це ознака наявності процесів конвергенції у відповідний період.

Також важливо, що оскільки ми тлумачимо конвергенцію як процес, певну тенденцію та спрямованість зміни характеристик пропозиції, то найбільш змістовними показниками для оцінки міри конвергенції будуть показники динаміки, що виявлятимуть зближення чи розходження обраних характеристик енергетичних ринків країн ЄС. Відповідно інтенсивність конвергенції виявлятиметься за темпами зближення чи розходження аналізованих показників для різних країн ЄС. Міра, ступінь конвергенції енергетичних ринків країн ЄС, рівень розвитку цього процесу може розкриватись через показники на визначену дату, чи за певний період.

Література:

1. Попова, Л.О. Поведінка споживача [Текст]: Навч. посіб. у структурно-логічних схемах / Л.О. Попова, Т.Л. Мітяєва – Х: ХДУХТ, 2010 р.

Паламарчук Н.О.
кандидат економічних наук, доцент,
Черкаський державний технологічний університет
Томіленко А.М.
магістрант
Черкаського державного технологічного університету
м. Черкаси, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСІВ МІЖНАРОДНИХ ЗЛИТТІВ І ПОГЛИНАНЬ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ СВІТОВОГО РОЗВИТКУ

В сучасних умовах світового розвитку компаніям необхідно шукати ефективні методи для розвитку, що здатні забезпечити підвищення конкурентоспроможності, зростання рентабельності і ринкової вартості. На сьогоднішній день одним з таких методів є стратегія злиття і поглинання. Злиття і поглинання є невід'ємними процесами сучасних ринкових відносин. В умовах турбулентного світового ринку вчасно здійснені транзакції з міжнародних злиттів і поглинань можуть значно збільшити вартість бізнесу. Одним з мотивів злиттів і поглинань компаній є прагнення до отримання додаткових виробничих і фінансових ресурсів, необхідних для розширення виробництва продукції і проникнення на нові ринки, а також доступ до нових технологій.

Міжнародний ринок злиття та поглинання в 2017 році не досяг високих результатів в порівнянні з минулими роками (рис. 1). Згідно з даними Moody's Analytics, глобальний обсяг і кількість угод злиттів і поглинань (M&A) знизилися. Всього у 2017 році було укладено 96 082 угод на загальну суму 4740,9 млрд. доларів США. Це на 8% нижче кількості угод M & A здійснених в 2016 році (104 559 угоди) і на 3% нижче, ніж в 2016 році за обсягом угод M&A (4892,8 млрд. доларів США).

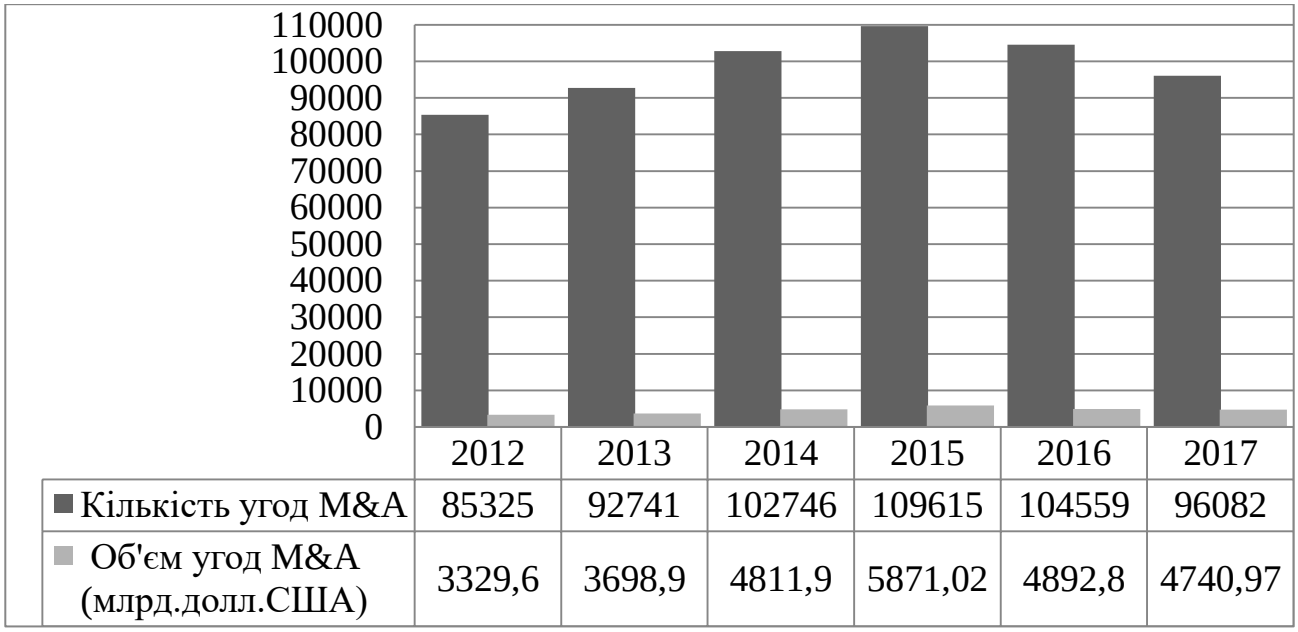

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Кількість угод M&A	85325	92741	102746	109615	104559	96082
Об'єм угод M&A (млрд.долл.США)	3329,6	3698,9	4811,9	5871,02	4892,8	4740,97

Рис. 1. Динаміка активності світового ринку M&A у 2012–2017 рр.
Складено автором на основі [1]

Зменшує активність угод багато факторів, основними з яких являються – політична невизначеність, зниження довіри до компаній, посилення економічної нестабільності, завищення реальної вартості компанії, неякісне передінвестиційне дослідження.

Слід зазначити, що зниження активності на ринку M&A почалось з 2015 року. У той же час, деякі регіони світу показали відновлення в 2017 році, серед них Західна Європа (зростання на 6%, з 1138,2 млрд. доларів США до 1282,4 млрд. доларів США) і регіон Східної і Центральної Азії (з 1250,1 млрд. доларів США в 2016 року до 1275,6 млрд. доларів в 2017 році) (рис. 2).

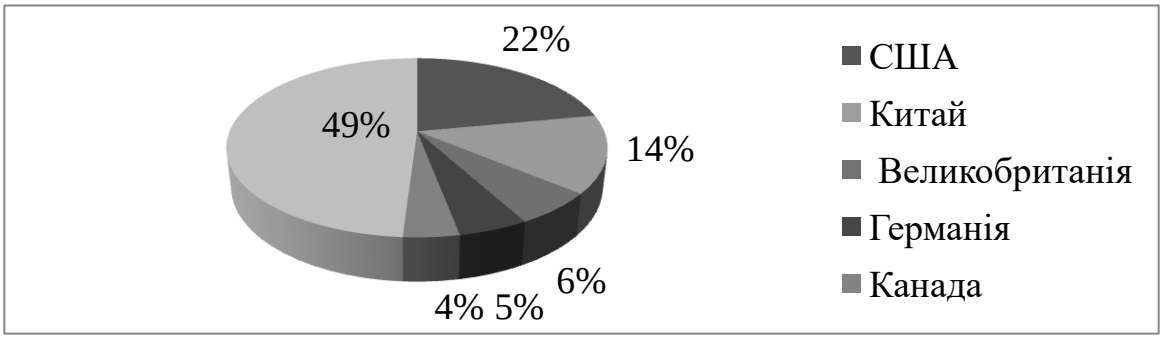

Рис. 2. Країни-лідери по кількості угод M&A в 2017 році
Складено автором на основі [1]

У 2017 році, США продовжують лідирувати по залученню найбільших обсягів інвестицій та підписання найбільшої кількості

угод M&A. Американські компанії закрили 20 897 угод M&A на загальну суму 1455,6 млрд. доларів США. Найближчим суперником США в 2017 році став Китай, який зайняв друге місце в рейтингу з показником – 13 679 угод M&A на суму 720,8 млрд. доларів США. Великобританія зайняла третю позицію з 5832 угодами M&A на загальну суму 285,4 млрд. доларів США.

Крім цього окремі сектори економіки є більш привабливими для інвесторів та мають більшу популярність на міжнародному ринку M&A (рис. 3).

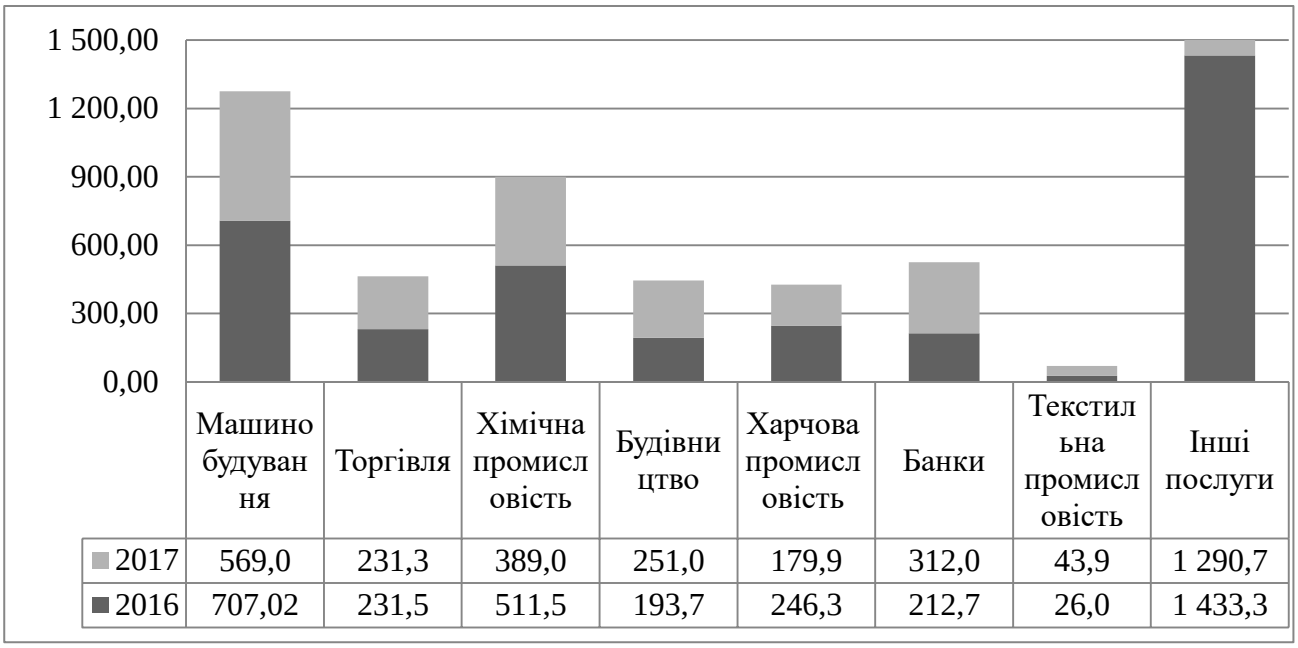

	Машинобудування	Торгівля	Хімічна промисловість	Будівництво	Харчова промисловість	Банки	Текстильна промисловість	Інші послуги
2017	569,0	231,3	389,0	251,0	179,9	312,0	43,9	1 290,7
2016	707,02	231,5	511,5	193,7	246,3	212,7	26,0	1 433,3

Рис. 3. Міжнародний ринок M&A по секторах, млрд. долл. США
Складено автором на основі [1]

Машинобудування (виробництво устаткування, меблів та різні види переробки) займають провідне місце за обсягом і вартості угод M&A в 2017 році. Сектор посів перше місце як за обсягом, так і за кількістю угод M&A. В цілому цей сектор в 2017 році характеризувався 9959 угодами M&A на загальну суму 569,0 млрд. доларів США.

Зростання даного сектора в 2017 рік зобов'язаний, перш за все, угоді за 30 млрд. доларів США за поглинання Rockwell Collins компанією United Technologies (табл. 1). Крім того, істотний вплив на результат зробило поглинання CR Bard компанією Becton Dickinson Company за 24 млрд. доларів США.

Таблиця 1

Найбільші угоди на світовому ринку M&A за 2017 рік

Покупець	Країна покупця	Продавець	Країна об'єкта покупки	Дата анонсування угоди	Тип угоди	Розмір, угоди, млрд. $
CVS Health Corporation	США	Aetna Inc.	США	03.12.2017	поглинання 100%	77
The Walt Disney Company	США	Twenty-First Century Fox Inc.	США	14.12.2017	поглинання 100%	66,1
British American Tobacco plc	Великобри-танія	Reynolds American Inc.	США	17.01.2017	поглинання з 42% до 100%	49,4
Praxair Inc., via Linde plc	США	Unde AG	Німеччина	01.06.2017	поглинання 100%	37,9
United Technologies Corporation	США	Rockwell Collins Inc.	США	04.09.2017	поглинання 100%	30

Складено автором на основі [1]

В той же час, з таблиці 1, можна побачити, що максимальна сума угоди відмічається за поглинанням Aetna Inc. Компанією CVS Health Corporation вартістю 77 млрд. доларів США.

В цілому можна зробити висновок, що в сучасних умовах злиття і поглинання є найбільш поширеним видом підприємницької діяльності у світі. Угоди зі злиття і поглинання покращують матеріально – виробничу сферу, підвищують прибутковість, стійкість, створюють позитивний імідж компанії. Вони здатні забезпечити значний синергетичний ефект та відкрити доступ до нових ринків.

Незважаючи на показники 2017 року, можна зробити загальний висновок про загальносвітову тенденцію зростання угод злиттів та поглинань в усіх регіонах світу та у багатьох секторах економіки. Це сформувало основи для створення міжнародного ринку M&A, що став важливою складовою світового ринку. Для багатьох підприємств участь у процесах злиттів та поглинань стало умовою для підвищення конкурентоспроможності та збереження позицій на ринку. В той же час

нестабільний світовий розвиток здатен як позитивно так і негативно впливати на процеси злиттів та поглинань. Це призводить до збільшення або зменшення кількості угод злиттів та поглинань в окремі роки.

Перед всіма країнами світу стоїть важливе завдання збереження оптимального рівня розвитку національної економіки в умовах відкритості світового ринку та активізації процесів злиттів та поглинань.

Література:

1. Global & Regional M&A [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www.mergermarket.com/pdf/Mergermarket Legal League Table Report.Q32017.pdf.

Яригіна Т.О.
студентка Інституту економіки і менеджменту
Національного університету «Львівська політехніка»
Передало Х.С.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Міжнародне співробітництво у наш час відіграє важливу роль у розвитку держави, оскільки сприяє поглибленню зв’язків з іншими державами у різних сферах діяльності, тим самим даючи країні підґрунтядля процвітання національної економіки. Для розуміння сутності міжнародного співробітництва можна скористатися трактуванням транскордонного співробітництва, яке є складовою частиною першого, та викладене у Законі України «Про транскордонне співробітництво». У ньому зазначено, що «транскордонне співробітництво- це спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представ-

ницькими органами, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством» [1].

Сьогодні чітко простежується бажання України влитись в міжнародне життя шляхом створення спільних підприємств, проектів, спільного виробництва, проведення науково-технічних конференцій та симпозіумів, створення координаційних програм спільних наукових і технічних досліджень. Міжнародні угоди щодо співробітництва України підписані з багатьма країнами світу, а саме з Канадою, Китаєм, Грецією, Данією, Естонією, Іспанією, Латвією, Литвою, Румунією, Словаччиною, Німеччиною, Чехією тощо [2].

Також, як відомо, у 2014 році Україна підписала угоду про асоціацію з Європейським Союзом (далі – ЄС), що стало першим етапом її інтегрування в європейську спільноту. Цей крок був передбачуваним, оскільки Україна, знаходячись в «серці» Європи, давно співпрацює з європейськими країнами у різних сферах діяльності, зокрема у науково-виробничій сфері, фінансовій, маркетинговій, організаційній та інших. Європейським Союзом Україні відводиться ключова роль у рамках ініціативи ЄС «Східне партнерство» (вона є подальшим етапом інтеграції між ЄС та східноєвропейськими країнами). Більше того, ЄС запропонував модель розвитку відносин з Україною як зразок для наслідування таким країнам як Азербайджану, Білорусії, Вірменії, Грузії та Молдові [3]. Слід зазначити, що Угода про асоціацію з ЄС набула повної міжнародно-правової чинності 1 вересня 2017 р.

Активне міжнародне співробітництво України у різних сферах діяльності за минулий рік характеризують такі факти [4]:

– 22 лютe 2017 р. – офіційне відкриття виставки «50 винаходів, які Україна подарувала світу» у Вашингтоні;

– 9 березня 2017 р. – обговорення в Брюсселі шляхів активізації участі українських науково-дослідницьких інституцій в програмі наукових досліджень в галузі «ядра» на 2018рік, організоване Євратом;

– квітень 2017 р. – заява уряду Індія про те, що вона зацікавлена в інвестуванні в альтернативну енергетику в Україні;

– вересень 2017 р. – обговорення шляхів розширення співробітництва між КНР та Україною у галузі поштового зв’язку,

транспортних перевезень пошти та проекту «Шовкового шляху» з Китаю до України;

– жовтень 2017 р. – початок спільного проекту між державним концерном «Укроборонпром» і американською компанією «Аерос» з виготовлення стрілецької зброї;

– листопад 2017 р. – домовленість між ДП «Антонов» з Саудівською Аравією про співпрацю у виробництві літаків Ан-132 і Ан-70;

– осінь 2017 р. – підписання Укравтодором кількох контрактів з китайськими компаніями, що є вперше в історії незалежної України.

– 2017 р. – укладання угода між «Укрзалізницею» та американською корпорацією GeneralElectric, перший етап якої передбачає поставку в Україну 30 американських локомотивів за українські кошти. І хоч про залучення інвестицій на першому етапі поки не йдеться, в наступні кілька років очікується продовження співпраці в цій сфері;

– 2017 р. – проведення спільних зйомок двох індійських фільмів в Україні, а саме: «Переможець» та «99 пісень».

2018 рік також розпочався дуже плідно. У цьому році компанія Єврокар, заявила, що готова виробляти електромобілі в Україні за умови державної підтримки, що б дозволило Україні, як зазначив власник заводу Олег Боярин, стати «європейським Китаєм» у виробництві електромобілів для всього європейського ринку. Також відомо, що у травні 2018 року в Києві планується проведення Міжнародного водневого енергетичного форуму «H2U» [5].

Як бачимо, Україна розвиває міжнародні зв’язки у різних галузях економіки, активно впроваджує зміни в різних сферах життя держави і готова запропонувати міжнародним партнерам нові горизонти й нові вектори співпраці. Але, звичайно, існують і перешкоди на цьому шляху. Зокрема, беручи до уваги світовий рейтинг країн за різними показниками 2016/17років, Україна займає [6]: 50-те місце із 127-и щодо впровадження інновацій; 154-те місце із 163-ох щодо миру; 77-ме місце із 113 щодо верховенства права; 95-те місце із 173-ох щодо добробуту в країні; 109-те місце із 180-ти щодо екологічної ефективності; 150-те місце із 180-ти щодо економічної свободи; 76-те місце із 190-та щодо легкості ведення бізнесу; 84-те місце із 187 щодо людського розвитку; 64-те місце із 128 щодо соціального прогресу; 130 місце із 180 щодо сприйняття корупції; 43-тє місце із 189-ти щодо податкових навантажень, 102-ге місце із 180-ти щодо свободи преси.

Таким чином, зауважимо, що Україна, без сумнівів, має значний потенціал у сфері міжнародного співробітництва, але для цього потрібно покращити вищенаведені показники, що можливо лише за сприянням самої держави, дії якої повинні бути спрямовані на:

– створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення зовнішніх інвесторів, ане лише заохочуватиїх до інвестування;

– спрямовування державних коштів на розвиток інноваційних процесів, адже їх відсоток в Україні на фінансування інноваційного сектора економіки надзвичайно малий, а саме, становить лише 0,3%. Для порівняння, у розвинутих країнах цей показник стабільно становить близько 2% і більше [7];

– удосконалення організаційно-економічних механізмів, а також правового забезпечення міжнародного співробітництва. Держава повинна гарантувати економічну свободу, створити умови для легкого ведення бізнесу, зменшити податкові навантаження. Як не прикро визнавати, Україна вважається однієї з найбільш корумпованих країн Європи, що свідчить про необхідність кардинальних змін в державному апараті управління [8].

Отже, Україні є ще багато чому повчитись в зарубіжних партнерів, тому міжнародне співробітництво для нашої країни є надзвичайно важливим видом зовнішньоекономічної діяльності. Та, переймаючи досвід співпраці, ми також маємо що запропонувати міжнародним партнерам, оскільки Україна володіє значним інтелектуальним потенціалом. Можна згадати, наприклад, таких відомих людей з українським корінням як Стів Возняк, одного із засновників компанії «Apple», Стівен Спілберг, однин із найуспішніших кінорежисерів, Міла Йовович, знаменита американська акторка, Девід Коперфілд, легендарний ілюзіоніста, Соломія Крушельницька, неперевершена оперна діва, Ігор Сікорський, знаменитий авіаконструктор та тисячі інших. Таким чином, створивши умови, в яких талановиті українці могли б розвивати свій потенціал на Батьківщині, а не «шукати кращої долі» за кордоном, Україна зможе не лише покращити свої економічні показники, але й скласти значну конкуренцію іншим країнам на міжнародному ринку.

Література:

1. Закон України «Про транскордонне співробітництво» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1861-15.

2. Офіційна інтернет-сторінка «НАУКА ХНУМГ». Міжнародне співробітництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://science.kname.edu.ua/index.php/uk/naukova-diyalnist-spivrobitnikiv/mizhnarodni-naukovi-zv-yazki/mizhnarodni-granti-programi-stazhuvannya-stipendiji-konkursi-nagorodi-premiji/17-mizhnarodni-naukovi-zv-yazki.

3. Офіційна інтернет-сторінка «Міністерства закордонних справ України». Політика ЄС щодо України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/eu-policy.

4. Офіційна сторінка газети «Економічна правда». Результат пошуку: співробітництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.epravda.com.ua/search/?search=%F1%EF%B3%E2%F0%EE%E1%B3%F2%ED%E8%F6%F2%E2%EE

5. Офіційна сторінка інформаційного агентства «УНІАН». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://economics.unian.ua/industry/10022567-vlasnik-zavodu-yakiy-vipuskaye-skoda-ukrajina-mozhe-stati-yevropeyskim-kitayem-u-virobnictvi-elektromobiliv.html.

6. Україна в глобальних рейтингах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.pravda.com.ua/cdn/graphics/ratings/.

7. Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційного розвитку та доцільність його використання в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/15036.2.1.004.pdf.

8. Інформаційна інтернет-сторінка новин «ТСН-Україна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://tsn.ua/ukrayina/ukrayina-potrapila-do-spisku-naykorumpovanishih-krayin-yevropi-807159.html.

НАПРЯМ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Бабенко В.А.
кандидат історичних наук,
доцент кафедри українознавства
Придніпровської державної
академії будівництва та архітектури
Петренко А.В.
студентка спеціальності «Економіка підприємства»
Придніпровської державної
академії будівництва та архітектури
м. Дніпро, Україна

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ БІЗНЕС В ЕПОХУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасний розвиток суспільства, яке називають інформаційним суспільством, суспільством економіки знань, інформаційної економіки, креативної економіки тощо, характеризується кардинальними змінами у визначенні напрямів економічного прогресу. Основні акценти сьогодні переміщуються на прискорений інноваційний розвиток, перехід до стратегії, що базується на знаннях та інтелекті. Основу такого розвитку становлять інтелектуальні надбання нації, наукові досягнення, процеси перетворення результатів творчої діяльності у виробництво матеріальних та духовних благ.

Надзвичайно важливу роль в інформаційному суспільстві відіграє інтелект нації – «сукупність здібностей творчих обдарованих людей, їх освітньо-кваліфікаційний рівень, на основі яких формується здатність народу засвоювати нові знання та інформацію і використовувати їх для розвитку науки, культури, мистецтва, створення і впровадження нової техніки, застосування прогресивних форм організації виробництва і праці, вироблення найоптимальніших

рішень в усіх сферах суспільного життя». [3, с. 671] Передумовами формування інтелекту нації є дух народу, енергія і підприємливість, рівень освіти, моральні і культурні цінності, а найважливішим структурним елементом інтелекту нації є інтелектуальна власність.

Необхідність виходу української економіки на траєкторію зростання потребує кардинальних зрушень таких як: стимулювання розробників інтелектуальних продуктів, їх правовий захист, так і забезпечення сприятливих умов для цивілізованого просування нових ідей на ринок, їх комерціалізація, тому отримання нових знань задля розвитку нових форм бізнесу та підприємництва, зокрема, інтелектуального бізнесу є дуже актуальним.

На сьогодні існує багато наукових розвідок та досліджень у сфері інтелектуального бізнесу. Значний внесок у вивчення цієї наукової проблеми зробили такі зарубіжні вчені, як: Б. Аллен, Г. Боденхаузен, Т. Коно, Ф. Котлер, Ж. Ломберт, Г. Менш, Р. Фостер, Й. Шумпетер та ін. Дослідженням проблем фінансування інтелектуального бізнесу займалися: Л. Едвінсон, М. Мелоун, Т. Стюарт, В. Базилевич, В. В. Ільїн, Г. І. Гарафієва та інші. Розвитку теоретичних і практичних засад функціонування інновацій та інтелектуального бізнесу в Україні присвячені дослідження вітчизняних вчених, серед яких: О. Амоша, І. Багрова, М. Бунчук, В. Геєць, О. Кураленко, М. Вачевський, В. Полохало, П. Микитюк, О. Кузьмін, Л. Федулова та ін. Але дослідження інтелектуального бізнесу доби інформаційного суспільства потребує всебічного вивчення задля його подальшого розвитку.

На відміну від звичайного бізнесу, який в науковій літературі визначають як: «бізнес (англ. – справа, діло) – підприємницька, комерційна чи будь-яка інша діяльність, що не суперечить закону і спрямована на отримання прибутку» [3, с. 102]; інтелектуальний бізнес – «це відповідний вид діяльності з метою отримання доходу за результатами комерціалізації інтелектуального продукту». [4, с. 50] Щодо поняття «інтелектуальний продукт» не існує невизначеності. Його розуміють, як «результати інтелектуальної, розумової, духовної та творчої діяльності, втілені у відкриттях, винаходах, патентах,

наукових звітах і доповідях, проектах, раціоналізаторських пропозиціях, творах літератури, мистецтва, музики та ін.». [3, с. 672] Виходячи з цього інтелектуальний бізнес може бути заснований на наданні послуг розумової, творчої діяльності (власної або найнятого персоналу), а також на продажу, наданні в користування результатів такої діяльності, тобто вимагає інтелектуалізації праці.

Наряду з теоретичним обґрунтуванням більшістю зарубіжних і вітчизняних науковців поняття «інтелектуальний бізнес» є й інші точки зору. Зокрема американський професор А. Р. Червітц у 2002 році запропонував термін «інтелектуальне підприємництво». У своїй статті «Intellectual Entrepreneurship. A vision for graduate education» А. Р. Червітц висловив думку, що «створення матеріального багатства представляє собою лише одне з приватних проявів підприємництва. Інтелект не може бути обмежений академічною науковою школою, а підприємництво – це не бізнес, це установка на оволодіння світом, це процес культурної інновації» [1, с. 76].

Інтелектуальний бізнес в Україні, на відміну від розвинених країн, розвивається повільно та неефективно. Причини такої ситуації багатофакторні. Україні сьогодні притаманні гострі протиріччя між потребами інноваційного розвитку економіки, забезпечення її модернізації і реальним станом використання інтелектуального потенціалу країни, захистом прав інтелектуальної власності, підтримкою інтелектуального бізнесу.

Процеси інтелектуалізації праці потребують постійного розвитку інтелектуальних можливостей та здібностей працівників, оскільки передбачають застосування нестандартних інноваційних підходів і пошуку нових рішень у різних аспектах професійної діяльності, неперервного оновлення знань, гнучкості та адаптивності мислення, забезпечення ефективної взаємодії інтелектуальних можливостей людини з новими методами та засобами праці, з новою інформацією в нових організаційних умовах. [2, с. 49] Саме в країнах, де активно відбувається інтелектуалізація праці, де сформовані національні інтелектуальні системи з державним регулюванням і підтримкою взаємозв’язку наукової, виробничої і

освітньої діяльності, відмічаються надзвичайні успіхи в інтелектуальній діяльності та її вплив на розвиток інтелектуальної власності та інтелектуального бізнесу.

Роль інтелектуальної власності в економічному розвитку зростає сьогодні в усьому світі, випереджаючи значущість засобів виробництва і природних ресурсів. За оцінками Світового банку, фізичний капітал в сучасній економіці формує 16% загального обсягу багатства кожної країни, природний – 20%, а людський творчий капітал – 64%. У таких країнах, як США, Японія і Німеччина, частка інтелектуального капіталу становить до 80% національного багатства. Матеріальні цінності створюються за рахунок запровадження нових технологій та використання новацій, тобто застосування творчих знань на практиці. Обсяг торгівлі правами інтелектуальної власності та ліцензіями на здійснення цих прав у світі розвивається дуже динамічно і оцінюється у сотні мільярдів доларів на рік. Частка нових, або вдосконалених технологій, товарів, обладнання, які містять інтелектуальні здобутки, у розвинутих країнах сягає 70-85% приросту ВВП.

Значну увагу новим технологіям, що створені на основі раніше невідомих законів і закономірностей приділив М. Кондратьєв, який довів, що економічні зміни пов’язані із впровадження значних науково-технічних винаходів, технологічних нововведень. Причини виникнення і поширення нововведень, зміну технологій у новому інформаційному суспільстві досліджували Г. Менш та Р. Фостер, які запропонували особливий підхід до цього питання. Розвиток кожної технології вчені пропонують характеризувати за допомогою S-подібної логістичної кривої, що відбиває залежність між витратами, пов’язаними з розробкою нової технології продукту та результатами, які одержані внаслідок інтелектуальної діяльності [5, с. 423]. Нова технологія «приходить» не одна, а у сукупності з іншими прикладними взаємодоповнюючими технологіями. Виникають «пучки» (або кластери за визначенням Й. Шумпетера) технологій, які стимулюють розвиток нових галузей, товарів, сприяють динаміці ринку.

Сьогодні існує безліч фірм, що надають послуги з написання різних текстів, наповненню контентом Інтернет-ресурсів, розробці індивідуального програмного забезпечення для компаній, індивідуальне підприємництво та безліч інших форм комерціалізації інтелектуальної діяльності. Тому у інтелектуального бізнесу великі перспективи. Він все більше витісняє фізичну працю, залишаючи її тільки в якості технічного обслуговування. Інтелектуальний продукт, створений у результаті творчих зусиль окремої особистості або колективу, становить основу інтелектуального бізнесу. Він може мати різні форми: відкриття та винаходи, зразки нової продукції і техніки, нові технології, науково-виробничі, консалтингові, економіко-фінансові, управлінські, маркетингові послуги, а також різні види літературно-художньої творчості. Також до інтелектуального бізнесу можна віднести будь-які види професійних консультацій: психологічні, юридичні, медичні, економічні, консалтинг, бізнес-тренінги і т.д. Як і інші продукти людської праці, результати інтелектуальної діяльності мають вартісні оцінки. Вони можуть бути включені в товарообіг на комерційній основі, давати корисний економічний, соціальний та інший ефект, задовольняти особисті та суспільні потреби.

Попереду у інтелектуальної діяльності безліч неосяжних горизонтів, тому що кожне нове покоління буде вносити все нові та нові досягнення, здобутки, проекти, плани. Світовий досвід доводить, що будь-які прогресивні зрушення в економічному та соціальному розвитку суспільства мають безпосередній зв’язок з інтелектуалізацією праці, інтелектуальною власністю, інтелектуальним бізнесом, які сприяють економічному зростанню, залученню іноземних інвестицій та трансферу технологій завдяки стимулюванню винахідництва та нових технологій. На творчу, інтелектуальну діяльність покладається забезпечення реальних проривів на основних напрямках науково-технологічного прогресу. Лише з масштабним використанням інтелектуальних ресурсів на основі інтелектуалізації суспільства стане можливою структурна перебудова економіки та соціально-економічний розвиток країни.

Література:

1. Аврамова О. Є., Васильєва Н. Г., Перевалова Л. В. Правові засади інтелектуальної власності в Україні: навч. Пос. / О. Є. Аврамова, Н. Г. Васильєва, Л. В. Перевалова. –Х: НТУ «ХПІ», 2012. – 135 с.
2. Василик А. В. Об'єктивні передумови та напрями інтелектуалізації праці в Україні // Україна: аспекти праці. – 2007. – № 7. – С. 48-51.
3. Економічна енциклопедія: у трьох томах / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. Ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – Т. 1. – С. 102, 672-864.
4. Карпінський Б. А., Герасименко О. В. Фінансово-інвестиційний словник: навч. пос. – Львів, 2006. – 304 с.
5. Скрипко Т. О. Інноваційний менеджмент: підручник / Т. О. Скрипко. – К.: Знання, 2011. – 423 с.

Нигматова Е.С.
аспирант кафедры менеджмента,
статистики и экономического анализа
Луганского национального аграрного университета
г. Харьков, Украина

ИНДИВИДУАЛЬНЫЕ ПРАКТИКИ БРЕНДИНГА ЗАРУБЕЖНЫХ ОРГАНИЧЕСКИХ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ФЕРМЕРОВ

Цель данных тезисов заключается в описании практик взаимодействия зарубежных органических сельскохозяйственных брендов с потребителями. Анализ их деятельности проводился благодаря использованию директории сертифицированных органических операторов «bioC» (совместно с IFOAM) и последующего исследования сайтов операторов из Великобритании, Германии, Венгрии, Швейцарии. Следует отметить, что не все перечисленные в указанной директории предприятия функционируют в качестве брендов, а также лишь немногие полноценно используют возможности труда потребителей для создания сильных брендов. Распространенными практиками взаимодействия с потребителями

является проведение курсов и занятий в школах, привлечение школьников к ознакомлению с органическим производством, разнообразные формы сотворчества потребителей (волонтерский труд на фермах, самостоятельное создание готовых продуктов, сбор сырья для продуктов, предложение собственных рецептов), предоставление услуг по организации семейного досуга и праздников на ферме, эко-кемпинг, проведение оздоровительных мероприятий на природе (прогулки, курсы, йога), экскурсий, спонсорство спортивных команд, художественных мероприятий. Таким образом, зарубежные органические сельскохозяйственные бренды привлекают потребителей к труду, предоставляя платформы для предметно-практической деятельности, идеально-духовного освоения ценностного содержания органического производства, захватывая время досуга и направляя его в соответствующие каналы [1]. Примечательно, что в некоторых случаях бренды предлагают потребителям коммерциализировать их труд, например, посредством обмена: потребитель распространяет сведения о бренде в социальных сетях или друзьям, а бренд бесплатно отдает ему некоторое количество своих товаров.

Обратимся теперь к примерам таких брендов, описывая сначала направление их производства, а затем формы взаимодействия с потребителями. Начнем с брендов из Британии. Компания «The Lakes Free Range Egg Company» занимается производством органических куриных яиц (бренд называется «Laid with Love») [12]. Формы взаимодействия с потребителем: выставление напоказ инкубации цыплят в центре культуры, проведение мероприятий в школе с ознакомлением науки выращивания кур; создание пирогов с органическими яйцами в школах с демонстрацией видеоматериалов о жизни кур, производство яиц; спонсорство школьной футбольной команды; демонстрация процесса сортировки, оценки, упаковки яиц студентам; активные соц. сети. Компания «Graham’s the Family Dairy» занимается производством органического молока, масла, сметаны, йогурта [5]. Формы взаимодействия: конкурс на получение бесплатно линейки продукции (необходимо запостить селфи с продукцией в социальных сетях и добавить хэштег «#Protein22», рецепты (можно

предлагать свои), игры для детей на сайте, рецепты для детей, ежемесячная газета («Grazette»), спонсорство шотландского балета и Эдинбургского кинофестиваля; активные соц. сети. Компания «Manor Organic Farm» производят мясо, выпечку, фрукты и овощи, косметику и продукты для здоровья тела, продукты для детей, соки, молоко, сыр [11]. Формы взаимодействия: экскурсия (в том числе, школы) с показом процесса производства, за совет другу о бренде выдается ваучер со скидкой на следующую покупку.

Теперь обратимся к немецким брендам. Компания «Landwege» производят сезонные фрукты и овощи, мяса и колбасы, молочные продукты хлебобулочных изделия и яйца [10]. Формы взаимодействия: благотворительный, экологический фонд (поставка излишков продукции в детские сады, нуждающимся людям, органический детский сад, экскурсии с возможностью волонтерской работы детей и взрослых, проведение семинаров и курсов об органическом хозяйстве, питомник, детские праздники, бистро;, выпуск электронного бюллетеня. Компания «Эко-деревня Brodowin» производит молочные продукты [4]. Формы взаимодействия: эко-кэмпинг, экскурсия, фестивали, поддержка местного населения, спонсорство футбольной команды, церкви, местных клубов, детского сада, эко-туризм, посещение достопримечательностей, езда на велосипедах, пешие прогулки, ежемесячный журнал, эко-кафе (Klostercafé).

Теперь обратимся к швейцарским брендам. Компания «Holle» производит продукты для детей [6]. Формы взаимодействия: организация семейных праздников, проведение отдыха в специальных отелях (с обеспечением бесплатной продукции), скидки для родителей двойняшек и тройняшек (можно послать фотографии детей или их свидетельства о рождении, вырезать купоны с 10 коробок, послать компании «предложение для двойняшек/тройняшек» и получить деньги за 1 или 2 коробки продуктов, соответственно), рецепты. Компания «Kambly» производит бисквиты, печенья [8]. Формы взаимодействия: экскурсия по рекламному зданию предприятия, проведение детских мероприятий (дня рождения), создание и выпечка

собственного печенья; экскурсия к месту производства на велосипедах. Компания «Kaegi-Ag» производит вафли [7]. Формы взаимодействия: сотворчество поздравительной открытки, которая вставляется в упаковку и служит подарком; дегустации, показ производства на видео, рецепты, советы и научно-популярные статьи о пользе шоколада. Компания «La Ferme à Gaby» производит сыры [9]. Формы взаимодействия: дегустация сыров, можно принять участие в доении коз, демонстрация производства сыра в котле, аренда комнат в летний сезон, музей древней посуды, которая использовалась козоводами.

Теперь обратимся к венгерским брендам. Компания «Bencze» производит вино [3]. Формы взаимодействия: семейный агротуризм (жилье, природа). Компания «Barta» производит вино [2]. Формы взаимодействия: дегустация, агротуризм, экскурсии.

Таким образом, на основании исследования опыта взаимодействия зарубежных органических сельскохозяйственных брендов, можно сделать вывод, что эти бренды создают платформы для сотворчества потребителей, вводя их в ценностную сферу органического сельского хозяйства не только посредством распространения идеально-духовных практик (форм деятельности), а также выставляя напоказ процесс производства, но также приобщая их к предметно-практической деятельности, коммерциализируя, в отдельных случаях, деятельность потребителей по социальной коммуникации ценностей отдельно взятого бренда. Украинским органическим сельскохозяйственным фермерам стоит перенять эти передовые практики брендинга для того, чтобы увеличить внутренний рынок для своих продуктов.

Литература:

1. Нигматова Е. С. Содержание труда потребителей в процессе создания бренда органической агропродукции / Е. С. Нигматова // Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. № 5. Серія «Економічні науки». – Харків, 2015. – С. 145-155.

2. Barta [Електронний ресурс]. – http://bartapince.com/en/estate/visit-the-estate._– Назва з екрану.

3. Bencze [Електронний ресурс]. – http://www.benczebirtok.hu. – Назва з екрану.

4. Brodowin [Електронний ресурс]. – https://www.brodowin.de. – Назва з екрану.

5. Graham's Family Dairy. Graham's Family Dairy [Електронний ресурс]. – https://www.grahamsfamilydairy.com. – Назва з екрану.

6. Holle [Електронний ресурс]. – https://www.holle.ch. – Назва з екрану.

7. Kaegi-Ag [Електронний ресурс]. – https://www.kaegi.com. – Назва з екрану.

8. Kambly [Електронний ресурс]. – http://www.kambly.com. – Назва з екрану.

9. La Ferme à Gaby [Електронний ресурс]. – https://www.lafermeagaby.ch. – Назва з екрану.

10. Landwege [Електронний ресурс]. – https://www.landwege.de. – Назва з екрану.

11. Manor Organic Farm [Електронний ресурс]. – http://www.manororganicfarm.co.uk. – Назва з екрану.

12. The Lakes Free Range Egg Company [Електронний ресурс]. – https://lakesfreerange.co.uk. – Назва з екрану.

Самойленко Т.Г.
старший викладач кафедри економіки
Сумського національного аграрного університету
м. Суми, Україна

РОЛЬ РЕГІОНАЛЬНОГО МАРКЕТИНГУ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Незважаючи на триваючу глобалізацію світового господарства, продовження високих темпів його економічного зростання, переплетення торгівельних взаємозв'язків, зближення національних економічних систем, нерівність між окремими країнами, регіонами і галузями економіки стає все більш відчутною.

У сільській місцевості ця диференціація проявляється ще більш гостро і характеризується цілою низкою несприятливих чинників,

таких як структурна слабкість економіки, безробіття і низький рівень доходів на селі, міграція молоді та працездатного населення в міста, нераціональне природокористування, високі витрати аграрного виробництва.

Так, у країнах Європейського Союзу (ЄС) в останні роки особлива увага приділяється пошуку і реалізації ефективних підходів до сталого розвитку сільських територій. При цьому виявлена значуща роль регіонального маркетингу, який дозволяє істотно підвищити інвестиційну привабливість і фінансову незалежність сільських адміністративно-територіальних утворень.

В Україні, в сучасних умовах недостатньої державної підтримки села і передачі значної частини повноважень на місця, досвід Євросоюзу в області регіонального маркетингу може стати ефективним підходом для подолання системної кризи сільських територій за допомогою більш раціонального використання їх внутрішніх ресурсів і потенціалів, а також за рахунок створення сприятливого інвестиційного клімату. Перехід до ринкових умов господарювання визначає необхідність використання регіонального маркетингу як важливого елемента ринкових відносин і сприятиме зростанню зацікавленості в застосуванні даного підходу на сільських територіях, що мають багаті сільськогосподарські та ремісничі традиції, значний культурний і природний потенціал.

Регіональний маркетинг або маркетинг в інтересах території являє собою цілу систему створення нових і посилення наявних переваг для залучення в регіон економічних агентів, здатних підвищити добробут жителів. Маркетинг території передбачає комплексне поліпшення її соціально-економічного становища, засноване на трьох основних призначеннях території: територія – як місце проживання; територія – як місце відпочинку (природне середовище); територія – як місце господарювання (інвестування, виробництва, видобутку і переробки) [1, с. 36].

Процес маркетингу сільських територій починається з формування іміджу та позиціонування території по відношенню до сусідніх територій. Потім проводиться маркетинговий аудит

навколишнього середовища, що включає в себе аналіз споживачів, цільових груп і конкурентів, і інституціональний аналіз, який охоплює аналіз основних і додаткових послуг, що надаються територією, оцінка відносин до території та її жителів. Також оцінюється виробничий потенціал, в результаті якого для досягнення позитивного результату визначається кілька груп основних цілей території.

Крім цього, в сільській місцевості, регіональний маркетинг сприяє розвитку аграрного сектора за допомогою утворення регіональних економічних круговоротів – інтегрованих господарських структур, що складаються з місцевих підприємств, створених за принципом «виробництво – переробка – збут». Особливо актуальною є подібна регіональна економічна інтеграція в аграрному секторі для малих і середніх підприємств АПК.

У країнах ЄС протягом останніх десятиліть реалізуються проекти в сільській місцевості, в ході яких визначено напрями політики і розроблені різні підходи до розвитку сільських регіонів: диверсифікація сільської економіки, посилення процесу децентралізації та розвиток місцевого самоврядування, реструктуризація і екологізація АПК, інтеграція міських і сільських територій та інші.

Найбільш перспективним у сільській місцевості є використання регіонального маркетингу в аграрному секторі. Знання місця походження продуктів харчування стає для споживачів в Європі одним з найважливіших критеріїв при здійсненні покупки. Це обумовлено наявністю в окремих сільських регіонах історично-сформованих технологій виробництва і переробки продукції сільського господарства і унікальних природно-кліматичних умов, які визначають її виняткову якість і спрямований споживчий попит [2, с. 137].

Одним із способів підвищення конкурентоспроможності сільських територій може бути створення пропозиції території і просування його на ринку на основі комплексу маркетингу, який представлений такими елементами:

– територіальний продукт – асортимент, кількість і якість ресурсів території, які мають попит у споживачів (насамперед, сільськогосподарський потенціал);

– ціна територіального продукту, тобто витрати, які несуть споживачі території;

– розміщення територіального продукту;

– просування території (створення бренду, рекламна і PR-кампанії, розвиток туристичної привабливості) [3, с. 79].

Тим часом в якості головних цілей маркетингу сільських територій можна виділити:

– поліпшення / збереження конкурентоспроможності розташованих на території підприємств сільського господарства, промисловості і сфери послуг;

– поліпшення ступеня ідентифікації громадян з територією свого проживання;

– залучення в сільську місцевість нових підприємств і ресурсів (трудових, інвестиційних, інтелектуальних і т.д.);

– створення та підвищення рівня популярності території.

В якості основного інструменту досягнення цих цілей може використовуватися розвиток сільського туризму, що підвищує привабливість території і дозволяє використовувати обмежені ресурси з більшою ефективністю і урахуванням потреб цільових ринків.

Література:

1. Регіональний маркетинг: навч. посіб. / В.В.Утвенко. – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. – 116 с. – Бібліогр.: С. 112-114.

2. Маркетинг территорий: учебник и практикум для академического бакалавриата / О. Н. Жильцова [и др.]; под общ. ред. О. Н. Жильцовой. – М.: Издательство Юрайт, 2018. – 258 с. – (Серия: Бакалавр. Академический курс). – ISBN 978-5-534-03593-3.

3. Джанджугазова Е. А. Маркетинг туристических территорий: учебное пособие для академического бакалавриата / Е. А. Джанджугазова. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Издательство Юрайт, 2018. – 223 с. – (Серия: Бакалавр. Академический курс). – ISBN 978-5-534-04173-6.

Сидоров О.А.
здобувач кафедри обліку, економіки
і управління персоналом підприємства
Придніпровської державної
академії будівництва та архітектури
м. Дніпро, Україна

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Теоретичні та методологічні засади вивчення інтелектуального потенціалу як головної продуктивної сили суспільства обґрунтовані в працях таких науковців, як Гончар О., Нам'ясенко В. [1, с. 55-58], Диба Л. [2], Князь С., Холявка Л. [3, с. 191-194], Семикіна М., Гунько В., Пасєка Р. [4], Маліцький Б., Попович О. [5, с. 7-13], Мойсеєнко І. [6], Розумний М. [7, с. 90-93], Філіппова С., Ковтуненко К. [8, с. 227-232] тощо. В роботах науковців розглянуто сутність інтелектуального потенціалу, його роль та значення як для національної економіки в цілому, так і для окремих суб'єктів господарювання. Але потребує подальшого наукового дослідження проблема встановлення взаємозв'язку між функціями інтелектуального потенціалу та функціями забезпечення економічної безпеки.

Особлива роль інтелектуального потенціалу в національній економіці полягає в тому, що, виконуючи свої функції, він створює підґрунтя для виконання функцій забезпечення економічної безпеки.

В нашому дослідженні функції інтелектуального потенціалу розкриваються як здатності до розробки та впровадження на основі аналітичних висновків нових оптимальних нестандартних рішень щодо забезпечення економічної безпеки.

Серед основних функцій інтелектуального потенціалу слід виокремити аналітико-пізнавальну, раціоналізаторську та креативну.

Аналітико-пізнавальна функція інтелектуального потенціалу полягає в тому, що завдяки йому в суспільстві формується та

підтримується здатність засвоювати та актуалізувати нові знання, адекватно оцінювати ситуацію, в т.ч. із застосуванням аналітичних методів.

Раціоналізаторська функція враховує, що інтелектуальний потенціал забезпечує здатність до генерування нових ідей, дедуктивного та індуктивного виведення, розробки, впровадження та поширення (дифузії) інновацій, що є вкрай важливим в умовах переходу до постіндустріальної економіки.

Щодо креативної функції, то вона полягає у здатності до творчого реагування на необхідність нових підходів щодо подолання перешкоди та обґрунтованого прийняття нестандартних рішень.

Слід зазначити, що функції інтелектуального потенціалу тісно пов'язані з функціями забезпечення економічної безпеки.

До функцій забезпечення економічної безпеки, на наш погляд мають відноситись генеруюча, діагностична, превентивна, адаптивна та відновна. Всі функції забезпечення економічної безпеки на нашу думку варто розподілити на дві групи:

1)синтезуючі, які створюють підґрунтя для відповідної реакції на загрози, що виникають. До цих функцій мають відноситися:

– генеруюча функція – генерування достатнього обсягу ресурсів для забезпечення економічної безпеки;

– діагностична функція – своєчасна ідентифікація загроз, оцінювання їх потенційного впливу та визначення обсягів ресурсів, необхідних для подолання їхнього впливу;

2)реакційні, як безпосереднє реагування на загрози, що виникають в процесі функціонування національної економіки:

– превентивна функція – попередження впливу загроз функціонуванню національної економіки;

– адаптивна функція – своєчасне реагування на вплив загроз функціонуванню національної економіки та пристосування до них;

– відновна функція – створення умов для відновлення національної економіки та усунення наслідків від реалізації загроз.

Оскільки, нами розглядається забезпечення економічної безпеки на основі інтелектуального потенціалу, варто простежити взаємозв'язок між функціями інтелектуального потенціалу та функціями забезпечення економічної безпеки.

Аналітико-пізнавальна функція інтелектуального потенціалу має прямий зв'язок з діагностичною та генеруючою функціями забезпечення економічної безпеки і опосередкований вплив на інші функції, адже саме результати діагностики є підґрунтям для виконання усіх інших функцій забезпечення економічної безпеки.

Креативна функція інтелектуального потенціалу тісно пов'язана з генеруючою функцією забезпечення економічної безпеки, адже створює передумови для прийняття рішення про залучення необхідного обсягу ресурсів на потреби економічної безпеки. Крім того з цією функцією інтелектуального потенціалу пов'язані превентивна, адаптивна та відновна функції. Адже креативна функція створює умови для пошуку нових підходів до обґрунтування та прийняття нестандартних рішень щодо розробки заходів превентивного, адаптаційного та відновного характеру.

Так само, з превентивною, адаптивною та відновною функціями забезпечення економічної безпеки тісно пов'язана раціоналізаторська функція інтелектуального потенціалу. Ця функція створює умови для вибору оптимальних шляхів реалізації заходів превентивного, адаптивного та відновного характеру.

Слід зазначити, що синтезуючі функції створюють підґрунтя для реакції національної економіки на загрози. При цьому рівень економічної безпеки може бути критичним, прийнятним або досконалим.

Взаємозв'язок між функціями інтелектуального потенціалу та функціями забезпечення економічної безпеки має враховуватись при розробці механізму забезпечення економічної безпеки національної економіки на основі інтелектуального потенціалу.

Таким чином, встановлено взаємозв'язок між функціями інтелектуального потенціалу (аналітико-пізнавальною, креативною та раціоналізаторською) та функціями забезпечення економічної безпеки

(синтезуючими та реакційними), який передбачає виокремлення серед функцій інтелектуального потенціалу тих, виконання яких є необхідною умовою реалізації поставлених їм у відповідність функцій забезпечення.

Література:

1. Гончар О. І. Інтелектуальний потенціал як один із основних факторів розвитку промислового підприємства / О.І. Гончар, В.М. Нам'ясенко // Вісник Хмельницького національного університету.– 2013.– № 3.– Т. 2. – С. 55-58.
2. Диба Л. М. Сутність понять інтелектуальний потенціал та інтелектуальний капітал як економічних категорій [Електронний ресурс] / Л. М. Диба // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2011. – Вип. 17. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_1/Dyba.pdf.
3. Князь с. В. Складові системи формування інтелектуального потенціалу підприємства / С. В. Князь, Л. Ю. Холявка // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. – 2014. – Вип. 6(2). – С. 191-194. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_6(2)__51.
4. Інтелектуальний потенціал: соціальні виміри використання та розвитку: колективна монографія / М. В. Семикіна, В. І. Гунько, С. Р. Пасєка; за ред. М. В. Семикіної. – Черкаси: МАКЛАУТ, 2012. – 336 с.
5. Маліцький Б. Стан використання вітчизняного інтелектуального потенціалу / Б. Маліцький, О. Попович // Інтелектуальна власність. – 2005. – № 12. – С. 7-13.
6. Мойсеєнко І. П. Управління інтелектуальним потенціалом: монографія / І. П. Мойсеєнко – Львів: Аверс, 2007. – 304 с.
7. Розумний М.М. Інтелектуальний потенціал України: проблема реалізації / М.М. Розумний // Наукові записки інституту журналістики. Інститут журналістики. К.: 2003. – Т. 12. – С. 90-93.
8. Філіппова С. В. Інтелектуальний потенціал як головний чинник формування інтелектуального капіталу / С. В. Філіппова, К. В. Ковтуненко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. – 2013. – № 754. – С. 227-232. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPP_2013_754_34

НАПРЯМ 4. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ТА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА

Зборовський Р.В.
аспірант
Запорізького національного університету
м. Запоріжжя, Україна

МЕТОДИ ОЦІНКИ БРЕНДУ

Оцінка вартості бренду необхідна для підвищення ефективності управління як самим брендом, так і процесом управління підприємством в цілому. На сьогодні налічується близько 40 різних підходів до аналізу та оцінки бренду. При цьому, окрім офіційних методик, які розроблені науковцями, деякі компанії самі розробляють власні методики оцінки вартості власних брендів. Отже, вибір методу оцінки бренду є актуальним питанням.

Необхідність здійснення оцінки вартості бренда обумовлена використанням бренда як інтелектуального активу, інвестиції, юридичного об'єкта, економічного інструменту господарського управління. Правильний вибір методу оцінки бренду дає можливість прийняття правильного стратегічного рішення компанії.

Класифікація підходів до оцінки вартості бренда відповідно до ресурсів підприємства [1, с. 121; 2, с. 47; 3, с. 84; 4, с. 126; 5, с. 200]:

1. Бюджетний. На його основі оцінка вартості бренду проводиться з метою оптимізації розподілу бюджету компанії за прогнозними напрямами отримання прибутків (бюджет розподіляють за номенклатурним та географічним критеріями).

2. Інноваційний напрямок передбачає розробку альтернативних та вдосконалення наявних стратегій розвитку бренду з метою розвитку портфеля брендів. Даний напрям прогнозує розвиток підприємства та його комерційні складові.

3. Розвиток бек-офісу бренда.

4. Оптимізація франт-офісу бренда через контроль всіх зовнішніх комунікацій компанії (рекламних агентств, консалтингових, страхових, юридичних компаній, які співпрацюють з головною компанією, оптимізація роботи з постачальниками).

Отже, можна відзначити наступну класифікацію методів оцінки вартості бренду (табл. 1).

Таблиця 1

Авторська класифікація методів оцінки бренду

Підхід до оцінка вартості бренду	Методи, які використовується при даному підході
Витратний підхід	Метод оцінки за фактичними витратами за минулий період Метод сумарних витрат на розвиток бренду Метод визначення первісних витрат Метод розрахунку витрат на заміщення бренду Метод вартості відтворення (оцінка за вартістю заміни) Метод рекламних розцінок
Ринковий підхід	Ринковий метод на основі зіставлення брендового і небрендового товару та обсягів їх продажу Ринковий метод на основі визначення різниці ринкової ціни фірми і ціни її матеріальних активів Ринковий метод на основі даних про купівлю та продаж брендів (метод прямого порівняльного аналізу продажів) Мультиплікативний метод Метод рейтингу (ранжування) бренду Метод бальної оцінки
Дохідний підхід	Метод звільнення від роялті Метод на основі дисконтування майбутніх грошових потоків Метод сумарної дисконтованої доданої вартості Оцінка за майбутніми доходами Метод капіталізації вартості бренду Метод залишкової вартості Метод розрахунку ділової репутації

Закінчення таблиці 1

Комбінований підхід	Методика Аакера Метод Чернозуба Модель Д. Керіна, Г. Сетурамана Метод багатокритеріальної оцінки марочного капіталу Д. Паркера Модель марочного резонансу Модель Б. Ослона, Д. Фертама
Методи, розроблені зарубіжними компаніями	Метод оцінки вартості бренду компанії «Interbrand» Метод оцінки вартості бренду компанії «Brand Finance» Метод оцінки бренду Brand Valuation & Analysis компанії V-RATIO Метод оцінки вартості бренду компанії «Winning Brands ™ компанії ACNielsen»

Провівши аналіз всіх існуючих підходів і методів оцінки бренду, можна зробити висновок, що на підприємствах для цілей створення, просування бренду, управління ним, а також управління асортиментним і продуктовим портфелем, необхідно використовувати маркетингові метрики і метрики, взаємопов'язані з фінансами – метрики маркетингової діяльності, спрямовані на вимірювання в кількісних показниках тенденцію, динаміку, характеристику маркетингових дій – результат в розрізі бренду, продукту, маркетингового комплексу. Подібні метрики повинні не тільки відображати внутрішнє маркетингове середовище і специфіку, а бути взаємопов'язаними з фінансовими показниками, необхідними для прийняття управлінських рішень.

Література:

1. Кендюхов О. В. Брендинг: принципи управління та методологія оцінки: монографія / О. В. Кендюхов, Д. С. Файвішенко; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2012. – 210 с.

2. Лабурцева О. Ідентичність корпоративного бренду торговельних мереж / О. Лабурцева // Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. – 2016. – № 5. – С. 46-57.

3. Майорова Т. Перспективи розвитку вендінгу в Україні / Т. Майорова, О. Маркитан, О. Стукало // Наук. вісн.. – 2015. – № 1. – С. 80-89.

4. Нусінова О. В. Оцінювання репутації підприємства: кількісні та якісні підходи / О. В. Нусінова // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. – 2011. – Вип. 4. – С. 125-129.

5. Пономаренко В. С. Управління іміджем підприємства: монографія / В. С. Пономаренко, О. О. Ястремська. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2012. – 239 с.

Красовська О.Ю.
кандидат економічних наук, доцент, докторант
Університету імені Альфреда Нобеля
м. Дніпро, Україна

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ БРЕНДИНГУ

Брендинг – це надзвичайно важливий інструмент маркетингу. Бренди стали стратегічним ресурсом підприємства, що визначає його перспективи розвитку. Вони сприймаються як вигідний об’єкт для інвестування і є засобом забезпечення тривалого впливу на споживачів. Саме бренд створює вартість [1, с. 52].

З метою аналізу маркетингових інструментів [2], що характерні для промисловості України, проведено кількісне дослідження. Результати дослідження свідчать, що найбільш популярними маркетинговими заходами, які застосовуються у більшості галузей харчової промисловості, є: розширення асортименту, удосконалення якості товару, удосконалення етикетки, надання знижок при великих обсягах купівлі, розширення мережі збуту, наявність запасу на місці продажу, брендинг, спонсоринг, благодійність, реклама на телебаченні, в газетах і журналах, в Інтернеті, на місці продажу, участь у виставках, ярмарках та фестивалях. Аналіз реалізованих підприємствами харчової промисловості України маркетингових заходів проведено на основі методу N&G [3].

Оснач О.Ф. [4, с. 96] розглядає у своєму дослідженні промислового маркетингу бенчмаркінг та говорить про те, що він є надзвичайно корисним інструментом, особливо в ситуації, коли

необхідно переглянути внутрішню ефективність діяльності компанії та визначити нові пріоритети діяльності. Зіставлення показників ефективності дає можливість зрозуміти уразливі та раціональні сторони діяльності компанії в порівнянні з конкурентами і світовими лідерами в аналогічній області. Це дозволяє знайти незаповнені ринкові ніші, вийти на ймовірних партнерів по виробничо-технічній кооперації і з'ясувати переваги злиття компаній [4, с. 96]

Бенчмаркінг проводиться за такими параметрами: ринкова частка; якість продукції; ціна продукції; технологія виробництва; собівартість продукції, що випускається; рентабельність продукції, що випускається; рівень продуктивності праці; обсяг продаж; канали збуту продукції; близькість до джерел сировини; якість менеджерської команди; нові продукти; співвідношення світових та внутрішніх цін; репутація фірми.

Таким чином, користь бенчмаркінгу заключається в тому, що виробничі та маркетингові функції стають максимально керованими, коли досліджуються і впроваджуються на своєму підприємстві кращі методи та технології інших, провідних підприємств даної галузі. Такий аналіз може призвести до зростання прибутковості підприємництва з високою економічністю, створення корисної конкуренції та задоволення потреб покупців [4, с. 96]

До інструментів реклами автори відносять:

1. Оголошення в пресі та на радіо
2. Відправлення по пошті
3. Каталоги
4. Відеофільми
5. Брошури
6. Плакати
7. Довідники
8. Презентації
9. Інтернет

До інструментів стимулювання збуту автори відносять:

1. Експозиції
2. Демонстрації
3. Розважальні заходи
4. Змагання та ігри
5. Премії і подарунки
6. Знижки
7. Кредитування під низькі відсотки або без відсотків
8. Знижки при зустрічному продажу

До інструментів зв’язків з громадськістю автори відносять:

1. Прес-релізи
2. Доповіді
3. Семінари
4. Щорічні звіти
5. Благодійні пожертвування
6. Стипендії
7. Публікації
8. Зв’язок з місцевими органами влади
9. Лобіювання

До інструментів персонального продажу автори відносять:

1. Комерційні пропозиції
2. Комерційні зустрічі
3. Програми заохочення
4. Зразки
5. Ярмарки та торгові виставки

Автори зазначають, що в індустріально розвинених країнах маркетингова концепція розвитку фірми займає почесне місце вже протягом десятиліть. Комплекс інноваційного маркетингу включає розробку інноваційної стратегії, аналіз ринку та оперативний маркетинг і складається із семи принципових етапів [5].

Таким чином, розглянувши різні наукові думки щодо формування системи маркетингових інструментів та типологізацію маркетингових інструментів промислових підприємств різних авторів можемо зробити висновок, що на разі основою для використання інструментів маркетингу слугують традиційні інструменти маркетингу «4Р»: ціна, продукт, просування та розподіл (збут). Всі нові інструменти маркетингу або є модифікацією класичних «4Р» або доповнюють їх. Одним з сучасних інструментів маркетингу є використання Інтернет – маркетингу, важливим інструментом якого є створення і розробка свого власного сайту. Сьогодні також новими інструментами виступає бенчмаркінг, краутсорсинг, краудфандінг та краудмаркетинг. Останній базується на активному використанні соціальних мереж.

Література:

1. Росоха В. В. Промисловий і споживчий маркетинг / ННЦ «Інститут аграрної економіки». – 2012. Вип. 7-9. – С. 85-89. http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2289/Rossokha_Promyslovyi%20i%20spozhyvchyi%20marketynh.pdf

2. Вирин Ф. Интернет – маркетинг. Полный сборник практических инструментов / Федор Вирин. – М.: Эскмо, 2009. – 224 с.

3. Кутлалиев А. Эффективность рекламы / А. Кутлалиев, А. Попов. – 2-е издание. – М.: Эксмо, 2006. – 416 с.

4. Оснач О.Ф., Промисловий маркетинг: Підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / Оснач О.Ф., Пилипчук В.П., Коваленко Л.П. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 324 с.

5. Старицька О. П. Інноваційний маркетинг як інструмент підвищення ефективності функціонування підприємств / О. П. Старицька, Т. М. Старицький // Тернопільський інститут соціальних та інформаційних технологій: Маркетинг і ринкові відносини. – 2014. – Випуск 4. – С. 244-250.

Логутова Т.Г.
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри інноватики і управління
Приазовського державного технічного університету
м. Маріуполь, Донецька область, Україна
Полторацький М.М.
аспірант кафедри інноватики і управління,
Приазовського державного технічного університету
м. Маріуполь, Донецька область, Україна
заступник голови з економіки
Державне підприємство
«Адміністрація морських портів України»
м. Київ, Україна

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПОРТОВИХ ЗБОРІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МОРСКОЇ ГАЛУЗІ

В Україні, як і в усьому світі, збалансування підходів до формування та визначення ставок портових зборів має важливе значення для подальшого розвитку морської галузі незважаючи на відносно низьку питому вагу в загальній вартості логістики товарів.

Необхідно надати трактування поняття «портові збори» – це платежі, що стягуються в портах із суден та в окремих випадках ванта-

жів, які обчислюються за встановленими, офіційно опублікованими тарифами. Ці збори (платежі) стягуються від судновласників і вантажовласників портовою владою для покриття витрат на будівництво та утримання об'єктів портової інфраструктури та здійснення управлінських функцій [1].

Згідно галузевого Закону України «Про морські порти України» (далі – Закон) [2] у морському порту справляються такі портові збори: корабельний, причальний, якірний, канальний, маяковий, адміністративний та санітарний. Використання коштів від портових зборів допускається виключно за їх цільовим призначенням. Фінансування утримання гідротехнічних споруд в об'ємах, необхідних для підтримання їх паспортних характеристик, здійснюється за рахунок портових зборів, що справляються у морських портах, де розташовані такі гідротехнічні споруди.

Слід зазначити, що факторами, які визначають розрахункову суму зборів, є: місткість судна, час стоянки в порту, вид плавання, кількость суднозаходів тощо. Окрім зазначених чинників портові влади країн світу застосовують також додаткові важелі впливу для підвищення конкурентоспроможності морських портів шляхом застосування додаткових знижок та преференцій.

У відповідності до Закону розміри ставок портових зборів для кожного морського порту встановлюються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері транспорту, відповідно до затвердженої нею методики. Тимчасово, до створення національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері транспорту, її функції та повноваження, визначені цим Законом, виконує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського та річкового транспорту. Таким чином в морській галузі проходить процес реформування системи портових зборів із підготовкою проекту методики портових зборів під головуванням Міністерства інфраструктури України за участю ДП «Адміністрація морських портів України», Проектного офісу реформ при Мінінфраструктури – Reform Support Team (RST) та консультантів з міжнародних фінансових установ.

Численні звіти експертів Світового банку говорять про те, що цей документ дозволить не тільки підвищити стимули розвитку морської галузі, а й дати поштовх розвитку в цілому української економіки. Але зазначена інформація немає під собою економічного підґрунтя оскільки єдиним важелем впливу на рівень ставок портових зборів є обсяги вантажопотоків через морські порти, які в свою чергу мають пряму залежність економічного розвитку України. Застосування знижок до портових зборів з метою залучення транзитних вантажопотоків вже довело свою неефективність оскільки з падінням обсягів транзитних вантажів через морські порти, що вже має системний характер, маємо подвійне падіння обсягів надходжень від портових зборів. Так і зниження ставок портових зборів, що відбулося починаючи з 01 січня 2018 року, дозволить вже ретроспективно оцінити дії уряду задля збалансування та розвитку вітчизняної економіки.

Основними бенефіціарами в процесі реформування портових зборів є держава та бізнес. Первинним для бізнесу є та залишається вартісна основа портових зборів із необхідністю її зниження рівня країн Чорноморського басейну, це зазвичай, не кореспондується із питаннями пропускної здатності портової інфраструктури, оскільки зазначені морські держави розвивають портову інфраструктури не за рахунок портових зборів, що стягуються, а насамперед – бюджетних коштів.

В Україні на рівні держави в особі центральних органів виконавчої влади немає узагальненого бачення природи портових зборів: це надходження, що формують доходну частину бюджету чи інструмент для підтримки та розвитку інфраструктури морських портів.

Але ключовим, на думку авторів, залишається питання про єдиний підхід до реформування системи портових зборів: в державній політиці, транспортної стратегії в цілому та обо'язкового використання міжнародного досвіду в даній сфері. У основному документі, що визначає правову основу функціонування порських портів – Законі, визначено, що утримання портової інфраструктури повинно здійснюватися безпосередньо за рахунок портових зборів, які збираються в конкретному порту.

Постає питання щодо портів, які не мають достатнього вантажообігу та відповідно характеризуються як порти, що з урахуванням поточного стану портової інфраструктури мають дефіцит портових зборів, з необхідністю створення стабілізаційного фонду для перерозподілу доходів з великих портів на менші. Тобто, на державному рівні йде мова про соціальний характер портових зборів особливо для тих морських портів, що мають містоутворюючий характер.

На сьогодні з кожної гривні портових зборів залишається в галузі не більше 50%, інша частина перераховується в бюджет у вигляді податківта зборів.

В Європі щодо системи портових зборів спостерігається зовсім інший стратегічний підхід. Якщо взяти до уваги європейський морські порти, то істотна частка коштів в їх розвиток вкладається безпосередньо за рахунок фондів Європейського Союзу. На період з 2014 по 2020 рр. Європейська комісія запланувала інвестувати в транспортні проекти ще 6,7 млрд. євро.

В Європі адміністрації великих морських портів також постійно працюють над реформуванням систем портових зборів. Так, наприклад, найбільший порт Європи, морський порт Роттердам (Port of Rotterdam), протягом наступних трьох років (з 2017 р.) буде збільшувати портові збори на 1% [3].

Формування рівня ставок портових зборів, згідно з новим проектом методики, реалізуються за принципом «витрати плюс», а також розподілом ставок портових зборів на складові: базову та інвестиційну.

Слід зазначити, що інвестиційна складова має звичайно дискусійний характер. Бізнес, який працює в портах, не завжди згоден з тим, що він повинен платити портові збори, а ці кошти будуть вкладатися в розвиток конкретного суб'єкту господарювання.

Новітній проект методики направлено на оптимізацію кількості зборів та спрощення процедури їх адміністрування. Портові збори передбачають певний функціональний підхід та обов'язкову диференціацію ставок. Так, передбачається, що корабельний збір буде різнитися за типами суден. Ця диференціація залежить від конструктивних

особливостей судна. З урахуванням структури вантажопотоку в наших портах, де представлена велика кількість навалювальних вантажів (зерно, руда тощо), за базовий тип судна було прийнято «балкер», а всі інші види суден мають розрахункові коефіцієнти.

Відносно структурних змін методики портових зборів – запропоновано консолідувати за рахунок корабельного збору усі частини акваторії морських портів відмовившись від окремого стягування зборів за проходження підхідними каналами морських портів та користування якірними стоянками, щоб корабельний збір консолідував всі частини акваторії.

Функціональний підхід, на думку авторів, враховує особливості кожного збору, цільовий характер його використання та специфіку застосування в залежності від об'єкта портової інфраструктури. За рахунок портових зборів повинні покриватися, перш за все, прямі витрати. Якщо говорити про акваторію – це днопоглиблення, утримання і ремонт гідротехнічних споруд та плавзасобів, які беруть участь безпосередньо в утриманні і днопоглибленні даних акваторій, та супутні витрати (проміри, обстеження та інше).

На рахунок портових зборів, на думку авторів, повинні покриватися деякі непрямі витрати. Це ті непрямі витрати, які на поточний момент не можуть бути компенсовані іншими видами діяльності ДП «АМПУ». Методикою передбачено певний коефіцієнт для зниження даних витрат в майбутньому.

Слід зазначити, що доля портових зборів в вартості експортних товарів має дуже низьку частку: руда – 3,13%; вугілля – 1,85%; зерно – 0,78% та рослинна олія – 0,38%.

Доля логістичних витрат на 1 т металопрокату (в загальній вартості) при проходженні через морські порти України складає: перевозки залізницею – 62%, послуги портового оператора – 28% та сума портових зборів – 8%.

Таким чином, вдосконалення системи портових зборів має декілька векторів розвитку: економічний, соціальний, технічний та управлінський.

Література:

1. Портовые сборы и их размеры. Таможенный брокер. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.brokert.ru/material/portovye-sbory.
2. Закон України «Про морські порти» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.uspa.gov.ua/ru/zakonodatelstvo/dejstvuyushchie-normativno-pravovye-akty/298-zakon-ukraini-o-morskikh-portakh-ukraini.
3. Крупнейший порт Европы будет увеличивать сборы на 1% каждый год [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://cfts.org.ua/news/2017/12/22 /krupneyshiy_port_evropy_budet_uvelichivat_sbory_na_1_kazhdyy_god_44694/.

Марков Б.М.
кандидат економічних наук, докторант,
Університет імені Альфреда Нобеля
м. Дніпро, Україна

СТРУКТУРА РИНКУ ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ

Ринок продовольчих товарів умовно ділиться на чотири сфери – сфера товарообігу, сфера логістики складування та транспортування, сфера зовнішніх зв'язків, сфера державного регулювання. Остання впливає на функціонування трьох попередніх сфер за допомогою органів влади, які розподіляються на органи влади із загальними та спеціальними компетенціями. Виявлено, що механізм та інструменти регулювання органами влади ринку продовольчих товарів не завжди є узгодженим, і між ними існує дублювання функцій і повноважень. Дублювання виявлено у реалізації державної політики у сфері земельних відносин, водного господарства, екологічного середовища, тому пропонуємо внести зміни до законодавчих актів для ліквідації дублюючих функцій [1, с. 196].

Зокрема, схема забезпечення товаропросування продовольчих товарів наведена на рис. 1. Наведений підхід до визначення складу продовольчого комплексу не дозволяє окреслити його межі досить чітко. У цьому випадку продовольчий комплекс за своїми масштабами

і структурою дещо збігається з межами економіки в цілому, оскільки лише деякі галузі не працюють на виробництво продуктів харчування.

За останні 20 років у державі сформувалася якісно нова система торгівлі, ринкова за своєю суттю та функціональна за характером. У цій сфері завершився процес демонополізації. Внутрішня торгівля в цілому ефективно забезпечує виконання покладених на неї функцій: товарно-грошового обміну, забезпечення економічних зв'язків між галузями народного господарства та регіонами країни, активного впливу на розвиток як виробництва, так і споживання. Частка державної власності в торгівлі нині складає біля 2%, а переважаючою стала приватна форма власності [2, с. 143].

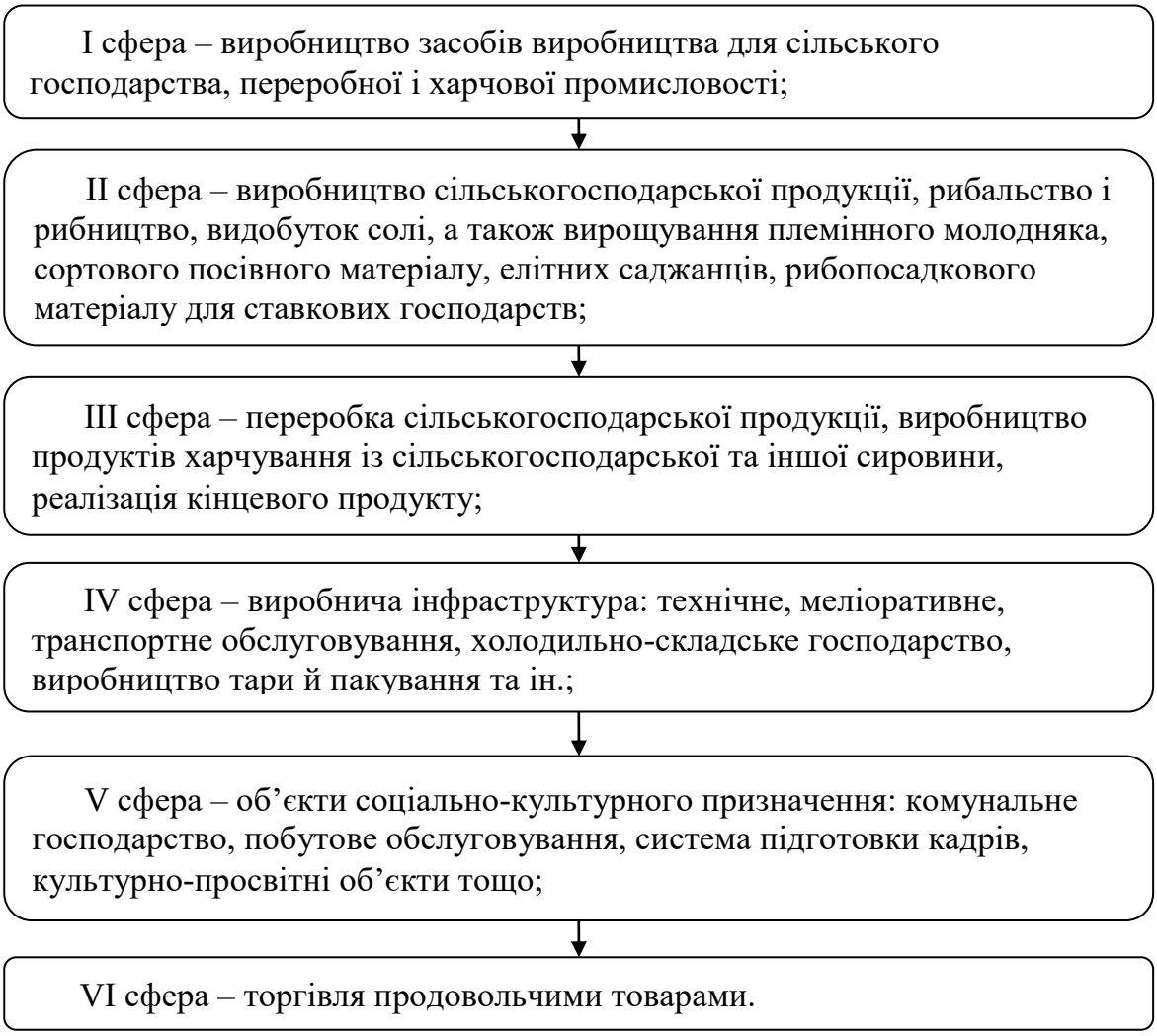

Рис. 1. Схема забезпечення товаропросування продовольчих товарів

Побудовано на основі [3, с. 252]

Проте, незважаючи на значні досягнення, сучасна торгівельна галузь України має цілу низку проблем, що заважають її успішному розвитку та виконанню основного завдання – забезпечення населення товарами та послугами. Окремі автори [4, с. 251] пропонують розрізняти декілька етапів розвитку роздрібної торгівлі в Україні (рис. 2).

Отже, на сучасному етапі розвитку внутрішньої торгівлі України відбуваються складні процеси та глибокі трансформації: демонополізація, лібералізація, структурна перебудова, економічна інтеграція, інтернаціоналізація оптового і роздрібного секторів, а також глобалізація, по суті, усіх внутрішніх товарних ринків [5, с. 15].

1 етап (1993-1998 рр.): Становлення в торгівлі приватної та колективної форм власності. Відкриття перших приватних гастрономів і продовольчих магазинів.

↓

2 етап (1998-2000 рр.): Розвиток магазинів типу «супермаркет»; збільшення обсягів продажів.

↓

3 етап (2000-2003 рр.): Вихід на ринок зарубіжних роздрібних мереж; відкриття нових національних мереж супермаркетів; збільшення кількості торговельних об'єктів існуючих мереж; відкриття перших дискаунтерів і магазинів Cash-and-Carry (дрібнооптова та роздрібна торгівля).

↓

4 етап (2004-2006 рр.): Екстенсивний розвиток; освоєння нових регіонів; диверсифікація типів магазинів існуючими мережами; розвиток нового типу магазинів – «гіпермаркет».

↓

5 етап (2006-2008 рр.): Регіональна експансія; вихід провідних мереж на ринок цінних паперів; розширення кількості супермаркетів і гіпермаркетів шляхом поглинання місцевих роздрібних ТП.

↓

6 етап (2008-2010 рр.): Погіршення стану торговельної галузі в зв'язку з розвитком світової фінансово-економічної кризи; активний розвиток, а також поява продовольчого сегменту, електронної торгівлі; апробація та використання нових технологій у торгівлі.

↓

7 етап (з 2010 р.): Диверсифікація торговельних мереж – розвиток окрім великих торговельних об'єктів більш дрібних – мінімаркетів, які розташовуються на прибудинкових територіях; інтеграція класичної торгівлі з новими технологічними способами провадження торговельної діяльності; активний розвиток нових технологій в торгівлі.

Рис. 3. Основні етапи розвитку роздрібної торгівлі в Україні

Побудовано на основі [4, с. 253]

Дослідження еволюції формування та розвитку продовольчих ринків на національному та регіональному рівнях дозволило ідентифікувати основні періоди його становлення та розвитку в період незалежності України: пострадянський період (формування ринкової інфраструктури, господарських структур на засадах різноманітності форм власності, ринкових засад аграрної політики та державного механізму регулювання ринку); перехідний період (формування конкурентного середовища, активізація експорту продовольчих товарів, становлення фінансово-кредитної системи забезпечення основних продовольчих галузей та формування ринків основних видів сільськогосподарської продукції, посилення локального монополізму переробної промисловості); сучасний період (поява оптових ринків, інтенсивний розвиток торгівельних мереж, розвиток зовнішньо-торговельних зв'язків, недосконалість системи державного регулювання продовольчого ринку та підтримки вітчизняних виробників тощо) [6, с. 62].

Враховуючи те, що товаропросування продовольчих товарів є складною просторово-економічною системою, яка складається з численних елементів і взаємозв'язків між ними, вивчення цього ринку потребує всебічного аналізу різноманітних факторів, що визначають його формування і функціонування, а також виявлення особливостей ринкових взаємодій між ними. Лише на цій основі можна успішно виявляти пріоритетні напрями розвитку продовольчого ринку регіону, орієнтовані на його економічну модернізацію.

Література:

1. Постоєнко К. І. Структура ринку продовольчих товарів / К. І. Постоєнко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Випуск 7. – С. 194-198.

2. Вавдійчик І. М. Дослідження основних тенденцій забезпечення підприємств роздрібної торгівлі України товарними ресурсами / І. М. Вавдійчик // Молодий вчений. – 2015. – № 2 (17). – С. 143-146.

3. Сенишин О. С. Сутність та структурно-функціональна характеристика продовольчого комплексу України / О. С. Сенишин // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Випуск 4. – С. 250-255.

4. Михаліцька Н. Я., Цвайг Х. І. Тенденції розвитку торговельного підприємництва в Україні / Н. Я. Михаліцька, Х. І. Цвайг // Вісник Донецького національного університету, серія В. Економіка і право.– 2015. – Вип. 1. – С. 248-253.

5. Дзюбенко Н.О. Соціально-економічне прогнозування розвитку продовольчого ринку в Україні. – Рукопис. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2014. – 23 с.

6. Яців І. Б Еластичність попиту на продовольчі товари як елемент конкурентного середовища / І. Б. Яців // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 2. – Т. 1. – С. 61–64.

Пивоварова І.М.
аспірант кафедри стратегії підприємств
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЗНАНЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЯКІ НАДАЮТЬ ПРОФЕСІЙНІ ПОСЛУГИ

Умови ринку у конкурентній боротьбі вимагають шукати нові ресурси для отримання переваг. Таким новим ресурсом стають знання. Практика господарської економічної діяльності довела, що знання стали тим унікальним ресурсом для підприємства, який здатен створювати конкурентні переваги і трансформуватися у прибуток.

Дослідженню проблем управління знаннями присвячені наукові праці К. Віїга, Т. Девенпорта, І. Нонака, Х. Такеучі, Т. Стюарта, В. Р. Буковіца, Р. Л. Уільямса, Р. Руглеса, в яких досліджується питання знань як економічної категорії, яка здатна приносити додатковий прибуток. Так, Т.Стюарт розглядає управління знаннями як систематичний процес ідентифікації, використання і передачі

інформації, знань, які працівники можуть створювати, удосконалювати і застосовувати [1]. В. Р. Буковіц Р. Л. Уільямс визнаяаю, що управління знаннями є процесом, за допомогою якого організація накопичує багатство, спираючись на свої інтелектуальні чи засновані на знаннях організаційні активи [2]. Д. Скирме стверджує, що управління знаннями – це чітко окреслене і систематичне управління важливими для організації знаннями і пов'язаними з ними процесами управління, збирання, організації, дифузії, застосування і експлуатації з метою досягнення цілей організації [3].

Підприємства, для яких знання є ключовим та вирішальним фактором виробництва – це підприємства, що надають послуги, а саме професійні послуги у різних сферах господарювання, таких як юриспруденція, аудит та бухгалтерія, архітектура та інженерія, туризм. Професійні послуги – це послуги в основі, яких лежить надання інформаційних та знаннєвих даних з метою створення для споживача додаткової цінності. Суть професійних послуг полягає у тому, що на основі накопичених спеціальних професійних знань створюється послуга, яка здатна задовольнити вимоги споживача. При створенні послуги залучаються різні за видами та способом отримання знання. Комбінація знань отриманих у різний спосіб і створює унікальні та неповторні властивості послуги, що у свою чергу впливають на конкурентні переваги.

Для проведення дослідження було зосереджено увагу на підприємствах, що надають професійні послуги, а саме юридичні компанії.

Послуга – це особливий вид продукту, який виготовляється для конкретного споживача з урахуванням його особливостей та не може бути переданий іншому у споживання. Щоразу при виготовлені послуги до основних її складових додаються умови замовника, а значить кожного разу необхідно використовувати додаткові знання, які здатні утворити необхідну послугу.

Під час проведення дослідження підприємств, що надають професійні послуги було виявлено, що оцінювання знань відбувається на етапі підбору співробітників. Це етап дозволяє оцінити теоретичні

знання, виявити практичні вміння та спрогнозувати можливість виконувати ті чи інші завдання.

Надалі, після залучення співробітника та виконання ним завдань с боку підприємства втрачається контроль за якістю знань, їх обсягом та потребами для виконання тих чи інших завдань. Відносно знань з боку підприємств робота ведеться у напрямку їх збільшення, а саме за рахунок відвідувань співробітниками різних лекцій та форумів. Проте, у цьому для підприємств є різні за значимістю загрози. Перша з яких це хаотичне накопичення інформації, яке загрожує перенасиченням інформації. Надлишкова кількість інформації заважає її використання та створює незручності при пошуку необхідного у величезному обсязі. Крім того, необхідне визначення, які саме знання потребують розвитку, актуалізації та розширення. Як було встановлено під час дослідження підприємство не має даних про стан знань, а вибір тематики розширення знань ґрунтується на припущеннях про можливу користь від новоотриманих знань.

Розширення знань має відбуватися на основі даних про поточний стан знань та визначеної необхідності у розвитку конкретного напряму. А значить для ефективності процесу актуалізації та розвитку знань необхідно проведення ідентифікації знань поточних. Ідентифікація знань має включати в себе: визначення характеристики наявних знань, що використовуються при надані послуги, рівень та якість, місце знаходження, доступність для співробітників, відкритість знань, а також необхідно визначити, які знання належать підприємству і можуть бути використані ним незалежно від складу співробітників, які знання є виключною власністю конкретного співробітника і при зміні співробітника такі знання втрачаються, а які знання можуть бути передані до підприємства та надалі ним використовуватися не залежно від присутності конкретного співробітника.

Наразі спостерігається активна робота з боку підприємств щодо управління персоналом, як носія знань та генератора, а також виконавця послуг. Проте втрачається увага щодо самих знань, на основі яких і створюється послуга. Компанії роблять акцент на співробітників, оскільки вони є на їх погляд, ресурсом, що має чітке

вираження, на противагу знанням, які є більш абстрактним та неформалізований ресурсом. Проте необхідно відзначити, що саме знання для компанії, що надають знаннєві послуги є основним, ключовим та вирішальним ресурсом, і увага при здійснені управління має бути сфокусована саме на знаннях. Це означає, що підприємство має володіти інформацією про стан, склад місце знаходження та права використання знань, а також про зміни що відбуваються із знаннями, як визначального ресурсу для діяльності.

Вирішення проблем ідентифікації знань, які використовуються підприємством в операційній діяльності має стати питанням для дослідження в системі управління знаннями і дати відповідь на питання, що собою являє ресурс на основі якого виготовляється послуга та від якого залежить діяльність та прибуток підприємства.

Література:

1. Stewart T.A. Intellectual Capital: The New Wealth of Organizations. Currency / T.A. Stewart. – 1998. – 320 p.

2. Wiig K.M. Introducing knowledge management into the enterprise // Knowledge management handbook / Ed. by J. Liebowitz. – NY: CRC Press, 1999. – P. 3.1-3.41.

3. David Skyrme. Information Resourses Management. – Режим доступу www.skyrme.com.

4. Гаврилова Т., Григорьев Л. Бизнес держится на знаниях, сам того не зная// Персонал-Микс. – 2004, № 2. – С. 18.

5. Управление знаниями в инновационной экономике: Учебник / Под ред. Б.З. Мильнера. – М.: Экономика, 2009. – 599 с.

Познанська І.В.
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу ринку транспортних послуг
Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень
Національної академії наук України
м. Одеса, Україна

УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЛАНЦЮГА ПОСТАВОК В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Зменшення часу митного оформлення та уникнення «прихованих витрат» у ланцюжку постачання на митному кордоні поступово стає провідним стратегічним пріоритетом для перевізників. Усі компанії, які бажають підвищити ефективність своїх операцій на митному кордоні прагнуть отримати статус Уповноваженого економічного оператора (УЕО). Концепція УЕО розроблена в 2008 році на основі визнаних міжнародних стандартів згідно з програмою «Митна справа», введеному Всесвітньою митною організацією (ВМО). Програма, спрямована на зміцнення міжнародної безпеки ланцюжка поставок і сприяння законній торгівлі, відкрита для всіх учасників ланцюжка поставок. Трейдери, на добровільної основі забезпечують виконання низки вимог щодо безпеки, працюють в тісній співпраці з митними органами для забезпечення спільної мети забезпечення безпеки ланцюжка поставок і мають право користуватися пільгами по всьому ЄС. Він охоплює економічних операторів, уповноважених спростити митне оформлення (AEOC), безпеку і її забезпечення (AEOS) або їх комбінацію.

Програми щодо спрощення митних процедур та забезпечення безпеки ланцюга поставок розробили багато країн серед них США, Канада, Швейцарія, Норвегія, Японія, Китай, Гонконг [1].

Переваги взаємного визнання учасників програм уповноваженого економічного оператора:

– Аналогічні вимоги безпеки полегшують доступ до партнерських програм (вносяться в умови окремого додатка).

– Для заявників однієї з програм може знадобитися тільки одна перевірка сайту. Однак обидві програми залишають за собою право перевіряти наявність сайту своїх членів.

– Члени таких програм можуть скористатися прискореним оформленням документів для перетину кордонів країн учасниць, якщо вони подадуть заявку і схвалені програмою.

– Компанії, що входять до складу таких програм, можуть скористатися поліпшеною репутацією, як компанії з низьким рівнем ризику, продемонструвавши свою прихильність високим стандартам безпеки.

– Члени програми мають більше можливостей для досягнення міжнародного визнання.

Основною перешкодою в цьому процесі є різноманітність форм та заходів щодо спрощення національних митних процедур. Найбільші зусилля направлені на вироблення домовленостей щодо взаємного визнання учасників програм уповноваженого економічного оператора. (табл. 1)

Таблиця 1

Особливості спрощення національних митних процедур

Країна	**Програми по спрощенню митних процедур на безпеці**	**Засіб визнання УЕО**	**Угоди про взаємне визнання**
Країни ЄС	Концепція УЕО (АЕО)	На статус УЕО може претендувати любий економічний оператор, що є учасником міжнародного ланцюга поставок, створений на митній території ЄС та співпрацюючий с митними органами	США, Канада, Швейцарія, Норвегія, Японія, Китай, Гонконг
США	Програма C-TPAP та FAST (для авто-перевізників)	Приєднання до програми за умови виконання низки заходів щодо безпеки	Країни ЄС, Канада

Закінчення таблиці 1

Канада	Програма PIP	Приєднання до програми за умови виконання низки заходів щодо безпеки	США
Швейцарія	Концепція УЕО (AEO)	На статус УЕО може претендувати любий економічний оператор, що є учасником міжнародного ланцюга поставок, створений на митній території ЄС та співпрацюючий с митними органами	Країни ЄС
Норвегія	Концепція УЕО (AEO)	На статус УЕО може претендувати любий економічний оператор, що є учасником міжнародного ланцюга поставок, створений на митній території ЄС та співпрацюючий с митними органами	Країни ЄС
Японія	Customs Trade Partnership Against Terrorism (C-TPAP)	На статус УЕО може претендувати любий економічний оператор, що є учасником міжнародного ланцюга поставок, створений на митній території ЄС та співпрацюючий с митними органами	Країни ЄС
Китай	C-TPAP, Customs Interim Measures on Enterprise Credit Management	Підприємства, що подали заявку та відповідають вимогам митних органів	Країни ЄС
Гонконг	Customs Interim Measures on Enterprise Credit Management, Hong Kong Authorized Economic Operator (AEO)	Підприємства, що подали заявку та відповідають вимогам митних органів	Країни ЄС
Україна	Інститут уповноваженого економічного оператора (УЕО)	Видача сертифікатів УЕО надійним, добре зарекомендували себе підприємствам	

Запроваджений в Україні інститут уповноваженого економічного оператора з 2012 року не має значних зрушень та не використовується в тому сенсі в яком був створений. [2; 3] На сьогоднішній день це підприємства, які фактично надають послуги по взаємодії з митними органами. Надання повноцінної послуги по спрощенню митних процедур можливо лише за умови укладання угод по взаємному визнанню.

Література:

1. Customs Enterprise Credit Management / China Trade Alert December 2014 URL: www.pwccustoms.com (дата звернення 30.04.2018).
2. Пилипенко Андрій. То коли «заживе» уповноважений економічний оператор? / Андрій Пилипенко // Юридична газета, 2017 URL: http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/to-koli-zazhive-upovnovazheniy-ekonomichniy-operator.html(дата звернення 27.04.2018).
3. Митний кодекс України / Державна фіскальна служба України. URL: http://sfs.gov.ua/mk/rozdil-1/glava-2/ (дата звернення 27.04.2018).

Скупейко В.В.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Львівського університету бізнесу та права
м. Львів, Україна

АЛГОРИТМ АНАЛІЗУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Націленість України на інтеграцію у світовий економічний простір вимагає поглибленого вивчення теоретичних та практичних підходів щодо посилення рівня конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, які здатні виробляти конкурентну сільськогосподарську продукцію з дотриманням світових стандартів, як вагомої складової продовольчої безпеки країни.

Дана проблема є фундаментальною та до певної міри дослідженою вченими-економістами серед яких, Гуторова І. [1], Должанський І. та Загорна Т. [2], Грабовецький Б. [3] та інші займалися теоретичними дослдженнями конкурентоспроможності. Серед вчених-економістів які досліджували конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств були Арестенко В. [4], Збарський В. [5], Євчук Л. [6] та ін.

На основі вивчених наукових досліджень, нами встановлено, що конкурентоспроможність є динамічною величиною, яка не має єдиного універсального визначення але в основу якої закладено певні підходи, такі як: поведінковий (формує спосіб поведінки суб'єктів господарювання в ринковому середовищі); структурний (здійснює аналіз наявної та прогнозної структури ринку); функціональний (забезпечує реалізацію функцій конкуренції). На нашу думку, термін «конкурентоспроможність» не може носити спрощене використання одного з трьох зазначених підходів, а повинен розглядати їх у взаємозв'язку та передбачати комплексне використання, задовольняти потреби кінцевого споживача.

Попри те, недостатньо дослідженими є питання формування конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, а саме розробка механізмів, які сприятимуть організації достатнього рівня ресурсного забезпечення, розробка методів оцінки наявного конкурентного становища. Водночас, розроблені механізми та методики повинні підтримуватися державою.

Необхідно зазначити, що формування конкурентного середовища сектору в якому знаходяться сільськогосподарські підприємства через певні історичні аспекти (наприклад, реформування монополізованої одержавленої власності), практичні перепони (недостатній рівень інфраструктурних зв'язків, неналежне законодавче забезпечення) створили певні конкурентні відносини (дисбаланс між попитом та пропозицією на сільськогосподарську продукцію, зниження собівартості виробництва тощо). Саме наявні переваги, якими володіє окремо взяте сільськогосподарське підприємство, забезпечує йому

пристосування до швидких змін та створюють можливість для ефективного функціонування в умовах економічної невизначеності.

Важливим є те, що сільськогосподарські підприємства перебувають в зоні впливу ендогенних факторів та екзогенних (державна політика (економічна, кредитна, інвестиційна, податкова, страхова тощо), наявність розвиненої інфраструктури, рівень інтеграційних процесів, екологічні та кліматичні умови тощо).

Через відсутність однозначних думок щодо конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств виникає потреба у використанні чисельних методів її оцінки із застосуванням різних показників, що розкриють реальний стан ефективності від провадження господарської діяльності.

На нашу думку, такий аналіз доцільно здійснювати за такими показниками як обсяг валової продукції та прибутку, а також рівень рентабельності як узагальнюючи величину із дотриманням алгоритму аналізу конкурентоспроможності, який передбачає таку послідовність:

– визначення підприємств для проведення дослідження;

– опрацювання інформації про здійснення діяльності підприємств, в т.ч. підприємств-конкурентів;

– визначення показників які будуть використовуватися для прове дення оцінки рівня конкурентоспроможності підприємств, в т.ч. підприємств-конкурентів (кластерний аналіз з використанням показників продуктивності праці та ефективності використання ресурсів – визначення частки ринку – побудова карти конкурентного середовища);

– залучення можливих резервів з метою підвищення конкурентоспроможності;

– розробка (удосконалення) стратегії розвитку підприємства.

Отже, лише комплексний підхід до аналізу конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, який повинен базуватися на теоретичних та практичних знаннях, зможе сприяти ефективній реалізації стратегії розвитку та подальшої інтеграції у світовий економічний простір вітчизняних підприємств.

Література:

1. Гуторова І. В. Теоретичні основи поняття конкурентоспроможності / І.В. Гуторова // Вісн. Харк. нац. техн. ун-ту сільського господарства. Сер. «Економічні науки». – Х.: ХНТУСГ, 2008. – Вип. 71. – С. 87-95.

2. Должанський І. З., Загорна Т. О. Конкурентоспроможність підприємств: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.

3. Грабовецький Б. Є. Економічне прогнозування і планування: навч. посіб. / Б. Є. Грабовецький. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 188 с.

4. Арестенко В. В. Методи і моделі оцінювання конкурентоспроможності підприємств АПК / В. В. Арестенко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 10(88) – С. 10-15.

5. Збарський В. К. Конкурентоспроможність високотоварних сільськогосподарських підприємств / В. К. Збарський, М. А. Місевич; за ред. Проф. В. К. Збарського. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 310 с.

6. Євчук Л. А. Стратегічне управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств: монографія / Л. А. Євчук. – Миколаїв: Вид-во: Прокопчук Т. Ю., 2010. – 340 с.

Трушкіна Н.В.
кандидат економічних наук,
науковий співробітник
Інституту економіки промисловості
Національної академії наук України
м. Київ, Україна

ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРОСУВАННЯ ПРОДУКЦІЇ НА РИНОК

Електронна комерція є пріоритетним напрямом національної економіки, що обумовлено сучасними реаліями стрімкого цифрового розвитку в умовах інтеграції до європейських і глобальних систем та інфраструктур [1, с. 68; 2, с. 138]. Як показує передовий зарубіжний досвід, ефект від цифрової трансформації існуючих та створення нових галузей економіки може становити 20% ВВП.

Це відповідає прийнятій Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр., у якій передбачено перехід до високотехнологічних виробництв із застосуванням сучасних ІТ-технологій і комунікацій. За оцінкою фахівців Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, завдяки цифровізації всіх видів економічної діяльності можна досягти зростання ВВП у 2020 р. на 3% [3].

На основі аналізу статистичних даних виявлено тенденцію динамічного розвитку ринку інтернет-торгівлі в Україні. Так, за даними EVO, обсяг електронної комерції зріс у 2017 р. на 30% і становив 50 млрд грн, або 3,5% загальноукраїнського роздрібного товарообігу [4]. Обсяг електронної комерції лише у fashion-сегменті оцінюється в 200-250 млн дол. США [5].

За експертними оцінками, зростання електронної торгівлі на 60-70% забезпечується переходом на покупки в Інтернеті і лише на 30-40% залежить від збільшення споживання [4].

При цьому, згідно з даними Державної служби статистики України, частка обсягу продажів через мережу Інтернет в обсязі роздрібного товарообігу підприємств щорічно збільшується: якщо в 2010 р. цей показник складав 0,07%, то в 2017 р. – 1% (рис. 1).

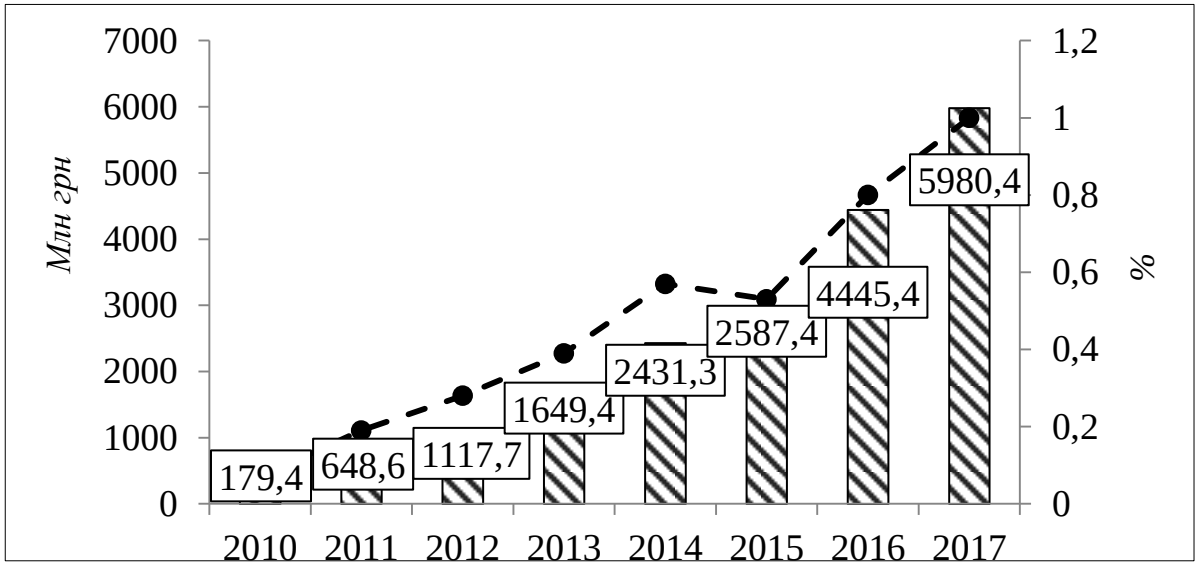

Рис. 1. Динаміка обсягу продажів через мережу Інтернет

Побудовано за даними [6; 7]

Згідно з результатами дослідження GfK, 60% населення України користується Інтернетом, але лише 34% з них здійснюють покупки через мережу Інтернет. Найчастіше українці покупають через Інтернет електроніку (52%), одяг (45%), косметику та парфумерію (34%). Приблизно 45% усіх онлайн-покупців України хоча б один раз на рік здійснюють покупки у соціальних мережах. При цьому зараз зростає популярність Facebook як онлайн-мережі для покупок. За даними GfK, частка інтернет-торгівлі в ланцюжку покупки становить 80%: перед тим як прийти до магазину, у 8 із 10 випадків споживачі шукають інформацію, порівнюють характеристики та ціни в Інтернеті [5].

На даний час відбувається перебудова системи електронної комерції в Україні відповідно до очікувань і запитів споживачів, здійснюються експерименти з роздрібними форматами та мультиканальністю, використовується передовий міжнародний досвід з реалізації ефективних моделей електронного бізнесу.

У 2017 р. до ключових трендів розвитку електронної комерції можна віднести:

– інтенсивність розвитку маркетплейсів, які зростають вдвічі швидше, ніж ринок електронної комерції;

– активізація логістичної діяльності – наприклад, компанія «Нова Пошта» доставила в 2017 р. понад 33 млн посилок для e-commerce, що на 30% більше порівняно з 2016 р.; загальна кількість доставлених посилок складає 145,8 млн;

– безпека;

– вектор в офлайн;

– зменшення площі магазинів і перехід до віртуальних полиць у магазинах;

– зростання попиту на фулфілмент – ставка на маркетинг, розширення асортименту, в тому числі за рахунок товарів, що знаходяться на складах постачальників.

Серед тенденцій розвитку інтернет-торгівлі в 2017 р. визнано:

– використання чатботів для відповідей на запитання клієнтів – коефіцієнт конверсії покупця після сеансу чата в 5-10 разів вище, ніж

без сеансу; сума середнього чеку клієнтів, які беруть участь в онлайн-чатах, на 30% більше;

– автоматичний персоналізований аналіз статистичних даних про клієнтів, щоб передбачити майбутні їх потреби;

– web3.0-активність клієнтів на сайті магазину та на його акаунтах у соціальних медіа;

– мобайл-додатки, а не лише мобайл-сайти – мобільні транзакції до 2020 р. досягнуть 45% онлайн-покупок;

– особистий e-mail-маркетинг – персоналізація листів кожному покупцю;

– повна передача доставки провідним профільним службам [8].

Прогнозується, що в 2018 р. обсяг електронної комерції в Україні зросте на 30%, а виручка операторів інтернет-торгівлі досягне 65 млрд грн [9].

Діяльність класичних інтернет-магазинів, які пропонують лише обмежений асортимент власних товарів, постійно стагнує. Тому й надалі спостерігатиметься суттєве збільшення маркетплейсів, що пов’язано з їх розширенням асортименту. Наприклад, Rozetka вже має 1,2 млн товарів в асортименту. Практики зазначають, що 10% асортименту, представленого на маркетплейсі, дозволяє одержати 15% загального товарообігу інтернет-магазину Toys.com.ua. У 2018 р. очікується скорочення циклу покупок, середнього чеку, розширення зони офлайн, робиться упор на мобільні додатки.

На основі дослідження Commerce & Digital Marketing Outlook 2018, проведеного аналітиками компанії Criteo, визначено такі ключові маркетингові тренди в індустрії електронної комерції в 2018 р.: голосовий шопінг; соціальна комерція, інтеграція офлайн і онлайн-продажів; обмін інформацією; модернізована презентація продукту; набуття чинності 25 травня 2018 р. регулюючого акту Євросоюзу «Загальні положення про захист даних»; відео; партнерство та злиття [10].

Виходячи з вищевикладеного, можна дійти такого висновку. Ринок електронної комерції в Україні стрімко розвивається. Це сприятиме:

– спрощенню ведення малого та середнього бізнесу за допомогою інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій;

– активізації діяльності інтернет-магазинів і підвищенню рівня їх конкурентоспроможності;

– ефективній організації та здійсненню інтернет-торгівлі;

– застосуванню дієвих фінансових технологій та інструментів реалізації продукції;

– поліпшенню інвестиційного клімату та залученню коштів іноземних інвесторів;

– розширенню ринків збуту в умовах глобалізації;

– інтеграції в європейське інформаційне середовище.

Література:

1. Трушкина Н.В. Электронная коммерция в системе цифровой экономики / Н.В. Трушкина // Information economy: knowledge, competition, growth: collective monograph / University of Montreal. – Publishing house «BREEZE», Montreal, Canada, 2018. – P. 68-77.

2. Трушкіна Н.В. Розвиток електронної комерції в умовах активізації інформаційної економіки / Н.В. Трушкіна // Економічна кібернетика: перспективи розвитку інформаційної економіки: зб. наук. праць за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 1-2 березня 2018 р.). – Дніпро: Журфонд, 2018. – С. 138-142.

3. Уряд схвалив Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryad-shvaliv-koncepciyu-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-2018-2020.

4. Злат'єва Д. Електронний рік: підсумки українського e-commerce 2017 [Електронний ресурс] / Д. Злат'єва. – Режим доступу: https://rau.ua/uk/novyni/novini-kompanij/e-commerce-2017/.

5. Яровая М. 10 цифр про украинский e-commerce по итогам 2017 год [Электронный ресурс] / М. Яровая. – Режим доступа: https://ain.ua/2018/01/22/10-cifr-pro-ukrainskij-e-commerce.

6. Регіональна структура роздрібного товарообороту підприємств роздрібної торгівлі у 2017 році [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.

7. Продаж і запаси товарів у торговій мережі підприємств у 2017 р.: стат. бюлетень. – Київ: Державна служба статистики України, 2017. – Т. І. – 21 с.

8. Банашик Д. 6 трендов интернет-торговли, быстро завоевывающих рынок в 2017 году [Электронный ресурс] / Д. Банашик. – Режим доступа: https://evo.business/6-trendov-internet-torgovli-v-2017-godu/.

9. Тиравский В. Украинский рынок e-commerce в 2018 году увеличится на треть [Электронный ресурс] / В. Тиравский. – Режим доступа: https://ubr.ua/market/trade/ukrainskij-rynok-e-commerce-v-2018-hodu-uvelichitsja-na-tret-3861548.

10. Нагорський В. 8 ключових маркетингових трендів в e-commerce в 2018 році [Електронний ресурс] / В. Нагорський. – Режим доступу: https://rau.ua/uk/ novyni/8-marketing-trendov-e-commerce/.

Чавичалов І.І.
аспірант
Українського державного
хіміко-технологічного університету
м. Дніпро, Україна

ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ

Зміни, що відбуваються в економіці і суспільстві, науці і технологіях впливають на оновлення вимог до управлінського персоналу, його професіоналізму, навчання та перепідготовки, тому далі розглянемо чинники, що визначають розвиток менеджерів.

Очевидно, що слід розглядати чинники всієї організаційної середовища, внутрішньої і зовнішньої. Зміни у зовнішньому середовищі змушують управлінський персонал адаптуватися до нових умов конкуренції, зміни переваг споживачів або нових технологій.

Економічна, технологічна, політична, соціокультурна, міжнародна, ресурсна системи не впливають на фірму безпосередньо, але так чи інакше впливають на її функціонування. відчуваючи постійне вплив з боку зовнішнього середовища, організація як система, діяльність якої складається з різного роду ситуацій, змінює свої кількісні і якісні параметри. Серед завдань (споживачі, ринок

праці, конкуренти, постачальники і т.д.) безпосередньо впливає на повсякденні функції керівника організації, пов’язані з основними бізнес-процесами діяльності. Внутрішнє середовище включає всі внутрішньофірмові елементи, головні з яких персонал і організаційна культура, яка детермінує поведінку індивідів в компанії і здатності її адаптації до зовнішніх умов. Внутрішнє середовище надає прямий вплив на формування корпоративної ідеології та цільового контуру кожного рівня управління в організації.

Однією з ключових рушійних сил розвитку управлінського персоналу у багатьох джерелах визнаються цінності (від індивідуальних до відповідних культурі країни) [1; 2]. На думку вченого і відомого консультанта в області управління А. І. Пригожина, цінності це ознаки якості життя (особистої, ділової, соціальної) її блага [3, с. 49]. Вони визначають життєві орієнтири, вектори розвитку керівників різних рівнів управління, їх поведінку, форми і способи взаємодії і побудови комунікацій. Для будь-якої людини цінності можна розглядати як розуміння того, що важливо, значимо. Для менеджерів різних рівнів управління цінності втілюються в діяльності у вигляді програм, резолюцій, наказів, інструкцій, кодексів і т.д.

Безсумнівно, керівники, що знаходяться на різних рівнях управління свої ціннісні установки формують виходячи з їх цінностей як індивідів з одного боку, і як членів організації з іншого.

Комплекс цінностей менеджерів всіх ланок управління включає в себе три складові:

– базові, пов’язані з природою людини (залежать від спадковості);

– придбані, засвоєні в процесі виховання під впливом середовища життєдіяльності;

– пріоритетні цінності.

З урахуванням вищесказаного можна виділити чотири основні характеристики, як чинники розвитку управлінського персоналу. Це ключові якості, які характеризують потенціал співробітника і які повинні бути присутніми у всіх перспективних кандидатів.

1)Нестандартне мислення. Під ним мається на увазі вільне застосування концептуального мислення, тобто здатність до обчислень, IQ, плюс, що ще більш важливо, схильність застосовувати концептуальне мислення щодо широкого ряду питань і проводити несподівані, але корисні зв'язки. У цій характеристиці можна побачити задатки стратегічного мислення, яке необхідно керівникам компаній. Хоча середній рівень розвитку інтелекту є очевидним вимогою для цього фактора росту, дуже високий рівень розвитку інтелекту не приводить до більш високих результатів. Велике значення відіграє вміння співробітника виходити за рамки своєї ролі і знаходити зв'язки між своєю та суміжними областями діяльності. У приклад можна привести співробітників, які розмірковують над тим, як підвищити продуктивність всього підрозділу або як організувати роботу з постачальниками і клієнтами. Сюди ж відносяться студенти, які можуть провести зв'язок між тим, що вони вивчили по одному предмету і знаннями по іншій дисципліні; або представники з продажу, які знаходять корисні статті або озвучують спостереження в іншій галузі і підказують, які можливості відкривають ці ідеї, події або розробки.

2)Цікавість і здатність вчитися. Природна цікавість і бажання вчитися новому і вирішувати складні завдання може виражатися в тому, що співробітник задає нестандартні питання, висловлює бажання працювати над різними відповідальними завданнями, навіть якщо вони не пов'язані з просуванням на посаді, читає багато різноманітної спеціальної літератури або відвідує навчальні курси. Подібне мислення можливо тільки при наявності потоку інформації, яким себе забезпечує кандидат.

Бажання вчитися новому допомагає співробітнику купувати найрізноманітніший досвід на робочому місці, а також користуватися можливостями навчання та професійної підготовки. Причому, якщо у кандидата були відмінні оцінки в школі або вузі, це ще не означає, що він володіє цією якістю, як і нестандартним мисленням.

3)Уміння розуміти інших людей. Це бажання і здатність розуміти інших людей – не тільки сам зміст висловлювання, але також прихований підтекст, причини для того чи іншого відповіді і світогляд

співрозмовника. Здатність бачити людину в цілому – його потреби, минулий досвід і властивості особистості, які впливають на його реакції і поведінку, – лежить в основі вміння впливати, а також в основі багатьох лідерських компетенцій, таких як співпраця і робота в команді, розвиток, мотивування і стимулювання інших, навички ведення переговорів і т.д.

Вроджена розуміння інших людей є важливим навиком топ-менеджера, і придбати його непросто. Зрештою, лідерство – це вміння впливати на інших.

4)Емоційна врівноваженість. Цю характеристику найскладніше виявити у кандидата на заповнення вакансії і найлегше – в працюючого співробітника. Ця характеристика включає в себе врівноваженість, емоційну стійкість і обережний оптимізм.

Література:

1. Шекшня, С.В. Управление персоналом современной организации [Текст]: учебно-практическое пособие / С.В. Шекшня. – Изд. 4-е, перераб. и доп. – М.: Бизнес-школа «Интел-синтез», 2015. – 368 с.

2. Иванова С. Развитие потенциала сотрудников: Профессиональные компетенции, лидерство, коммуникации / С. Иванова, Д. Болдогоев, Е. Борчанинова. – 4-е изд. – М.: Альпина Паблишер, 2012. – 280 с.

3. Пригожин А.И. Цели и ценности. Новые методы работы с будущим / А.И. Пригожин. – Москва: Дело АНХ, 2010. – 432 с.

НАПРЯМ 5. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Іванов С.В.
доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії наук України,
науковий директор
Ляшенко В.І.
доктор економічних наук, професор, учений секретар
Міжнародного центру дослідження
соціально-економічних проблем
модернізації та розвитку кооперації
м. Полтава, Україна

ПРО ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ ПРИДНІПРОВСЬКОГО НАУКОВОГО ЦЕНТРУ НАН ТА МОН УКРАЇНИ В ІНТЕГРАЦІЇ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАУКОВО-ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Сучасні виклики глобальної економіки, створення передумов електронної економіки передбачають нові наукові підходи. При цьому Україна перебуває в стані модернізації економіки, країна вступила до Європейського Союзу, ситуація загострюється внаслідок кризового стану та військових дій, втрати ринків збуту у зв'язку із розривом зв'язків з Росією, необхідність вирішення нових економічних завдання як на державному, так і на регіональному рівні. В Придніпровському регіоні (Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська області) формуванням та розвитком наукового потенціалу займається Придніпровський центр НАН та МОН. У зв'язку з необхідністю активізації наукового потенціалу та розвитку промислового потенціалу виникає необхідність розширити коло завдань центру та створити нову Концепцію розвитку Придніпровського центру МОН та НАН.

Мета концепції – трансформація існуючої організаційної структури Придніпровського наукового центру НАН та МОН України

у відповідності до викликів сучасної глобальної економіки та стратегічним умовам економічного розвитку. Ця структура буде націлена на науково-методичне забезпечення та супровід виявлення логістичних переваг (шляхом створення відповідного кластеру), ефективного використання промислових, природних та трудових ресурсів регіону, створення сучасної моделі збалансованого сталого розвитку на базі формування регіональної інноваційної системи Придніпровського регіону та задіяння невичерпних резервів неформальної складової економіки в умовах децентралізації.

Можна виділити 3 великі блоки завдань, які сформують відповідні наукові напрямки діяльності Придніпровського центру.

1. Науково-методичне забезпечення та супровід Стратегії випереджаючого, збалансованого сталого (соціо-, економіко-, екологічного) розвитку Придніпровського економічного району у складі Дніпропетровської, Запорізької та Кіровоградської областей: діагностика та на її основі обгрунтоване корегування обласних та розробка Концепції загальної для Придніпров'я Стратегій збалансованого сталого (соціо-, економіко-, екологічного) розвитку, які будуть використовувати можливості розумної (smart) спеціалізації територій та неформальної складової економіки регіонів як невичерпний резерв її модернізації в пост- та неоіндустріальному напрямку: формування мережі Корпорацій випереджаючого розвитку: Корпорація випереджаючого розвитку Придніпровського економічного району, Корпорація випереджаючого розвитку Дніпропетровської області, Корпорація випереджаючого розвитку Запорізької області, Корпорація випереджаючого розвитку Кіровоградської області, корпорацій розвитку міст, корпорацій розвитку сільських районів та ОТГ; створення при корпораціях регіонального розвитку мережі Фондів регіонального розвитку (Фондів розвитку виробництва – для фінансування проектів в індустріальних парках, регіональних та місцевих кластерів та «точок зростання», формування фінансової інфраструктури; Фондів інновацій та науково-технічного розвитку – для фінансування для фінансування проектів в бізнес-інкубаторах, наукових парках, технопарках, НДДКР пріоритетних середньострокових науково-технічних напрямів

регіонів, міст, районів, громад; Фондів соціального розвитку – для фінансування проектів розвитку освіти (середньої, вищої, спеціальної, освітнього простору «від школи до Європи»), охорони здоров'я, рекреації, туризму, житлово-комунального господарства); оцінка трудового потенціалу регіону, міграційних потоків, можливість залучення трудових ресурсів із віддалених регіонів та переселенців для розвитку промислового потенціалу; оцінка економічної безпеки регіону та її підприємств, визначення ризиків та загроз; аналіз ринку праці та створення умов для ефективної зайнятості безробітних у сфері промисловості регіону та залучення їх для модернізації промисловості; надання консультативної допомоги територіальним громадам у визначенні проблем, їх опису, визначення шляхів їх вирішення та розробки Стратегій розвитку; формування та розробка пропозицій з удосконалення інституційного середовища регіону в умовах децентралізації (законодавчих та нормативних актів).

2. Науково-методичне забезпечення та супровід Стратегії розвитку регіональної логістики та виробничої інфраструктури (транспорт, будівництво, фінанси): діагностика та аналіз виробничої інфраструктури регіону (зокрема її логістичної складової); розробка проектів щодо оптимізації транспортної інфраструктури, визначення пріоритетних напрямів її вдосконалення; аналіз та оцінка банківського сектору регіону з метою визначення надійних джерел кредитних ресурсів, надання консультативних послуг щодо фінансової грамотності підприємців; аналіз стану та надання пропозицій щодо розвитку транспортної та туристичної інфраструктури; енергоаудит промислових підприємств регіону; розробка системи навчання на курсах підвищення кваліфікації з питань «Управління енергоефективністю», «Енергетичного менеджменту та енергоаудиту», для держслужбовців, які пов'язані з програмами енергозбереження; розробка стратегії енергозбереження. Моделювання та оптимізація систем ЖКХ; аудит інфраструктури для розвитку Індустрії 4.0 з метою оцінки головних факторів конкурентоздатності та можливості долучення до Індустрії 4.0; популяризацію та просування технологій Індустрії 4.0 як обов'язкового фактору підвищення конкурентоспро-

можності промислових підприємств на міжнародних ринках; імплементацію міжнародних стандартів у галузі автоматизації промислового виробництва та застосування інформаційних технологій у промисловості; залучення промислових компаній до фінансування розвитку Індустрії 4.0 за рахунок фондів ЄС (зокрема, за програмою Horizon 2020); сприяння інтеграції існуючих промислових кластерів України з Європейською платформою співпраці кластерів (The European Cluster Collaboration Platform) з метою зміцнення вітчизняних кластерів, імплементації найкращих практик, запроваджених в ЄС, отримання доступу вітчизняних кластерів до програм підтримки ЄС (COSME, Horizon 2020 тощо); створення сприятливих умов для розвитку кластерів, зокрема, аналіз моделі функціонування кластерів з точки зору діючого законодавства та вирішення питання щодо необхідності врегулювання організаційно-правової форми кластерів, правил їх створення і діяльності, а також, гармонізація критеріїв визначення кластерів згідно найкращих практик, запроваджених в ЄС; підвищення рівня поінформованості та проведення навчання представників промислових та інфраструктурних підприємств щодо моделі утворення кластерних ініціатив та можливостей, що відкриваються для їхніх учасників.

3. Науково-методичне забезпечення та супровід Стратегії формування Регіональної інноваційної системи Придніпров'я та інтеграція її в Європейський науково-освітній простір: формування «Інноваційного офшору – Дніпро» шляхом створення спеціальних стимулюючих режимів (податкового, кредитного, митного, валютного курсу). для реалізації інвестиційних та інноваційних проектів на території Дніпропетровської, Запорізької, Кіровоградської областей; імплементацію Стратегії смарт-спеціалізації Європейської Комісії (англ. Smart Specialisation Strategy, далі – S3), гармонізація підходів щодо визначення «розумних» спеціалізацій регіонів; обґрунтування створення територій пріоритетного розвитку у регіоні на яких розміщуються переважно стратегічно важливі інноваційні підприємства (стартапи), а залучаються до роботи висококваліфіковані фахівці; оцінка інноваційного потенціалу регіону, визначення

пріоритетних напрямів розвитку економіки та залучення інвестицій; створення мережі наукових парків у вузах регіону та залучення наукового потенціалу для створення та розвитку мережі індустріальних парків; науково-методичне забезпечення реалізації концепції інтеграції в Європейський освітній простір «Інноваційний ліфт «від школи до Європи»«; проведення маркетингового аналізу привабливості зовнішніх ринків для експортерів регіону; надання консалтингових послуг та супроводження експортерів на зовнішні ринки; розробка пропозицій щодо удосконалення митної інфраструктури регіону, створення найбільш сприятливих умов для підприємців; здійснення оцінки та маркетингове дослідження ринків збуту для підприємств-експортерів Придніпровського регіону; аналіз інструментів торговельного захисту СОТ, розробка рекомендацій та надання консультацій підприємствам регіону щодо ефективності їх використання (антидемпінгові розслідування тощо); розробка експортної стратегії Придніпровського регіону; розробка пропозицій щодо цифровізації економіки регіону.

Процес інтеграції академічних інститутів та вищів Придніпровського НЦ НАН та МОН України в європейський науково-освітній простір на базі створення транскордонних кластерів (на прикладі просування нано- та біотехнологічних розробок) має включати наступні кроки: 1) створення Філії (лабораторії) головного по проблемі інституту НАН України при відповідній кафедрі українського університету – партнера; 2) укладання Угоди про співпрацю з іноземним університетом-партнером; 3) забезпечення структурних підрозділів, що займаються нано- та біотехнологічними дослідженнями, взаємодоповнюючим обладнанням; 4) забезпечення кадрами, стажування, наукові обміни; 5) забезпечення фінансування шляхом залучення коштів європейських, національних та регіональних програм, місцевих олігархів або через систему різноманітних фондів; 6) підготовка пропозицій до вироблення національних та регіональних стратегії «розумної smart-спеціалізації» та диверсифікації традиційних галузей спеціалізації регіонів і міст країн-партнерів; 7) введення на фізичних та біологічгних спеціальностях університетів партнерів спецкурсів

«Основи економіки та підприємницької діяльності», «Економіка нанотехнологій», «Економіка біотехнологій»; 8) забезпечення бізнес-інкубування МП і тиражування нано- та біорозробок на базі місцевих інкубаторів, наукових, техно- та індустріальних парків.

Література:

1. Ляшенко В.І. Регіональні наукові центри НАН України та МОН України як ядро розбудови регіональних інноваційних систем в умовах децентралізації / В.І. Ляшенко, І.Ю. Підоричева // Економічний вісник Донбасу. – 2017. – № 1 (47). – С. 13-20.
2. Ляшенко В.И. Оценка уровня модернизации городов и регионов при разработке стратегий опережающего развития / Е.В. Котов, В.И. Ляшенко // Опережающее управление социально-экономическим развитием регионов: устойчивое развитие экономики & электронное управление экономическим развитием: материалы четвертой международной научно-практической конференции / науч. ред. В.А. Подсолонко. – Симферополь: ДИАЙПИ, 2013. – С. 239-256.
3. Ляшенко В.І. Перспективи формування транскордонних єврорегіональних інноваційних систем і нанотехнологічних кластерів / О.І. Амоша, В.І. Ляшенко // Соц.-екон. пробл. сучас. періоду України.– Вип. 3(71). – Кластери та конкурентоспроможність прикордонних регіонів. – Львів: ІРД НАН України, 2008. – С. 159-176.
4. Ляшенко В.І. Придніпровський науковий центр НАН і МОН України як ядро регіональної інноваційної системи у створенні спільного україно-польського навчально-наукового простору / С.В. Іванов, В.І. Ляшенко, І.Ю. Підоричева // Перспективи розвитку економічної системи з урахуванням сучасних євроінтеграційних процесів: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 17 березня 2018 р.). – Дніпро: НО «Перспектива», 2018. – С. 17-21.
5. Lyashenko V., Osadcha N., Galyasovskaya O., & Knyshek O. (2017). Marketing prospects of small developed African countries assessment for traditional Ukrainian exports. Economic Annals-XXI, 166 (7-8), 20-25, http://soskin.info/userfiles/ file/Economic-Annals-pdf/DOI/ ea-V166-04.pdf.
6. Pająk K., Kamińska B., & Kvilinskyi O. (2016). Modern trends of financial sector development under the virtual regionalization conditions. Financial and credit activity: problems of theory and practice, 2(21), 204-217, http://fkd.org.ua/article/ view/91052/92128.

Ропотан І.В.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансового менеджменту
та фондового ринку
Одеського національного економічного університету
м. Одеса, Україна

ДО ПИТАННЯ ДІАГНОСТИКИ РЕГІОНАЛЬНОЇ КОНВЕРГЕНЦІЇ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У цілому, як показує проведене дослідження [1, с. 406] існує вагома статистично-економетрична база оцінки регіональної конвергенції фінансового забезпечення сталого розвитку, яка безумовно буде використана у запропонованій автором методиці проведення діагностики. Діагностика регіональної конвергенції фінансового забезпечення сталого розвитку ґрунтується на низці принципів (рис. 1).

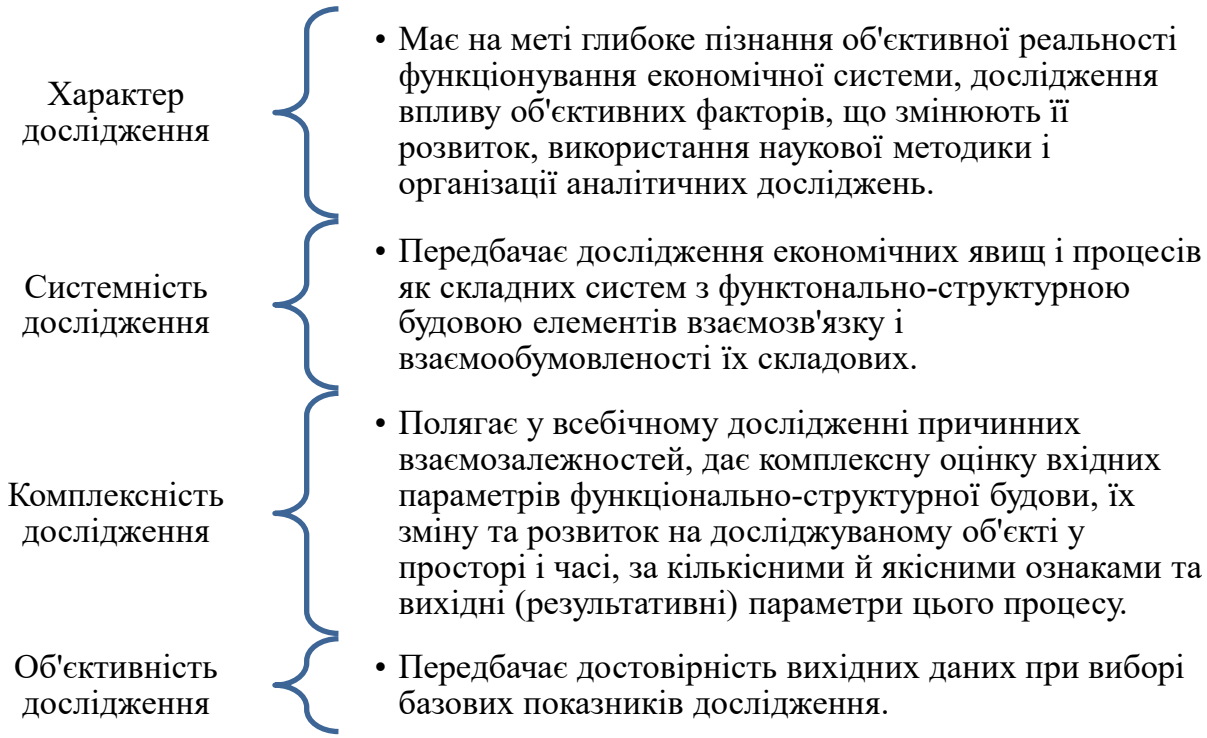

Рис. 1. Принципи проведення діагностики регіональної конвергенції фінансового забезпечення сталого розвитку

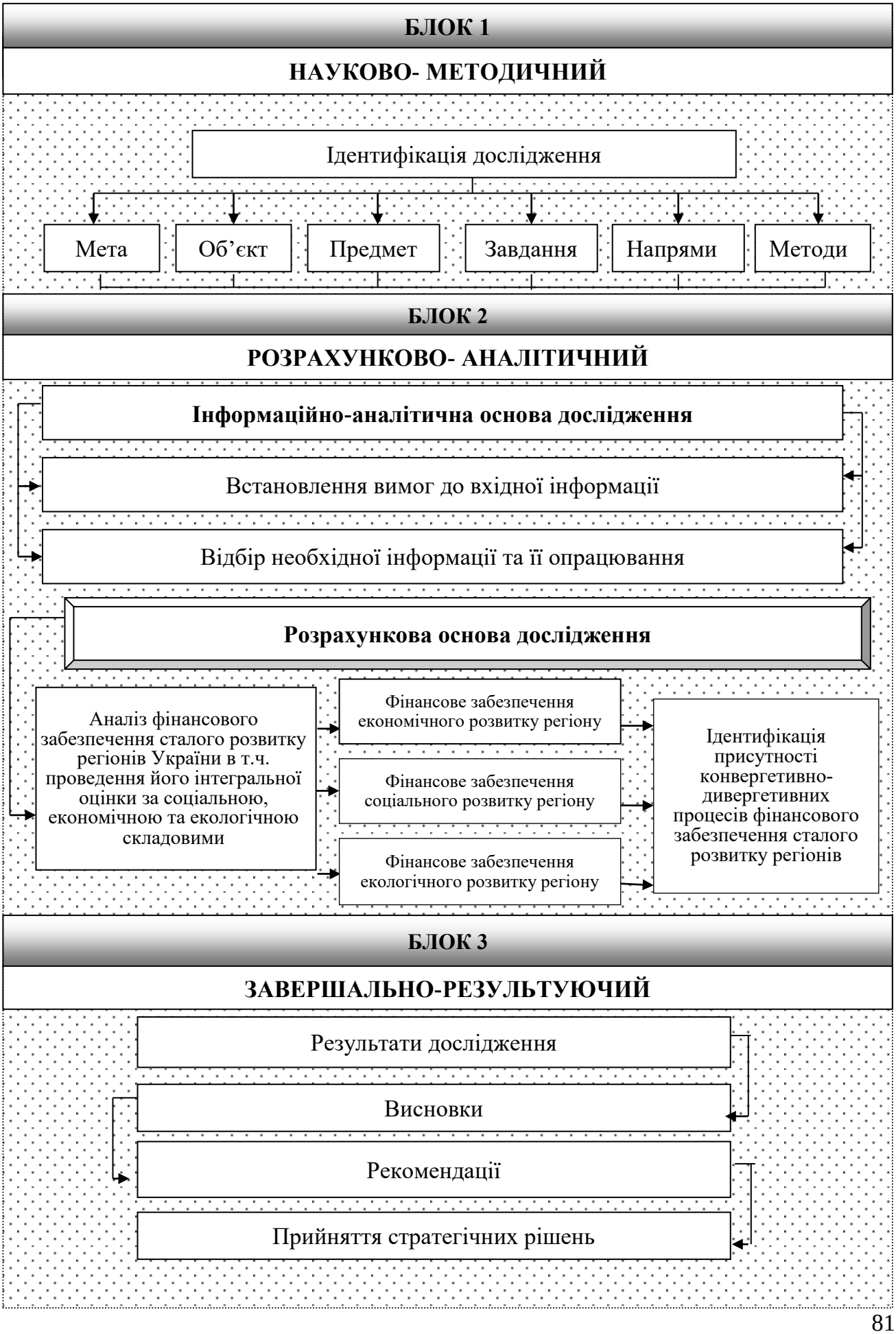
БЛОК 1
НАУКОВО- МЕТОДИЧНИЙ
Ідентифікація дослідження
Мета
Об'єкт
Предмет
Завдання
Напрями
Методи
БЛОК 2
РОЗРАХУНКОВО- АНАЛІТИЧНИЙ
Інформаційно-аналітична основа дослідження
Встановлення вимог до вхідної інформації
Відбір необхідної інформації та її опрацювання
Розрахункова основа дослідження
Аналіз фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів України в т.ч. проведення його інтегральної оцінки за соціальною, економічною та екологічною складовими
Фінансове забезпечення економічного розвитку регіону
Фінансове забезпечення соціального розвитку регіону
Фінансове забезпечення екологічного розвитку регіону
Ідентифікація присутності конвергетивно-дивергетивних процесів фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів
БЛОК 3
ЗАВЕРШАЛЬНО-РЕЗУЛЬТУЮЧИЙ
Результати дослідження
Висновки
Рекомендації
Прийняття стратегічних рішень

Ґрунтуючись на вище згаданих принципах, здійснимо спробу розробити методичний підхід до діагностики регіональної конвергенції фінансового забезпечення сталого розвитку України. Така діагностика потребує в першу чергу визначення етапів та напрямів проведення, що формуватимуть собою методику оцінки згаданої проблеми. Схематичне представлення етапів та напрямків діагностики фінансової конвергенції сталого розвитку подано на рис. 2.

Модель проведення аналітичного дослідження, складається з трьох блоків: науково-методологічного, розрахунково-аналітичного, завершально-результуючого.

Науково – методологічний блок спрямований на визначення мети, об'єкта, предмета, завдань, напрямів дослідження, а також полягає у відборі методів аналізу. Мета аналізу вбачає створення належних умов для комплексного багатогранного інформаційного забезпечення визначення рівня фінансового забезпечення сталого розвитку регіону, з подальшим проведенням порівняльної характеристики в терито-ріально-адміністративному розрізі.

Об'єктом аналізу є процес фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів Україні, а предметом – конвергетивно-дивергетивні процеси у фінансовому забезпеченні соціо-еколого-економічної системи регіонів.

Завданнями дослідження є: сформувати методологічні підходи до діагностики конвергетивно-дивергетивних процесів у фінансовому забезпеченні сталого розвитку території; виявлення та оцінка нинішнього стану фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів України; здійснення порівняльної оцінки регіонів за окремими показниками та інтегральним рівнем показників системи; групування регіонів за рівнем фінансового забезпечення соціо-еколого-економічної регіональної системи; аналіз та оцінка конвергетивно-дивергетивних процесів у фінансовому забезпеченні сталого розвитку регіонів; формування рекомендацій на основі об'єктивних висновків.

До напрямів та методів аналітичної оцінки відносимо: аналіз та оцінку фінансового забезпечення соціально-еколого-економічного рівня розвитку території (теоретично-аналітичні та економіко-

статистичні методи пізнання); виявлення присутності конвергетивно-дивергетивних процесів фінансового забезпечення сталого розвитку регіону через тестування індикаторів зближення регіонального розвитку β-конвергенції та σ-конвергенція, кульової конвергенції (статистичні та економетричні методи дослідження).

Розрахунково-аналітичний блок включає в себе дві складові – інформаційно-аналітичну та розрахункову основу дослідження.

Інформаційно-аналітична основа дослідження передбачає встановлення вимог до вхідної інформації, щоб в подальшому спростити роботу з її відбору та опрацювання. Соціально-економічні явища надзвичайно складні й багатогранні. Будь-який показник відтворює лише одну грань предмета пізнання.

Комплексна характеристика останнього передбачає використання системи показників, якій притаманні дві особливості: 1) всебічність кількісного відображення явищ; 2) органічний взаємозв'язок окремих показників, причому саме вони перетворюють групу показників на єдиний комплекс характеристик складного явища чи процесу.

Література:

1. Ропотан І. В. Інноваційний розвиток економіки: процеси та явища: монографія / за ред. В. Я. Швеця, М. С. Пашкевич; М-во освіти і науки України, Національний гірничий університет. – Дніпропетровськ: НГУ, 2013. – С. 399-406.

НАПРЯМ 6. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Дмитрук С.Б.
студентка
Львівського національного університету
імені Івана Франка
Кміть В.М.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету
імені Івана Франка
м. Львів, Україна

ПРИНЦИП СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ І ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ

Принцип соціальної справедливості є одним із найважливіших при побудові державної податкової політики. Кожен громадянин має різні вихідні дані, які обумовлюють як його вклад в національну економіку, так і взаємодію за іншими елементами системи. Саме тому законодавство, як регулюючий фактор, має містити в собі механізми реалізації рівноправної та справедливої взаємодії між економічними суб'єктами на основі їх індивідуальних особливостей. Світовий досвід організації соціально-економічної політики розвинутими країнами підтверджує ефективність і важливість соціального захисту населення через забезпечення адаптивних правових положень в податковій сфері.

Вчений А. Сміт зазначав, що справедливість є одним із чотирьох основних принципів оподаткування, на ряду з тим, що кожен громадянин має платити податок відповідно до свого доходу, а податок має бути точно визначеним, не змінюватися довільно і стягуватися у такий час і такий спосіб, що найменш обтяжливий для платників.

Протягом останніх років в Україні є тенденція до погіршення стану соціально-економічного розвитку. Наприклад, в 2017 році за даними глобального дослідження «Індекс соціального розвитку» Україна опинилася на 64 сходинці за рівнем життя серед 128 країн світу. В 2016 році вона була на 63 місці, а в 2015 – на 62 [1].

Розрив між розвиненими країнами ЄС і Україною спостерігається також при порівнянні показника питомої ваги витрат на соціальний захист та соціальне забезпечення у ВВП. У 2014 – 2015 роках показник знизився з 9,97% до 8,91%, але вже у 2016 році – показав найбільше значення за останні роки та становив 10,54% [2]. При цьому сумарний показник ЄС у 2015 році становив 19,2%. Найбільше значення цього показника у 2015 році було у Фінляндії – 25,5%, а найнижчими є витрати на соціальний захист та соціальне забезпечення в Латвії – 11,5% від ВВП [3].

Такі тенденції є приводом вважати, що принцип соціальної справедливості в Україні реалізується в неповному обсязі.

Соціальну справедливість можна визначити як «міру рівності (нерівності) життєвого становища людей, класів і соціальних груп, що об'єктивно зумовлюються рівнем матеріального та духовного розвитку суспільства. Міра рівності виражається в матеріальних і духовних благах, які надходять у повне розпорядження людей» [4].

Застосування поняття «соціальної справедливість» у сфері оподаткування зазнавало змін. В українському податковому законодавстві до 2011 року принцип соціальної справедливості було регламентовано Законом України «Про систему оподаткування» № 1251-XII від 25 червня 1991 року. Соціальна справедливість в оподаткуванні передбачала «забезпечення соціальної підтримки малозабезпечених верств населення шляхом запровадження економічно обґрунтованого неоподатковуваного мінімуму доходів громадян та застосування диференційованого і прогресивного оподаткування громадян, які отримують високі та надвисокі доходи» [5].

У 2011 році принципи податкового законодавства прийшли на зміну принципи побудови та призначення системи оподаткування із ухваленням Податкового кодексу України. В пп. 4.1.6. Податкового

кодексу України, соціальна справедливість – це «установлення податків та зборів, відповідно до платоспроможності платників податків» [6]. Тобто з визначення був прибраний механізм прогресивного оподаткування.

Що стосується оподаткування доходів фізичних осіб, то у 2003 році прийняли Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб», згідно з яким відбулася зміна диференційованих прогресивних ставок прибуткового податку на пропорційну. Метою зміни була детінізація національної економіки. Єдиним нагадуванням про стару систему оподаткування фізичних осіб є неоподатковуваний мінімум доходів громадян у розмірі 17 грн, який наразі застосовують для розрахунку розміру штрафних санкцій за порушення законодавства.

При цьому податок на доходи фізичних осіб є одним із ключових податків, у межах якого держава може реалізовувати принцип соціальної справедливості.

Статистика свідчить, що регіональний розподіл середньої заробітної плати між регіонами є різним (рис. 1):

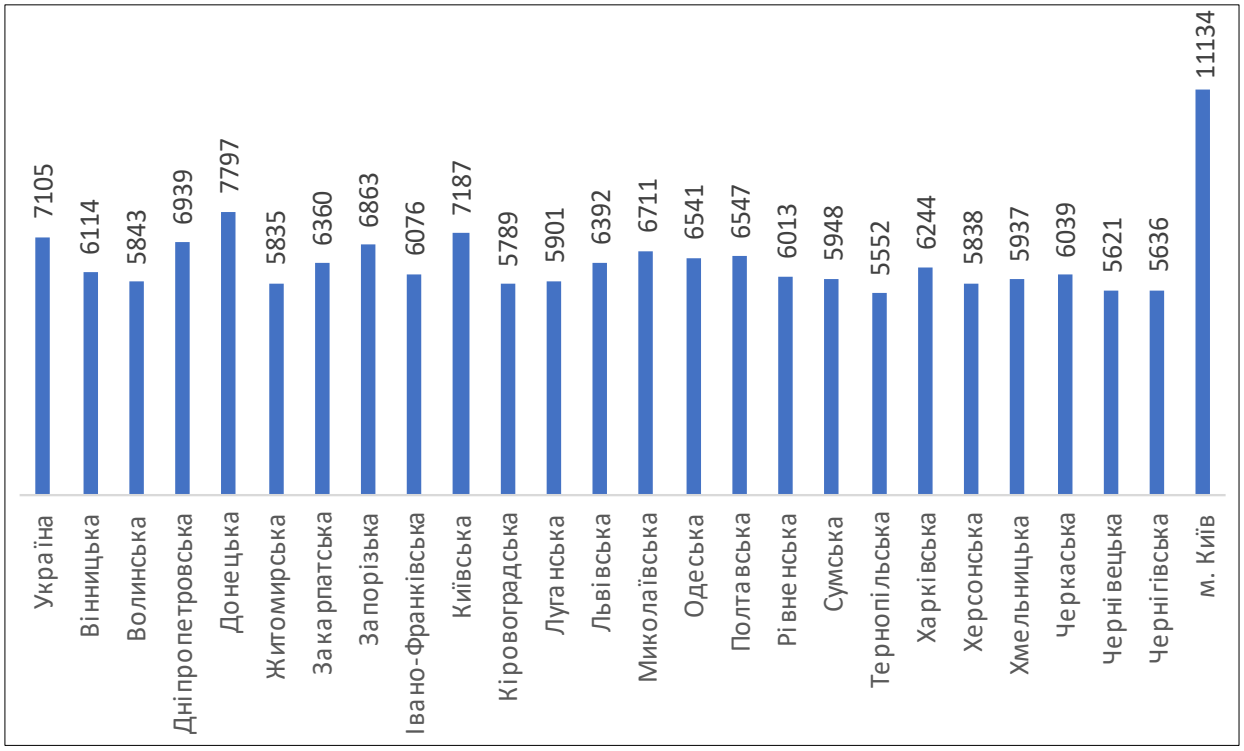

Рис. 1. Середньомісячна заробітна плата за регіонами України за 2017 рік [7]

Сьогодні регіони не мають права впливати на процеси оподаткування щодо податків та зборів, які надходять до місцевих бюджетів, але водночас є загальнодержавними.

Світовий досвід показує, як можна реалізовувати право на податкову ініціативу на місцевому рівні. Наприклад, у Канаді, Бельгії, Данії та Норвегії органи місцевого самоврядування мають право встановлювати додаткові надбавки до ставок індивідуального прибуткового податку із громадян. А в Швейцарії та провінції Квебек (Канада) – самостійно встановлювлюють ставку. Такі країни як США та Німеччина мають позитивний досвід застосування дворівневої чи трирівневої системи оподаткування фізичних осіб.

Підбиваючи підсумки, принцип соціальної справедливості на рівні соціальної політики не реалізується в повному обсязі через наступні фактори:

Відсутність в українському податковому законодавстві неоподатковуваного мінімуму доходів громадян. Це призводить до того, що податок на доходи фізичних осіб сплачується без урахування розміру заробітної плати.

Неможливість врахування різниці середнього розмірі заробітних плат в різних регіонах країни, незважаючи на процеси податкової децентралізації.

Більш справедлива податкова система може бути створена завдяки досвіду зарубіжних країн в децентралізованому підході до формування податкових ставок на місцевих рівнях.

Література:

1. Індекс соціального розвитку 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/research/social-progress-index-2017.html.

2. Бюджетний моніторинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/publications/monitoringcategories/richnyy

3. Government expenditure on social protection [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Government_expenditure_on_social_protection.

4. Економічний словник-довідник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://subject.com.ua/economic/dict/721.html.

5. Про систему оподаткування: Закон України № 1251-XII від 25.06.1991 р. (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1251-12.

6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.

7. Середня заробітна плата за регіонами за місяць у 2017 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/gdn/reg_zp_m/reg_zpm17_u.htm.

Чепка В.В.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана
Шевченко В.С.
студентка факультету фінансів
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

На сучасному етапі розвитку діяльність вітчизняних суб’єктів господарювання супроводжується чималою кількістю невирішених питань. Одним із таких є інноваційна діяльність підприємств. На шляху прямування до Євроінтеграції Україна прагне досягнення рівня стану економічних галузей до тих, які на сьогодні мають розвинені країн Європи.

Розглядаючи проблематику впровадження будь-яких інновацій варто відмітити, що інновації неможливі без інвестицій та інноваційна діяльність завжди несе в собі певний ризик. Однак, на сьогодні існує

чимало прикладів успішного запровадження інновацій у різних сферах діяльності європейських країн. Швейцарія, Німеччина, Англія і Франція разом із США, Японією та Китаєм складають технологічне ядро світового розвитку і на них припадає найбільша частка виробництва високотехнологічної продукції [1].

Зокрема, за оцінками аудиторської компанії Ernst&Young (EY) 2017 р. [2], Європа залишається одним із найбільш інвестиційно привабливих регіонів світу. У 2016 р. іноземні інвестори інвестували рекордно велику кількість нових проектів у Європі – 5845, що на 15% більше, ніж у 2015 р. Лідерами прямих іноземних інвестицій за кількістю проектів у 2016 р. були Великобританія, Німеччина та Франція [3].

Загальна кількість проектів по всіх країнах Європи, що отримали прямі іноземні інвестиції у 2016 році, сягнула 1538 (25% від загального їх числа), логістику – 508 проектів (9% від загального їх числа), науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) – 403 проекти (7% від загального їх числа) [3]. Варто також відмітити високі показники інвестиційної привабливості секторів програмного забезпечення та ділових послуг у 2016 р. в європейських країнах, які також у сукупності становлять майже чверть від загального числа проектів.

Щодо України, відповідно до досліджень EY, у 2016 р. надходження прямих іноземних інвестицій стали поштовхом для створення 4547 робочих місць (у 2015 р. – 850), що стало рекордним показником темпу приросту в Європі – 435%. Однак, навіть такі високі показники позитивної динаміки зростання робочих місць в Україні не обумовили надходжень масових інвестицій до держави.

У розвинених зарубіжних країнах створення нових інноваційних технологій, як правило, здійснюється шляхом виконання комплексних науково-дослідних робіт, зокрема, розробками з підвищення енергоефективності, енергоаудиту та енергоменеджменту з енергоощадності в економіці країн [4]. Така практика має місце і в Україні в рамках «Стратегії сталого розвитку «Україна-2020».

Окрім цього, сучасні вітчизняні науковці наголошують на довгостроковій перспективі розвитку інноваційної діяльності у сфері харчової промисловості та нанотехнологій.

Однак неможливо не зауважити на тому, наскільки великою є невідповідність розвитку інноваційної галузі в Україні європейським реаліям. На заваді розвитку українських інновацій стають проблеми, серед яких:

– обмежені можливості залучення державних ресурсів;

– дефіцит власних ресурсів суб'єктів економіки;

– нерозвиненість інституційних інвесторів (банків, страхових компаній, інвестиційних фондів і компаній, фондового ринку тощо);

– нерозвиненість інноваційної інфраструктури;

– відсутність дієвої правової бази залучення коштів іноземних інвесторів, в т.ч. венчурного інвестування;

– низький рівень конкурентоспроможності українських товарів на ринку;

– відсталість матеріальної і науково-технічної бази [1].

З погляду на дану проблематику, можна сформувати наступні тенденції розвитку вітчизняної інноваційної сфери:

– спрямування своїх зусиль на розробку та реалізацію власного інноваційного потенціалу (переорієнтація від концентрації уваги на дешевій робочій силі, або пріоритетності розвитку сировинного сектору, що тільки посилює залежність від більш розвинених країн та витісняє на периферію світового господарства, для створення власних конкурентних позицій);

– створення інноваційних кластерів, що сприяють тісному співробітництву та обміну знаннями, ресурсами, кадрами тощо;

– покращення реальних показників роботи потенційних інституційних інвесторів – банків, страхових компаній та пенсійних фондів;

– забезпечення сприятливого клімату для створення власних наукомістких виробництв повного циклу шляхом використання різних форм державної підтримки;

– розширення міждержавного співробітництва в галузі наукових розробок та інноваційної діяльності.

Література:

1. Фоміних В.І., Махова Н.І., Самохліб О.І. Проблеми фінансування інноваційної діяльності підприємств / Фоміних В.І., Махова Н.І., Самохліб О.І. // Молодий вчений. – № 10(50). - жовтень. – 2017 – С. 1089-1091.

2. Исследование инвестиционной привлекательности стран Европы [Electronic Resource]. URL: http: //www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-attractiveness-survey-russia-2017rus/$File/EY-attractiveness-survey-russia-2017-rus.pdf.

3. Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки в контексті інтеграції України в європейський науково-інноваційний простір // Збірник наукових праць. – Одеса. – 2017. – С. 4.

4. Досвід країн Євросоюзу з підвищення енергоефективності, енергоаудиту та енергоменеджменту з енергоощадності в економіці країн// Київ. – № 12. – 2017. – С. 3-5, 31, 92.

НАПРЯМ 7. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Belia A.R.
Postgraduate Student of the
Institute of Regional Studies named after M.I. Dolishniy
of the National Academy of Sciences of Ukraine
Lviv, Ukraine

APPLICATION OF FIN TECH TECHNOLOGIES IN PUBLIC FINANCES OF UKRAINE ON THE BLOCKCHAIN EXAMPLE: ILLUSION OR REALITY?

In today's financial system development, research on the use of modern information technologies in the financial sector and in the field of public finances is important. The basis of such innovations is the use of block decisions. Despite the relevance of the study of the essence of cryptography, the possibility of using Blockchain technologies in the organization of public finances is still not fully disclosed.

The purpose of the writing of scientific theses is to determine the possibilities of using Blockchain technology in the field of public finance of Ukraine.

The development of Fin Tech technologies and the intensification of globalization processes lead to the emergence of new methods in the financial system. Such technologies are successfully implemented in the IT industry, in manufacturing, in the banking sector, as well as in the financial market. The use of technological innovations can be seen as a multi-functional public finance instrument. One of such innovations is the introduction of technological solutions based on Blockchain technology.

Blockchain, that is, the chain of transaction blocks is a distributed database that supports a list of records of so-called constantly increasing blocks. The base is protected against tampering and recycling. Each block contains a timestamp and a link to the previous tree hash block.Such a

distributed database was laid in the basis of the cryptic library Bitcoin, and it is called Blockchain [1].

By its nature, Blockchain is a book-entry book in which it is written down to who owns it, and each account is added in strict sequence to existing ones. Thanks to Blockchain, contracting parties will have the opportunity to make smart contracts, where it is impossible to fulfill their obligations, because their execution depends on the system. For example, when sending goods to the buyer, the other party will surely be sure that he will receive money on his account for the goods sent, since the amount from the buyer's account will be debited at the time of sending the goods by the party [2].

Summarizing all the previous definitions, it can be argued that the Blockchain technology is a database used to store information, a copy of which is available to each participant. It follows from this that the feature of this technology is the absence of intermediaries or the lack of a central trustee, which means that blockade technology provides an opportunity to get rid of centralized intermediary services and external control.

Therefore, Blockchain technology can be used to solve such tasks as: joint control of the system; reliable synchronization of data; protection against substitution of data as a result of hacker attacks. One of the difficulties in the practical implementation of the Blockchain's technology is that it involves a change in the management paradigm and the transition from a hierarchical model to a flat, in which decisions are made decentralized, and the whole process is transparent to its participants. Obviously, this entails the need for a rethinking of business processes, approaches to management and information security [3].

Speaking about the possibilities and necessity of implementing the Blockchain technology in the public sector of Ukraine, it can be argued that its use has a real potential to improve the provision of public services and increase the efficiency of public transactions.

The mentioned technology, if implemented in the budget process of Ukraine, can significantly increase the controllability of public expenditures, make it impossible to further legalize illegally received budget funds, and will at any time identify the ultimate corruptor, as well as

visualize the full chain of transactions of the receipt of a monetary unit to such a beneficiary. In addition, it will create a platform for a new scientific approach and significantly simplify objective financial monitoring, save time and resources of law enforcement agencies, and open new disciplinary horizons in areas such as criminology and system analysis, and finance at all levels [4].

Consequently, Blockchain Technologies have a wide field for use, when it comes to public finance, the above-mentioned methodology can be applied to:

– system of state registers and cadastres. With the help of Blockchain technology, you can create a unified information base for efficient land management, maintenance of the registration system, establishment and development of the land market.The first step was made in October 2017, with the use of Blockchain, an updated version of the information system of the state land cadastre was implemented;

– Transparent Budget Electronic System, which contributes to tightening public control over public funds. The functioning of the i.data system allows anyone to check the use of public finances. It will integrate data from the State Fiscal Service of Ukraine, the NBU, the State Treasury Service and the Prozoro system. In the electronic system it is possible to create a database for the accounting of transaction blocks, in which controlled accounts are created, between which the transfer of funds is created. Due to the publicity of those blocks, it is possible to track not only the flow of funds between accounts but also the balances of funds that will facilitate the control of the population by public finances [5];

– the creation of a single database for the Decentralized e-Auction 3.0 system, which is controlled by the state, and functions as a decentralized e-auction;

– the possibility of creating a platform based on the Blockchain technology, which can be used to increase the effectiveness of providing social assistance to the population;

– the use of Blockchain technology in the health care system. By creating a cloud storage that would include e-medical cards for all residents of the

country, it would be possible to systematize patient data, as well as to increase the efficiency of medical care and prevent epidemics;

– areas of control over taxpayers, which provides for the provision of cash and cash transactions fiscal. This will promote the protection of state interests, ensure transparency in tax control, reduce the economy and improve cash controls [5].

The introduction of Fin Tech techniques in the public finance system will provide access to information and public finance management processes for the population, which in turn will increase transparency in the use of public funds. Such cutting-edge financial technologies as Blockchain will reduce the cost of financial intermediation, promote changes in tax optimization processes, create prerequisites for de-nationalization of the national economy, and increase the investment attractiveness of the country.

References:

1. Characteristics of the Blockchain technology / [Electronic resource]. Access mode: https://uk.wikipedia.org/wiki/Блокчейн.
2. Lawyers and Technology: Point of Contact / [Electronic resource]. – Access mode: http://radako.com.ua/news/yuristi-ta-tehnologiyi-tochki-dotiku.
3. Blockchain technology. How does it work in business? / [Electronic resource]. – Access mode: https://minfin.com.ua/ua/2017/09/07/29878823/.
4. The Ukrainian economist has called on the state to introduce Blockchain in the budget process / [Electronic resource]. – Access mode: https://busines.in.ua/ukrayinskyj-ekonomist-zaklykav-derzhavu-zaprovadyty-blokchejn-v-byudzhetnyj-protses/.
5. Volosovich SV The Dominances of Technology Innovations in the Financial Sector / SV Volosovich // Economics of knowledge.Innovative economy. – 2017 – No. 33/1. – P. 15-22.

Бондаренко Н.М.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри статистики,
обліку та економічної інформатики
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара
Деркач Д.В.
студент економічного факультету
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ДОСВІДУ КРАЇН-ЄС В ОПОДАТКУВАННІ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Податкова система України ніколи не відзначалася достатньою ефективністю попри неодноразові спроби її реформування. На даний час податкова система не в змозі забезпечити достатні надходження до бюджету та стимулювати платників до сплати податків. Одним з головних джерел надходження до бюджету в країнах ЄС є податок з доходів фізичних осіб, однак в нашій державі цей податок потребує перегляду механізмів адміністрування та сплати, недосконаліть яких, особливо в кризових умовах, зумовлює негативні наслідки.

Платники податку на доходи фізичних осіб в Україні згідно чинного законодавства зображені на рис 1.

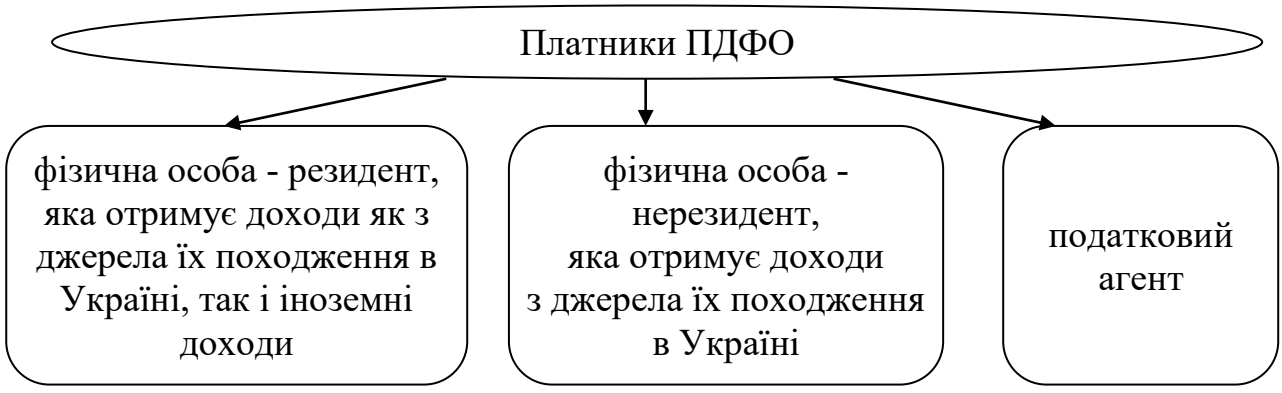

Рис. 1. Платники ПДФО [1]

В країнах Євросоюзу податок на доходи фізичних осіб займає важливе місце в забезпеченні економічного розвитку. На відміну від України, призначення ПДФО в зарубіжних країнах спрямовано не наповнення бюджету, а на стимулювання розвитку підприємницької діяльності та залучення інвестиційних коштів як вітчизняними, так і іноземними особами. Справедливість оподаткування в зарубіжних країнах оцінюється зовсім не за тим, хто який розмір податку сплачує, а насамперед державу цікавить скільки коштів залишається у платника після сплати такого податку. У той же час, в нашій країні через недосконалу податкову систему та нерівномірність доходів населення деякі платники податку намагаються перейти у тіньовий сектор економіки, щоб уникнути оподаткування.

В Україні порядок оподаткування та ставки податку на доходи фізичних осіб встановлюються виключно на загальнодержавному рівні, коли в країнах Євросоюзу органам місцевого самоврядування надано досить широке право в оподаткуванні. Так, наприклад, в Болгарії, Кіпрі, Естонії, Греції, Латвії, Норвегії та Румунії, особистий прибутковий податок належить до місцевих податків, а в Бельгії, Данії, Фінляндії, Швеції та Швейцарії органи місцевого самоврядування самостійно визначають ставки, за якими будуть оподатковуватися доходи громадян [2, с. 68].

Беручи до уваги досвід оподаткування країн ЄС, слід звернути увагу на податкову систему Німеччини, де на податок з доходів фізичних осіб припадає майже третина всіх податкових надходжень. При стягуванні податку в цій країні враховуються податкові класи та види діяльності. Робітників та службовців групують на шість податкових класів залежно від їх сімейного стану, кількості працюючих у сім'ї, наявності дітей [3].

Ставки прибуткового податку доходів громадян Євросоюзу згруповані у таблицю 1.

Слід зазначити, що в більшості країн діє прогресивна шкала оподаткування. Крім того, громадяни з низькою заробітною платою звільняються від сплати прибуткового податку. У той же час, в Україні, громадяни з низькими доходами, тобто з доходом який станом на

2018 рік не перевищує 2740 грн. мають лише право на податкову соціальну пільгу у розрізі 881 грн., але не звільняються від оподаткування.

Таблиця 1

Ставки ПДФО у країнах Євросоюзу [4]

Країна	Ставка		
	2016 р.	**2017 р.**	**2018 р.**
Максимальні ставки податку			
Франція	45%	75%	75%
Данія	51%	55,4%	55,7%
Німеччина	45%	53%	53%
Бельгія	50%	50%	50%
Португалія	42%	48%	48%
Іспанія	45%	45%	52%
Норвегія	27%	39%	39%
Люксембург	42%	34%	29%
Мінімальні ставки податку			
Румунія	16%	16%	16%
Угорщина	15%	15%	15%
Литва	15%	15%	15%
Болгарія	10%	10%	10%

Розглядаючи механізм оподаткування ПДФО в інших країнах ЄС, можна відзначити, що в Австрії функціонує п’ять ставок податку. Громадяни, доходи яких за рік менші ніж 6000 євро, звільняються від оподаткування. А громадяни, чиї доходи перевищують 180 тисяч євро, 45% свого доходу віддають бюджету.

У Великобританії існують такі прогресивні ставки оподаткування: мінімальна (0% – для річного доходу до 2440 ф.ст.), базова (20%, 2240-37400 ф.ст.), максимальна (40%, понад 37400-150 тис.ф.ст.; 50% – понад 150 тис. ф.ст.).

Такі підходи зарубіжних країн до оподаткування доходів фізичних осіб є дуже ефективними для функціонування економіки. Оскільки вилучаючи кошти у більш забезпеченого населення через прогресивну шкалу оподаткування, держава залишає їм достатньо коштів для

споживання та заощадження. Певна частина доходів, яка отримана від багатших верств за максимальною шкалою, перерозподіляється державою на користь біднішого населення, тим самим стимулює попит на товари та послуги.

В Україні вже вводили в дію прогресивну шкалу оподаткування в 1991–1992 роках від 12 до 30% від доходів громадян. Протягом 1993–2003 років використовували п'ять ставок податку, з яких мінімальна була 10% від доходу, а максимальна – 40%. Однак через недосконаліть податкових механізмів, такі ставки податку призвели не до поповнення державного бюджету, а до того, що частина заробітної плати перейшла в «тінь». Починаючи з 2004 року в Україні діє єдина ставка оподаткування. Станом на 2018 рік ставка ПДФО із заробітної плати – 18%.

Зараз Україна для зменшення податкового навантаження на деякі групи населення дозволяє їм використовувати право на податкову соціальну пільгу. Однак, як і раніше, з кожним роком все більше громадян намагаються уникнути оподаткування.

Таким чином, для збільшення податкових надходжень до бюджету та покращення економічного розвитку країни, перш за все необхідно:

1)зменшити податкове навантаження на соціально незахищені верстви населення і досягти зростання відповідальності серед платників податку через ухилення від сплати;

2)запровадити диференціацію податкових ставок в залежності від виду діяльності платника та розміру отриманого доходу;

3)забезпечити соціально-економічну справедливість податкової політики в Україні, внаслідок застосування практики оподаткування країн Євросоюзу, а саме: врахування сімейного стану платника, кількості працюючих у сім'ї, наявності дітей та утриманців.

Отже, необхідно поступово знижувати податкове навантаження на доходи фізичних осіб, враховуючи міжнародний досвід та адаптуючи його до специфіки умов та економічного розвитку країни, що дозволить нашій країні стати серйозним суб'єктом податкової конкуренції у світовому просторі.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.
2. Нікітішин А.О. Використання іноземного досвіду при оподаткуванні доходів фізичних осіб / А.О. Нікітішин // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 9. – С. 67-69.
3. Ткаченко Н.М. Податкові системи країн світу та України. Облік і звітність: Навчально –методичний посібник / М.Н. Ткаченко, Т.М. Горова, Н.О. Ільєнко // К.: Алерта, 2014. – 554 с.
4. Швець Ю.О. Оподаткування доходів фізичних осіб: проблеми та перспективи України та ЄС / Ю.О. Швець, Я.Ю. Бахметова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 17. – С. 771-774. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://global-national.in.ua/archive/17-2017/155.pdf.

Бондаренко Н.М.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри статистики,
обліку та економічної інформатики
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара
Калюжна А.В.
студентка економічного факультету
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна

ПОРІВНЯННЯ СТАНУ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ СВІТУ

Незважаючи на деякий спад обсягів виробництва в Україні, досить високим залишається рівень забруднення природного середовища великих міст і промислових центрів. В Україні майже дві третини населення живе в регіонах, у яких забруднення атмосферного повітря перевищує встановлені законодавством норми. Питання збереження

природно-ресурсного потенціалу для країни є актуальним і, насамперед, пов'язане зі створенням ефективних механізмів екологічного регулювання, у тому числі за допомогою екологічного податку [1].

Відповідно до даних Всесвітньої організації охорони здоров'я наразі Україна посідає перше місце серед усіх країн світу за показником смертності населення від забрудненого атмосферного повітря.

Щорічно в Україні від забрудненого повітря помирає 120 осіб на кожні 100 000 населення (рис. 1).

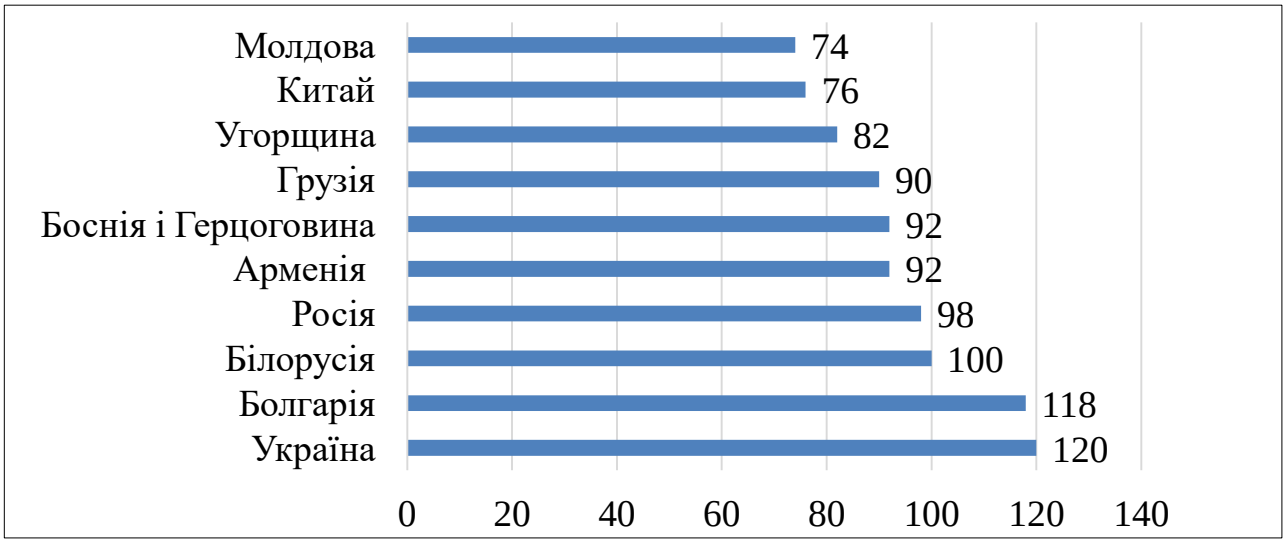

Рис. 1. Кількість померлих від забруднення повітря на 100 000 населення в країнах світу

В Україні ми маємо наступні дані по містам, у яких перевищено норми забруднення атмосферного повітря. Зокрема в скільки разів перевищені гранично допустимі норми відповідно даним Центральної геофізичної лабораторії представлені на рис. 2.

Зважаючи на досвід країн Європейського Союзу, можна зробити висновки, що дієвість екологічного оподаткування полягає, насамперед, у високих ставках, що спрямовуються на те, аби підприємствам було вигідніше здійснювати заходи з охорони довкілля, а не забруднювати його. Особливо небезпечними є викиди парникових газів, зокрема двоокису вуглецю. За даними Світового банку, система оподаткування викидів двоокису вуглецю запроваджена більш як у 40 країнах і

20 окремих юрисдикціях (містах, регіонах). Ставки податку на такі викиди варіюються від одного до 150 дол. США. В Україні у 2016 році цей показник становив 33 копійки за тонну, у 2017 – 37 коп./тонну. Підвищення ставки лише до одного долара США за тонну додасть до бюджету майже 4 млрд гривень на рік.

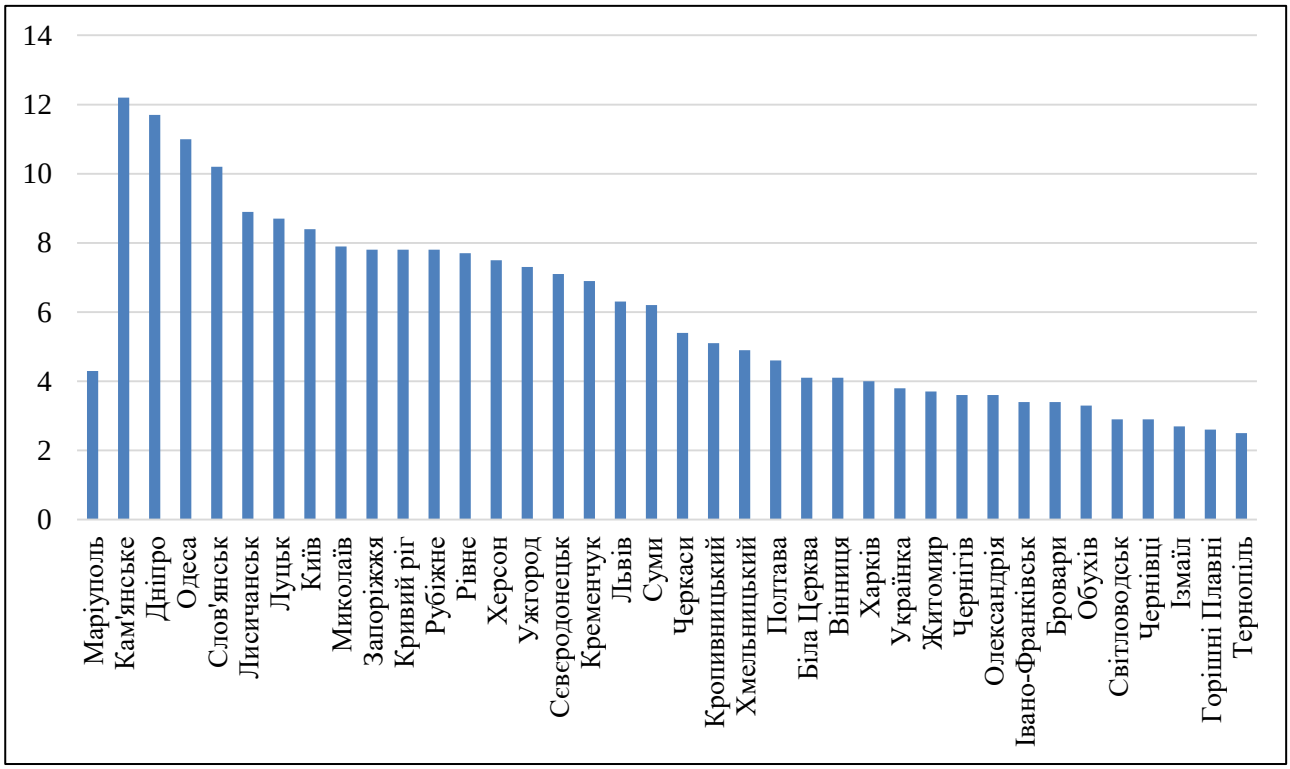

Рис. 2. Міста України з найбільш забрудненим повітрям

Протягом 2016-2017 років ставки екологічного податку з викидів у атмосферне повітря та скидів у водні об’єкти збільшувалися (на 26,7 та 12 відсотків). Проте на надходженнях у бюджет це не позначилося. При щорічному збільшенні обсягу викидів надходження податку у 2016 році збільшилися в 2,5 раза, а вже у 2017 році – зменшилися на 17,3% [1].

Частка екологічних податків у загальному обсязі оподаткування в різних країнах може значно відрізнятися, що підтверджують дані, відображені на рис. 3.

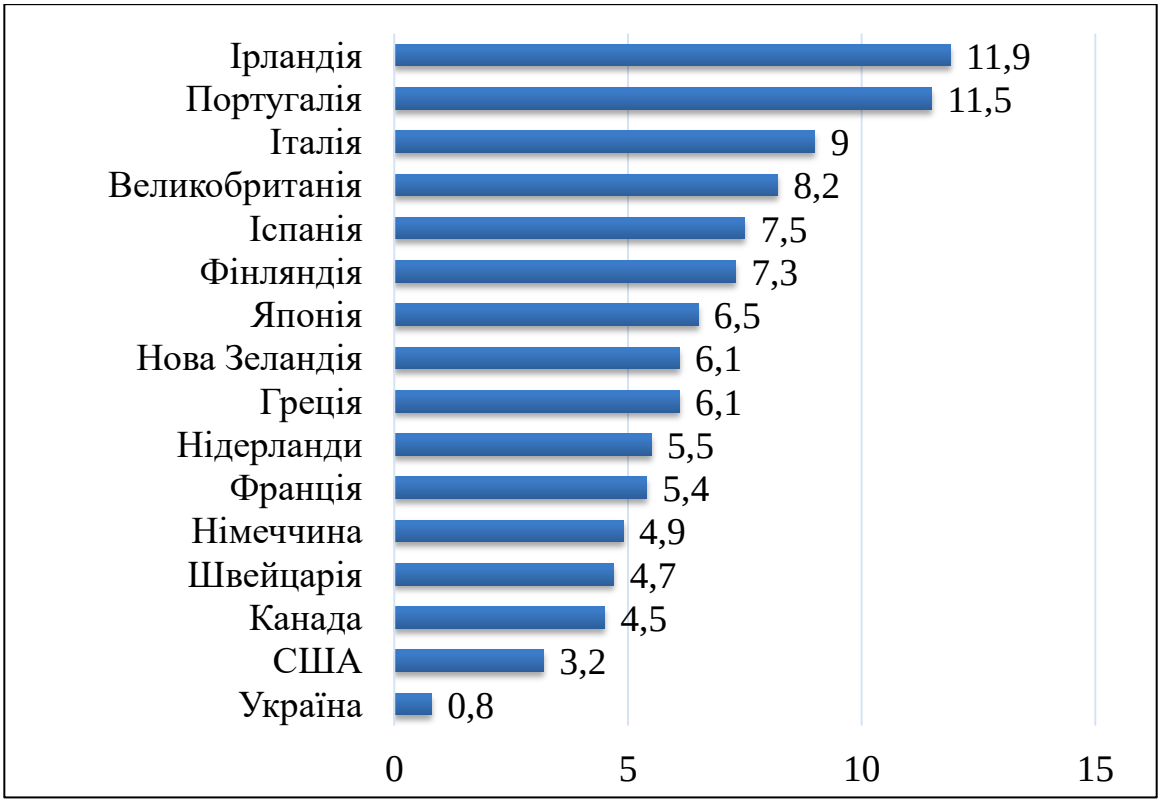

Рис. 3. Частка екологічних податків в оподаткуванні [3]

Серед проаналізованих країн США має найнижчу частку екологічних податків – 3,2%. При цьому найвищий показник демонструє Ірландія – 11,9% від загального обсягу оподаткування [2].

Середній рівень обсягів екологічних податків демонструють декілька країн: Греція і Нова Зеландія – по 6,1% від загального обсягу оподаткування, Японія – 6,5%, Фінляндія – 7,3%, Іспанія – 7,5%. У той час як в Україні цей показник знаходиться на рівні 0,8% станом на 2017 рік.

Отже, перспективним напрямом удосконалення податкових механізмів може стати практика застосування податкових пільг, стосовно виробництва екологічно чистої продукції, та забезпечення безпечного екологічного середовища країни.

Всі економічно розвинені країни застосовують екологічні податки, відрізняється лише частка таких податків у сукупному ВВП країн та в загальному обсязі оподаткування. Національні екологічні податки країн-членів ЄС мають значні розбіжності у структурі й методах

застосування, однак виконують переважно одні й ті самі завдання і мають досить високі ставки.

Література:

1. Рахункова палата України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ac-ada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16755417;jsessionid=EAE29ED9AA05ED9AAA8E4BDDC918CF44.

2. Экологические налоги в диапазоне от 1,6% от ВВП в Испании до 5,7% в Дании [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.agroru.com/news/702777.htm?print=Y.

3. Шевченко І.В. Екологічне оподаткування: зарубіжний досвід і Україна / І.В. Шевченко // Стратегічні пріоритети. – № 2 (31). – 2014. – С. 55-60.

Гаврилова Л.В.
аспірант кафедри фінансів
Київського національного
торговельно-економічного університету
м. Київ, Україна

БЮДЖЕТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Одним з основних інструментів реалізації економічної політики держави є бюджетна політика, яка значною мірою уособлює місце та роль держави у регулюванні економічних процесів та забезпеченні макроекономічного зростання. Вагомою складовою бюджетного регулювання є бюджетний механізм, який виступає інструментом розвитку соціально-економічних відносин у суспільстві. Основним завданням фінансового, у тому числі бюджетного регулювання, є забезпечення виконання завдань соціально-економічного розвитку держави та адміністративно-територіальних одиниць, однак при цьому важливою є підтримка передусім запасу стійкості бюджетної системи. Бюджетне регулювання виступає як сукупність механізмів, що

координують фінансові взаємозв'язки щодо формування та використання бюджетних коштів.

Основним завданням бюджетного регулювання є забезпечення виконання завдань соціально-економічного розвитку держави та адміністративно-територіальних одиниць, однак при цьому важливою є підтримка у необхідних межах запасу стійкості бюджетної системи. Бюджет є одним з основних макроекономічних інструментів відтворювальних процесів, спрямований на реалізацію стратегічних пріоритетів розвитку суспільства. Відносини з приводу перерозподілу валового внутрішнього продукту формують основу системи державного регулювання соціально-економічних процесів. Інституційні засади бюджетного регулювання ґрунтуються на інтеграції складових фінансового механізму у сфері формування доходів бюджету, планування видатків бюджету, міжбюджетних відносин, управління державним боргом, виходячи із циклічності економічного розвитку, стану державних фінансів, що сприяє підвищенню дієвості бюджетної політики як вагомого інструменту розвитку соціально-економічних відносин суспільства. Необхідність забезпечення цілеспрямованого впливу на темпи економічного зростання вимагає формування відповідного якісного рівня системи бюджетного регулювання, яка ґрунтується на сукупності бюджетних механізмів, удосконалення інституційних засад фінансово-економічних перетворень. Використання фінансових методів у системі бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку країни передбачає коригування рівня оподаткування, напрямів та обсягів використання видатків бюджету. Перетворення системи бюджетного регулювання значною мірою пов'язане зі зміною інституційного середовища суспільства, складові бюджетної політики вдосконалюються виходячи з економічної стратегії, стану економічного розвитку країни [1].

Важливим є запровадження відповідної методології розрахунку на певному інтервалі часу показника запасу стійкості бюджетної системи, який повинен враховувати, передусім, показники питомої ваги дебіторської та кредиторської заборгованості зведеного,

державного та місцевих бюджетів до загальної суми видаткової частини відповідного бюджету, аналогічний показник заборгованості по соціальних виплатах, податкове навантаження на економіку, рівень виконання дохідної та видаткової частин бюджету, рівень фінансування дефіциту бюджету, питому вагу державного боргу у валовому внутрішньому продукті.

Видатки бюджету є важливим інструментом макроекономічної політики, впливаючи на рівень цін, зайнятість, виробництво. Особливої уваги заслуговують питання формування видаткової частини бюджету у відповідності до визначених пріоритетів розвитку економіки, необхідності підвищення ефективності управління такими ресурсами, досягнення результативності від здійснених бюджетних видатків на всіх стадіях бюджетного процесу. Система регулювання бюджетних видатків є вагомим чинником відтворюваних процесів на макрорівні, що направлено на реалізацію пріоритетів соціально-економічного розвитку держави. Видатки бюджету відіграють важливу роль в економічному розвитку країни. Забезпечення ефективного бюджетного планування дозволяє забезпечити формування показників видатків та напрямів їх використання, встановити взаємозв'язок між державними завданнями та граничними обсягами бюджетних коштів.

Подальший економічний розвиток країни у певній мірі залежить від підвищення якісного рівня системи планування та використання бюджетних видатків. Формування видаткової частини бюджету повинно здійснюватися у відповідності до визначених пріоритетів розвитку економіки, досягнення результативності від здійснених бюджетних видатків. Програмно-цільовий метод планування видатків бюджету як інструмент бюджетного регулювання надає можливість встановити пріоритети в межах граничних обсягів бюджетних асигнувань, регулювати розподіл коштів між бюджетними програмами, сприяти більшій ефективності та прозорості використання бюджетних ресурсів, посилити взаємозв'язок між використаними бюджетними коштами та отриманими відповідними результатами, рівнем наданих суспільних послуг [2].

Для реалізації соціально – економічних пріоритетів розвитку країни необхідним є підвищення якісного рівня функціонування бюджетної системи, у тому числі запровадження середньострокового бюджетного планування у розрізі головних розпорядників бюджетних коштів, бюджетних програм; удосконалення методологічних засад програмно-цільового методу планування бюджету; застосування дієвих підходів управління державними фінансами. Удосконалення державної підтримки галузей економіки є важливим завданням з огляду на необхідність забезпечення економічного зростання та досягнення результатів, які передбачені загальнодержавними та регіональними цільовими програмами. Забезпечити вплив на темпи економічного зростання можливо за рахунок як відповідної державної підтримки, так і державно-приватного партнерства, спрямованого на реалізацію національних пріоритетів. Важливим є встановлення зв'язку річного та середньострокового бюджетного планування, розвиток програмно-цільового методу бюджетування з врахуванням змін прожиткового мінімуму, тарифів на енергоносії, інших показників, необхідних для планування видатків за бюджетними програмами. Визначальним у цьому напрямі є підвищення ефективності бюджетних видатків, що відбуватиметься на основі визначення їх пріоритетності та оцінки ступеня досягнення очікуваних результатів.

З метою досягнення достатнього рівня бюджетної результативності важливим є упорядкування та оптимізація бюджетних програм, удосконалення паспортів бюджетних програм, складання звітів про їх виконання; здійснення управління бюджетними коштами у межах встановлених бюджетних повноважень та проведення оцінки ефективності бюджетних програм, посилення внутрішнього фінансового контролю за повнотою надходжень власних доходів, взяттям бюджетних зобов'язань розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів. Доцільним є підвищення ступеню координації між складовими бюджетної політики з метою забезпечення фінансової стабільності та економічного зростання. Активізація структурних змін в економіці передбачає застосування збалансованого підходу щодо функціонування бюджетної системи [3].

Для посилення впливу бюджетної системи на економічний розвиток країни необхідно здійснювати заходи, спрямовані на підвищення рівня збалансованості і прозорості бюджету, ефективності витрачання бюджетних коштів, удосконалення міжбюджетних відносин, забезпечення якісного виконання бюджетів усіх рівнів, здійснення дієвого фінансового контролю. Необхідним є не тільки розробка прогнозних бюджетних показників на середньострокову перспективу але й визначення довгострокової бюджетної стратегії з урахуванням циклічності економічного розвитку, що підвищить керованість та прозорість бюджетного процесу.

Бюджетна політика виступає важливою складовою державного фінансового регулювання та ефективним інструментом реалізації економічної політики країни щодо забезпечення макроекономічної рівноваги в умовах інституційних перетворень. Метою бюджетного регулювання є створення відповідного суспільного середовища для стійкого економічного зростання та формування дієвих інституційних взаємовідносин щодо визначення пріоритетів здійснення бюджетної та податкової політики, вдосконалення методологічних засад фінансово-бюджетного планування та прогнозування, розподілу та перерозподілу наявних фінансових ресурсів, здійснення дієвого контролю за їх використанням, реалізація основних завдань та стратегічних цілей суспільного розвитку. Важливим є адаптація бюджетної політики до тенденцій циклічного економічного розвитку, що передбачає формування сучасних фінансових інститутів, збалансування фіскального навантаження, утримання індикативних значень дефіциту бюджету та державного боргу при сприянні інноваційній перебудові економіки. У сучасних умовах розвитку економіки доцільним є визначення відповідних інституційних засад бюджетного регулювання, розробка і проведення виваженої фінансово-бюджетної політики, підвищення результативності виконання бюджетних програм, посилення взаємозв’язку бюджетного планування та основних пріоритетів соціально-економічного розвитку країни, удосконалення системи управління державними фінансами з урахуванням необхідності забезпечення належного рівня соціальних стандартів, внутрішнього

споживання, стимулювання економічної діяльності країни. Формування та здійснення бюджетної політики як складової державного регулювання суспільного розвитку має ґрунтуватися на підходах спрямованих на досягнення фінансово-економічної збалансованості, дієвості економічних перетворень, забезпечення економічного розвитку країни та адміністративно-територіальних одиниць.

Література:

1. Лисяк Л.В. Бюджетна складова реалізації домінантних напрямів суспільного розвитку / Л. В. Лисяк. Дніпропетровськ: ДДФА, 2015. 396 с.

2. Максюта А.А.,Чугунов І.Я. Бюджетна складова суспільного розвитку // Вісник КНТЕУ. 2012. № 3. С. 45–54.

3. Чугунов І.Я., Макогон В.Д. Бюджетно-податкова політика в умовах інституційних перетворень // Вісник КНТЕУ. 2014. № 4. С. 79–91.

Давидова І.І.
аспірант кафедри фінансів
Київського національного
торговельно-економічного університету
м. Київ, Україна

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Фінансова політика економічного розвитку країни є одним з важливих інструментів впливу на економічні та соціальні процеси шляхом перерозподілу та використання фінансових ресурсів між пріоритетними сферами суспільного виробництва. Основними завданнями фінансової політики є забезпечення економічного зростання на засадах інституційно-інвестиційного розвитку та структурних змін фінансової системи, створення сприятливих умов для збільшення обсягів високотехнологічного виробництва, стимулювання обсягів внутрішнього попиту. Динамічність фінансових перетворень обумов-

лює доцільність синтезу та взаємодії інструментів бюджетно-податкового та грошово-кредитного регулювання. Подальше вдосконалення методологічних підходів до формування державної фінансової стратегії забезпечить посилення дієвості впливу регуляторних фінансових механізмів на економічний розвиток країни.

Формування ефективного механізму фінансового регулювання є актуальним та взаємопов'язаним із розширенням функцій, необхідність виконання яких постає перед державою. Співвідношення між складовими архітектоніки фінансової системи формуються з урахуванням державних та ринкових методів впливу на соціально-економічні процеси. Розробка заходів у сфері фіскальної та монетарної політики, регулювання фінансового ринку має враховувати стадії економічного циклу, сприяти активізації основних факторів економічного зростання, до яких належить технологічність економіки, рівень розвитку людського потенціалу, інтегрованості вітчизняної економіки у світовій простір. Важливим є покращення інституційного середовища, яке характеризує якість взаємодії економічних суб'єктів, ступінь впливу державного фінансового регулювання, що створює умови для розвитку економіки та соціальної сфери [1].

Соціально-економічні передумови доцільності застосування заходів державного регулювання економіки формувалися та змінювалися з урахуванням цілей та завдань фінансової політики. На кожному етапі економічного циклу існує необхідність обґрунтування та використання сукупності фінансових інструментів і важелів для активізації процесів економічного зростання, забезпечення макро-економічної стабілізації. Фінансове регулювання економічного розвитку посідає важливе місце в системі державного регулювання, його основні складові охоплюють економічний цикл, секторальну, галузеву і регіональну структури економіки, умови нагромадження капіталу, зайнятість, грошовий обіг, конкурентне середовище, соціальні відносини, зовнішньоекономічні зв'язки. На основі узагальнення теоретичних та методологічних засад розкрито сутність системи державного фінансового регулювання як складової інституційного розвитку економіки, що полягає у сукупності методологічних

принципів, методів формування, координації та використання комплексу інструментів, важелів і механізмів фінансової архітектоніки з метою впливу на динаміку внутрішнього попиту та активність суб'єктів підприємництва. Вагомими складовими даної системи є бюджетно-податкове і монетарне регулювання, державне регулювання у сфері фінансового ринку. Посилення рівня координації та підвищення ефективності функціонування фінансових механізмів забезпечить результативність їх впливу на економічні процеси в країні. Важливими завданнями координації фіскальної та монетарної політики є досягнення цінової стабільності, відповідного рівня фінансування дефіциту бюджету через ринок державних цінних паперів, мінімізація значних коливань на валютному ринку.

В процесі формування заходів державного фінансового регулювання доцільним є врахування сукупності принципів, що забезпечить взаємоузгодження інтересів учасників фінансових відносин, зокрема принципу пріоритетності, досягнення суспільного компромісу, системності, збалансованості, інституційної визначеності, ефективності, наукової обґрунтованості. Необхідним є підвищення функціональної адаптивності фінансового регулювання до структурних змін економіки, інституційного середовища і стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку країни. Рівень податкового навантаження відображає суспільний вибір розміру показника частки валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється через державні фінанси, структура податкової бази та ставки податків є інструментами впровадження даного вибору. Органи державного управління за допомогою використання наведених важелів можуть забезпечити відповідний рівень надання суспільних послуг за рахунок коштів бюджету. Політика регулювання видаткової частини бюджету здійснюється з урахуванням обсягу його доходної частини, рівня державних соціальних стандартів та гарантій в розрізі бюджетної класифікації. Структура бюджетних видатків має бути спрямованою на вирішення завдань модернізації економіки, пріоритети бюджетної політики повинні враховувати доцільність розширення частки продуктивних видатків бюджету з підвищенням

рівня їх ефективності. До даної категорії відносять бюджетні видатки на розвиток транспортної, енергетичної та комунікаційної інфраструктури, освіту, фундаментальну та прикладну науку, охорону здоров'я, інші видатки бюджету, які сприяють зростанню якісного рівня людського капіталу [3].

Монетарне регулювання має забезпечувати цінову та фінансову стабільність, сприяти стійким темпам економічного зростання, в тому числі за рахунок функціонування надійного трансмісійного механізму. Система регулювання фінансового ринку має посилювати ефективність його функціонування, сприяти забезпеченню вільного доступу учасників ринку до інформації, яка є верифікованою. За сучасних умов вдосконалення фінансових відносин відбувається посилення інтеграції моделей регулювання і пруденційного нагляду, поглиблення підходів щодо досягнення балансу між стабільністю функціонування відповідних установ і забезпечення конкуренції між професійними учасниками фінансового ринку. Важливого значення набувають питання оптимізації взаємодії державних інститутів регулювання та саморегулівних організацій.

Подальше удосконалення фінансової політики країни має здійснюватися з урахуванням макроекономічних тенденцій, інституційних особливостей вітчизняної економіки, досвіду зарубіжних країн. Вагомим аспектом фінансового регулювання економічного розвитку є забезпечення стійкості системи державних фінансів, реалізація виваженої та послідовної політики у сфері управління бюджетним дефіцитом і державним боргом. Накопичений державний борг у період рецесії та подальшого відновлення економічного зростання є фактором, який обмежує результативність заходів фіскального регулювання. Водночас, держава відіграє значущу роль у забезпеченні відновлення позитивної економічної динаміки шляхом стимулювання попиту на товари і послуги, збільшення бюджетних видатків на розвиток людського капіталу та модернізацію інфраструктури. У розвинутих країнах, які реалізовували контрциклічну фінансову політику з метою активізації внутрішнього попиту та підтримки системних фінансових установ відбулось зростання розміру

бюджетного дефіциту. Бюджетна політика у сфері регулювання видаткової частини має різний ступінь впливу на економічну динаміку, що підтверджується емпіричним досвідом. В країнах, де частка видатків бюджету перевищує сорок відсотків валового внутрішнього продукту, дефіцит бюджету найчастіше перевищує три відсотки валового внутрішнього продукту [2].

За умов фінансово-економічних перетворень постає необхідність подальшого розвитку положень до функціонування системи фінансового регулювання, обґрунтування концепції підвищення рівня адаптивної ефективності формування державної політики у сфері фінансового ринку. Важливим завданням удосконалення системи регулювання фінансового ринку є побудова системи випереджальних індикаторів, що є чутливими до економічних зрушень. Формування ефективного фінансового ринку потребує посилення конкурентоспроможності вітчизняних фінансових інститутів, підвищення рівня їх капіталізації, активізації діяльності інституційних інвесторів, впровадження відповідних механізмів захисту прав споживачів фінансових послуг та інвесторів, удосконалення інфраструктури, інструментарію ідентифікації, моніторингу і управління системними ризиками. Поглибленого дослідження потребують підходи щодо інтеграції вітчизняного фінансового ринку до світового в умовах посилення процесів глобалізації.

Покращення якісного рівня інституційної складової системи фінансового регулювання сприятиме забезпеченню фінансової стабільності, результативності структурних перетворень державних фінансів, підвищення ефективності функціонування фінансового ринку. Важливою складовою регулювання фінансової сфери є координація діяльності фінансових інститутів і забезпечення транспарентності процесів формування бюджетної та монетарної політики.

Циклічність економічних процесів зумовлює необхідність адаптації фінансової політики до змін макроекономічних умов. Визначення пріоритетних напрямів державного фінансового регулювання має відбуватися в межах функціонального та інституційного підходів. Із посиленням регулюючої функції

державних фінансів за умов стабілізації фінансової системи зростає роль бюджетного регулювання в процесі забезпечення умов для поступального економічного розвитку. Підвищення дієвості механізмів формування дохідної та видаткової частини бюджету з урахуванням пріоритетів соціально-економічної стратегії посилює результативність фінансової політики.

Література:

1. Державне фінансове регулювання економічних перетворень / І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва та ін.; за заг.ред. А.А. Мазаракі. К.: Київ.нац.торг. – екон.ун-т. 2015. 376 с.

2. Мельниченко С.І. Державна фінансова політика соціально-економічного розвитку країни // Вісник КНТЕУ. 2015. № 1. С. 12–22.

3. Чугунов І.Я., Козарезенко Л.В. Державне фінансове регулювання розвитку людського потенціалу // Вісник КНТЕУ. 2017. № 3. С. 116–132.

Демченко А.М.
аспірант кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Інституту банківських технологій та бізнесу
Університету банківської справи
м. Київ, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙ БАНКІВСЬКОГО РИТЕЙЛУ В УКРАЇНІ

На діяльність міжнародних банків і їх стратегію формування маркетингової політики, заходів ритейлу, взаємовідносин з клієнтами, впливає не тільки економічна ситуація, а й розвиток інформаційних технологій, що суттєво впливає на формування механізмів банківського ритейлу. Найбільші світові банки змінюють формат роботи з клієнтами з урахуванням технологічних нововведень.

Враховуючи сформоване нами раніше визначення механізму банківського ритейлу, на прикладі світового досвіду,пропонуємо розглядати

його в комплексі наступних складових:

– інновацій, що застосовуються в світовій практиці – активне впровадження застосування мережі Інтернет, соціальних сайтів, пластикових карток та ін.;

– менеджменту банку – формування інноваційних підходів до обслуговування клієнтів, дебетові інновації;

– інтер'єрних рішення – в розрізі оформлення приміщень відділень банківських установ, створення сенсорних кіосків та ін.

У світовій практиці зазвичай виділяють наступні види банківських інновацій:

– банківський продукт на нових сегментах ринку;

– інновації як освоєння напрямів діяльності у нових сферах фінансового ринку; – нові методи управління готівкою та використання нових інформаційних технологій;

– модифіковані послуги фінансового посередництва, спрямовані на зниження операційних витрат та більш ефективне управління активами та зобов'язаннями;

– нові продукти в традиційних сегментах позичкових капіталів.

Широке поширення набули технології інтернет-банкінгу, розвивається мобільний банкінг. Впровадження форм обслуговування клієнтів з використанням сучасних технологій є вигідним не лише клієнтам (швидкість, отримання послуги в будь-якій точці світу, можливість постійно контролювати свої рахунки і т.д.), але і самої кредитної організації (зниження операційних витрат, витрат на утримання та навчання персоналу, оренду приміщень, збільшення числа залучених клієнтів і т.д.). В даний час більшість банків використовують стратегію click and blick, що має на увазі поєднання онлайнового банкінгу та надання банківських послуг через традиційні канали збуту – в банківських відділеннях [1].

Поряд з тим, незважаючи на швидкий розвиток інтернет-банкінгу, традиційні канали збуту банківських продуктів і послуг в світовій практиці не йдуть в минуле з багатьох причин. По-перше, ступінь поширеності онлайнового банкінгу пов'язана з забезпеченістю населення технічними можливостями використання даних послуг, по-друге, клієнту необхідно пройти початковий етап «звикання» до здійснення операцій самостійно через Інтернет без допомоги банківського співробітника, по-третє, в свідомості людей існують побоювання з приводу ступеня безпеки транзакцій при використанні інтернет-банкінгу. І якщо всі ці складності поступово долаються, в тому числі шляхом використання бонусних програм, роз'яснення клієнтам можливостей інтернет-банкінгу та його захищеності, то специфіка банківських послуг така, що не всі послуги можуть бути надані віртуально, та й самі клієнти при проведенні складних фінансових, інвестиційних операцій потребують особистої консультації з банківським фахівцем [2].

Крім того, в даний час в світовій практиці активно обговорюється питання застосування не тільки інтернет-банкінгу, як альтернативного каналу збуту традиційних банківських товарів і послуг, а й використання можливостей Інтернету в цілях реалізації маркетингових стратегій банків, тобто банківського інтернет-маркетингу. Безумовно, іноземні банки мають свої сайти в мережі Інтернет. Зміст, оформлення, зручність роботи сайту істотно впливає на сприйняття банку, формування його іміджу і запам'ятовуваність бренду [3].

Інноваційні підходи у банківській діяльності іноземних банків здебільшого ґрунтуються на сучасних інформаційних та мобільних технологіях, нових інструментах у соціальних мережах. Так, за останні п'ятнадцять років інтернет-банкінг є найсуттєвішою інновацією, проте впродовж такого тривалого терміну очевидним є його повільне практичне впровадження [4]. Для п'яти найбільших економік Європи в 2010 році середня норма використання інтернет-банкінгу становила 28%, зокрема для Великобританії – 40%, Іспанії – 20%, Норвегії – 75%. На даному етапі, найактивніше банківські інтернет-послуги

розвинені у скандинавських країнах – Фінляндії, Норвегії, Швеції, ними охоплено 95% банків і ними користуються 70% клієнтів.

Література:

1. Наталія Пантєлєєва. Полівекторність інновацій роздрібного банківського бізнесу: реалії сьогодення. Вісник НБУ, травень 2013. С. 15-21.

2. World Bank, Eurostat, International Telecommunications Union, 2008. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.itu.int/ITU-D/ict/material/ LCW190_en.pdf.

3. Infosys – Efma Innovation Survey Results. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.efma.com/ index.php/about_us/defaut/index/ EN/4/321.

4. The «Barrilete Cysmico» deposit advertising campaign Annual Interna tional Echo Awards. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. scribd.com.

5. French bank LCL launches «a la carte» banking. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. finobserver.com/private-banking.shtml.

Іваськевич Х.І.
аспірант кафедри фінансів,
грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету
імені Івана Франка
м. Львів, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ КОШТАМИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

Ефективність використання коштів місцевих бюджетів визначає результати досягнення певних цілей та завдань бюджетної політики. Дослідження зв’язку видатків з їх впливом на стан місцевих бюджетів з метою підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів України, підтримки постійного економічного зростання та покращення добробуту населення не знайшли свого завершеного наукового відображення в існуючих працях.

Не дивлячись на важливість питання підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів України, дослідження нами вітчизняного законодавства та наукової літератури показало відсутність затвердженої методики, чітких рекомендацій та вказівок стосовно оцінки ефективності використання коштів місцевих бюджетів. Саме тому на сьогоднішній день оцінка ефективності використання коштів місцевих бюджетів майже не проводиться або проводиться лише формально. На наш погляд, відсутність оцінки ефективності використання коштів місцевих бюджетів і є основною причиною здійснення витрат, які не приносять користь суспільству та економіці. Це стимулює нас провести оцінку виконання місцевих бюджетів України та запропонувати заходи, які підвищать ефективність використання коштів місцевих бюджетів.

Таким чином, для вирішення нагальних проблем підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів України, необхідним є перехід до бюджетного планування і виконання місцевих бюджетів, орієнтованого на результат. Дослідження сучасного стану виконання місцевих бюджетів дає можливість зрозуміти всі переваги від ефективного використання коштів місцевих бюджетів, адже ефективність використання коштів місцевих бюджетів України є запорукою ефективного задоволення соціальних та економічних потреб населення та розвитку економіки країни. Оцінка виконання місцевих бюджетів України виявила проблеми, що спричиняють неефективне використання коштів місцевих бюджетів України. Результати дослідження показали, що показники надходжень місцевих бюджетів і зведеного бюджету держави є меншими ніж показники видатків відповідних бюджетів. Таким чином, непідкріпленість видатків надходженнями до місцевих бюджетів зумовлює незабезпеченість місцевих бюджетів для здійснення видатків на фінансування всіх потреб.

Проблема незабезпеченості місцевих бюджетів фінансовими ресурсами ускладнюється неефективним проведенням фінансової політики як на рівні органів місцевого самоврядування, так і на рівні держави. Усунення виявлених під час дослідження проблем підвищить

ефективність використання коштів місцевих бюджетів України, яка є запорукою ефективного задоволення соціальних та економічних потреб населення та національної економіки.

Для підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів та удосконалення оцінки ефективності отриманих результатів необхідно: здійснюючи оцінку ефективності використання коштів місцевих бюджетів застосовувати суспільно значущі індикатори; вдосконалити форми звітності та моніторингу показників результативності для посилення орієнтації на результат, включення до форм звітності аналізу причин відхилень та надання економічно обґрунтованих пропозицій для їх усунення; здійснювати періодичний перегляд норм та критеріїв оцінки показників з урахуванням впливу змін в економіці, суспільному житті та інших факторів на використання коштів місцевих бюджетів; мотивувати керівників органів місцевого самоврядування до ефективного використання коштів місцевих бюджетів шляхом заохочень за ефективне використання коштів.

Отже, ефективність використання коштів місцевих бюджетів України буде забезпечено при зосередженні уваги на вирішенні таких питань: що одержує суспільство за ті кошти, які воно витрачає; чи витрачання бюджетних коштів відповідає поставленим задачам; наскільки ефективно витрачаються кошти при досягненні цілей місцевої та державної політики. Таким чином, запропоновані нами заходи дадуть можливість як органам місцевого самоврядування, так і споживачам бюджетних послуг оцінити дії органів місцевої влади, виявити можливі неефективні напрямки використання коштів місцевих бюджетів, осмислити і попередити виникнення подібних випадків у майбутньому.

Розглядати якість застосовуваних критеріїв оцінки ефективності бюджетних видатків повинні компетентні, передусім контролюючі, органи та незалежні кваліфіковані експерти. Лише за таких обставин можна сподіватися на підвищення результативності управління коштами місцевих бюджетів. Незалежний фінансовий контроль повинен сприяти поліпшенню фінансової дисципліни у всіх учасників

«видаткових» відносин, що дасть можливість вчасно виявляти помилки та недоліки у фінансовій діяльності органів місцевого самоврядування та вживати заходів щодо їх усунення. Учасники бюджетного процесу повинні ставити перед собою стратегічну мету і вміти знаходити шляхи її реалізації, тільки тоді видатки місцевих бюджетів виконуватимуть своє функціональне призначення.

Література:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17.

2. Данчевська І.Р. Ефективність державного фінансового контролю місцевих бюджетів / І.Р. Данчевська, О.М. Ковалюк // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип. 18. – С. 526-530.

Кравець В.І.
аспірант кафедри фінансів
Київського національного
торговельно-економічного університету
м. Київ, Україна

ФІНАНСОВА СИСТЕМА ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Фінансова система є одним з найбільш вагомих інститутів забезпечення соціально-економічного розвитку країни. В період економічних трансформаційних процесів потребують посилення дієвості інституційні механізми регулювання макроекономічної динаміки, забезпечення стійкості економічного зростання, збільшення частки високотехнологічної та наукоємної економіки в загальній структурі, формування відповідного балансу між забезпеченням пріоритетних заходів фінансово-бюджетної політики та збалансованістю бюджетної системи. Формування сучасної структури фінансової системи значною мірою опинилися під впливом змін

світової економіки, яка здійснює вплив на удосконалення механізму її реалізації, результативність економічної політики.

Структурні перетворення фінансової системи країни повинні здійснюватись з урахуванням функціонуючої моделі соціально-економічного розвитку та досвіду країн з розвинутою і трансформаційною економікою. Підхід розвинутих країн до формування механізму фінансового регулювання є важливим з позиції необхідності встановлення оптимальних пропорцій між складовими фінансової системи завдяки їх багаторічному досвіду функціонування даних систем з урахуванням впливу циклічності на економічні процеси та належного рівня розвитку інституційного середовища. В останні роки в країнах з розвинутою економікою спостерігається посилення впливу державного фінансового регулювання розвитку економіки та соціальної сфери.

Економічну сутність фінансової системи можна представити як складову соціально-економічного розвитку країни, що полягає у використанні сукупності економічних відносин у сфері формування, дієвого розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу між її окремими ланками, які визначаються відповідною структурою системи фінансових інституцій та їх взаємозв’язків з метою створення належних умов для збалансованого економічного зростання.

Фінансова система є важливим інструментом визначення пріоритетних напрямів впливу держави на економічні та соціальні процеси. Розробка та реалізація механізму фінансового регулювання має враховувати особливості та структуру вітчизняної економіки, глибину глобалізаційних перетворень та ступінь розвитку фінансових інститутів. Спрямованість механізму управління фінансової системи на вирішення сукупності наявних проблем передбачає концентрацію, розподіл на перерозподіл фінансово-економічних ресурсів, переорієнтацію економіки до інноваційної моделі розвитку та досягнення збалансованого соціально-економічного розвитку країни, підвищення рівня платоспроможності населення.

В умовах економічних перетворень важливим є посилення ролі держави в регулюванні соціально-економічних процесів, покращання якісного рівня управління бюджетно-податковою та грошово-кредитною системою з підвищенням дієвості їх координації. Разом з тим, фінансова політика країни стала більш залежною від зовнішньоекономічних факторів, що зумовлює подальшу необхідність удосконалення фінансової системи. Формування фінансово-економічної політики країни, у тому числі в частині регулювання бюджетних доходів та видатків, міжбюджетних відносин, дефіциту бюджету, державного боргу, грошової маси, валютного курсу, платіжного балансу відбувається з урахуванням сукупності зовнішніх чинників, що спрямовано на підвищення рівня інвестиційної привабливості країни для міжнародного капіталу, конкуренто-спроможності вітчизняних товарів на світових ринках. Доцільним є реалізація виваженого фінансового регулювання враховуючи тенденції економічного зростання, зниження показника питомої ваги державного боргу в валовому внутрішньому продукті та боргового навантаження на бюджет. Важливим завданням фінансової системи є забезпечення оптимального розподілу валового внутрішнього продукту між її складовими та фінансово-економічних ресурсів між економічними суб'єктами, що спрямовано на стимулювання розвитку вітчизняної економіки [1].

Фінансова система здійснює вплив на формування та розподіл заощаджень, інвестиційних ресурсів. Покращення інвестиційного клімату країни потребує досягнення макроекономічної рівноваги, здійснення структурних перетворень економіки, підвищення якісного рівня інституційної складової суспільного розвитку, подальшого вдосконалення бюджетно-податкової та грошово-економічної системи, посилення дієвості державного фінансового регулювання. В процесі трансформаційних перетворень та розвитку фінансової системи відбувається удосконалення методів впливу держави на економічні процеси з урахуванням особливостей реалізації сукупності складових механізму саморегулювання соціально-економічного розвитку, зміни лагових періодів дії фінансових інструментів впливу, вдосконалення

системи фінансових інститутів, посилення їх координації задля забезпечення відповідного рівня результативності. Фінансова система є вагомою складовою державного регулювання розвитку економіки з огляду на спрямованість розподілу та використання ресурсів згідно з визначеними завданнями та цілями соціального та економічного розвитку суспільства.

Державне регулювання економіки є вагомою, динамічною складовою фінансового механізму, що спрямований на забезпечення збалансованого розвитку економіки та соціальної сфери. В умовах відновлення економічного зростання спостерігається посилення та активізація ролі держави в регулюванні виробничого та фінансового сектору економіки, збільшення частки держави у загальній структурі валових капіталовкладень, обсягу державних замовлень, значною часткою фінансування науково-дослідних робіт за рахунок коштів бюджету та державного сектору економіки. Функціонування фінансової системи має сприяти оптимізації та спрямування фінансових ресурсів на розвиток людського капіталу, що в свою чергу буде сприяти подальшому економічному зростанню [2]. Фінансова система як вагомий економічний інститут має відігравати провідну роль в визначенні цілей, завдань структурних перетворень бюджетно-податкової, грошово-кредитної системи з урахуванням циклічної динаміки економічного розвитку. З огляду на зазначене, інституційні фінансові механізми повинні посилювати рівень адаптивності до змін екзогенних чинників впливу на економічні процеси, підвищувати роль ендогенної складової у забезпеченні економічного зростання.

Боргова стійкість фінансової системи є одним з вагомих показників, що впливають на рівень макроекономічної стабільності та визначають результативність подальших економічних перетворень. Значна залежність фінансової системи від зовнішніх запозичень може крім стимулювання економічного зростання посилити негативні тенденції та дисбаланси у розвитку країни. Важливим є визначення показника боргової стійкості фінансової системи задля удосконалення механізму її управління, виявлення ступеню впливу фінансово-

економічних ризиків, розробки та реалізації виваженої боргової, бюджетної, грошово-кредитної політики.

Однією з вагомих ознак кожної країни є фінансова система та здатність проведення відповідними державними інститутами соціально-економічної політики, спрямованої на задоволення потреб та інтересів суспільства. Фінансова політика як складова економічної розвитку є дієвим інструментом регулювання соціальних та економічних процесів. Вітчизняний та зарубіжний досвід становлення системи державного фінансово-економічного регулювання свідчить, що найбільш важливими завданнями в процесі розробки та реалізації фінансової політики є підвищення якісного рівня життя населення, удосконалення системи державних фінансів, створення сприятливих умов для розвитку підприємництва, у тому числі шляхом покращання рівня інвестиційної привабливості країни та її адміністративно-територіальних одиниць, здійснення структурних змін в економіці, що спрямовано на підвищення темпів економічного зростання держави.

Процеси фінансової глобалізації потребують належного рівня адаптації фінансових інститутів до змін зовнішньої економічної ситуації, удосконалення їх функціональної структури. З метою покращання якісного рівня інституційного забезпечення розвитку фінансової системи необхідним є дотримання принципів адаптивності, системності та прозорості. Доцільним є підвищення результативності трансформацій інституційної структури, частки інноваційної складової економіки шляхом використання інструментів фінансового регулювання, удосконалення інститутів економічного розвитку [3].

За останні десятиліття світова фінансова система постійно розвивалась та відповідно змінювалась її структура, в тому числі проходило активне становлення фінансового ринку, вдосконалювались фінансові механізми інтеграції між країнами, на ринках фінансового капіталу з’являлись нові фінансові інструменти, відбувалось розширення обсягу фінансових послуг. Зазначені трансформації фінансової системи, в достатній мірі, позитивно впливали на підвищення ефективності підприємницької діяльної, активізацію ділової активності та стимулювання соціально-

економічного розвитку. Однак, із початком глобальної фінансово-економічної рецесії зусилля фінансових інститутів було спрямовано на пошук дієвих механізмів регулювання фінансової сфери та економіки. Найбільш вагомим інститутом, який здатний в середньостроковій перспективі коригувати економічний цикл та прискорити шлях переходу від рецесії до економічного зростання є фінансова система.

Література:

1. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка. К.: Київ.нац.торг.-екон. ун-т, 2017. 648 с.
2. Ватульов А.В. Фінансові інструменти регулювання соціально-економічного розвитку // Вісник КНТЕУ. 2012. № 5. С. 76-88.
3. Чугунов І.Я., Пасічний М.Д. Фінансова політика України в умовах глобалізації економіки // Вісник КНТЕУ. 2016. № 5. С. 5-18.

Сайко А.О.
студент
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

Здійснення всіх видів фінансових і господарських операцій супроводжується рухом грошових коштів – їх надходженням і витрачанням. Грошові кошти в усіх формах і видах є найважливішим самостійним об’єктом фінансової політики акціонерного товариства. Ефективне використання грошових коштів:

– забезпечує фінансову стійкість організації в процесі його розвитку;

– робить позитивний вплив на реалізацію стратегічних цілей її розвитку;

– дозволяє скоротити потребу організації в позиковому капіталі. Активно керуючи грошовими потоками, можна забезпечити більш раціональне і економне використання власних фінансових ресурсів, знизити залежність акціонерного товариства від залучених кредитів;

– істотно впливає на зниження ризику неплатоспроможності.

Синхронізація надходжень і виплат грошових коштів – важлива частина антикризового управління при загрозі банкрутства [1, с. 75].

Основною метою аналізу грошових потоків є виявлення рівня забезпеченості грошових коштів, ефективності їх використання, а також збалансованості позитивного і негативного грошового потоку [2, с. 228].

Проведення аналізу грошових коштів включає наступні етапи:

– аналіз динаміки загального обсягу грошового обороту акціонерного товариства;

– оцінка динаміки обсягу і структури формування позитивного грошового потоку (надходження грошових коштів) в розрізі окремих джерел;

– аналіз динаміки обсягу і структури негативного грошового потоку по окремими напрямами витрачання грошових коштів;

– оцінка збалансованості позитивного і негативного грошових потоків, аналіз ліквідності та ефективності використання грошових коштів [3, с. 118].

Проаналізуємо ефективність використання грошових коштів акціонерного товариства, використовуючи дані сільськогосподарського підприємства – ТОВ «Аграрна виробнича фірма «Маяк». Це багатопрофільне підприємства займається тваринництвом і рослинництвом, переробкою і будівництвом. Використовуючи прийоми горизонтального і вертикального аналізу, розрахуємо показники динаміки грошових потоків ТОВ «Агрофірма «Маяк» в розрізі основних видів діяльності. Для аналізу використовуємо дані звіту про рух грошових коштів акціонерного товариства за 2014–2015 рр. і розрахунків представимо в таблиці 1.

Таблиця 1

Показники динаміки надходження грошових коштів ТОВ «Агрофірма «Маяк» за 2014–2015 рр.

Показник	2014 р.	2015 р.	Зміна		Питома вага	
			Тис грн	В%	2014 р.	2015 р.
Грошові потоки від поточних операцій						
Надходження від продажів	363 882	287 499	-76 383	79,0	86,2	90,7
Інші надходження	58 493	29 614	-28 879	50,6	13,8	9,3
Разом	422 375	317 113	-105 262	75,1	74,9	87,5
Грошові потоки від інвестиційних операцій						
Від продажу активів	2 110	558	-1 552	26,4	5,3	4,8
Повернення позик	36 613	11 113	-25 500	30,4	92,0	95,2
Дивіденди, відсотки	1 053	-	-1053	-	2,7	-
Разом	39 776	11 671	-28 105	29,3	7,1	3,2
Грошові потоки від фінансових операцій						
Отримання кредитів і позик	101 314	33 496	-67 818	33,1	18	9,3
Разом з фінансової діяльності	101 314	33 496	-67 818	33,1	18	9,3
Всього надходжень грошових коштів	563 465	362 280	-201 185	64,3	100	100

Поточна діяльність є пріоритетною для сільськогосподарського підприємства і становить 74,9% від загальної величини грошових коштів, що в 2014 році і 87,5% в 2015 році. Основним джерелом грошових коштів, що надходять на підприємство в результаті поточної діяльності, є продаж сільськогосподарської продукції.

Приплив грошових коштів від інвестиційної та фінансової діяльності скорочується. Якщо в 2014 році приплив грошових коштів від

інвестиційної діяльності склав 7,1% від загальної величини грошових коштів, що, то в 2015 році – знижується до 3,2%. Інвестиційна діяльність ТОВ «Агрофірма «Маяк» була пов'язана з отриманням грошових коштів в результаті погашення позик і кредитів, наданих персоналу акціонерного товариства на будівництво житла.

За фінансової діяльності приплив грошових коштів знижується з 18% в 2014 році до 9,3% в 2015 році. Фінансова діяльність ТОВ «Агрофірма «Маяк» пов'язана з отриманням довгострокових і короткострокових банківських кредитів і позик. Використовуючи дані звіту про рух грошових коштів, розрахуємо показники динаміки і структури використання коштів ТОВ «Агрофірма «Маяк» по основними видами діяльності за 2014–2015 рр. Результати розрахунків представимо в таблиці 2.

Таблиця 2

Показники динаміки використання грошових коштів ТОВ «Агрофірма «Маяк» за 2014–2015 рр.

Показник	2014 р.	2015 р.	Зміна		Питома вага	
			Тис грн	В%	2014 р.	2015 р.
Грошові потоки від поточних операцій						
Платежі постачальникам	210 718	128 564	-82 154	61,0	66,1	56,2
Оплата праці	54 032	41 873	-12 159	77,5	16,9	18,3
Відсотки	11 568	29 404	17 836	254,1	3,6	12,8
Інші платежі	42 289	29 121	-13 168	68,9	13,4	12,7
Разом з поточної діяльності	318 607	228 962	-89 645	71,9	58,7	58,0
Грошові потоки від інвестиційних операцій						
Купівля Основних засобів	30 404	23 415	-6989	77,0	46,6	99,9
Надання позик	12 626	-	-12 626	-	19,4	-
Відсотки	22 161	-	-22 161	-	34,0	-
Інші платежі	-	8	8	100,0	-	0,1

Закінчення таблиці 2

Разом з інвестиційної діяльності	65 191	23 423	-41 768	35,9	12,0	5,9
Грошові потоки від фінансових операцій						
Повернення кредитів і позик	158 605	142 257	-16 348	89,7	29,3	36,1
Разом з фінансової діяльності	158 605	142 257	-16 348	89,7	29,3	36,1
Всього відтік грошових коштів	542 403	394 642	-147 761	72,8	100	100
Чистий грошовий потік за період	21 062	(32 362)	-53 424	253,6	100	100

Велика частина коштів ТОВ «Агрофірма» Маяк «за 2014–2015 рр. було витрачено на оплату поточних витрат, які склали 58,7% від загальної величини грошового потоку в 2014 році і 58,0% – в 2015 році. У 2014 році відтік грошових коштів на розрахунки з постачальниками склав 66,1% від загальної величини поточних платежів і знижується в 2015 році до 56,2%. У 2015 році спостерігається збільшення в 2,5 рази витрат акціонерного товариства на виплату процентів за борговими зобов'язаннями в порівнянні з показниками 2014 року. Чистий грошовий потік по поточної діяльності є величиною позитивною, але його абсолютна величина знижується в 2015 році на 15,1% в порівнянні з 2014 роком.

Відтік грошових коштів з інвестиційної діяльності знижується з 12,0% в 2014 року до 5,9% в 2015 році по відношенню до загальної величини грошового потоку. Велика частина грошових коштів з інвестиційної діяльності витрачається підприємством на придбання, модернізацію і реконструкцію основних засобів. Витрата грошових коштів по фінансовій діяльності збільшується по відношення до загальної величини витрат з 29,3% в 2014 році до 36,1% в 2015 році.

Фінансова діяльність підприємства пов’язана з виплатою заборгованості по банківських кредитах і позиках. У 2014 році чистий грошовий потік по фінансовій діяльності є величиною від’ємною і в 2015 році дефіцит грошових коштів з фінансової діяльності збільшується. Це означає, що витрати з оплати банківських кредитів перевищують величину фінансування з використанням позикових коштів.

Таким чином, результативне управління грошовими потоками – важливий фінансовий важіль прискорення капіталу акціонерного товариства, скорочення тривалості виробничого і фінансового циклів і зниження потреби в позикових фінансових ресурсах [4, с. 129].

Для підвищення ефективності використання грошових коштів акціонерного товариства необхідно здійснення оперативного управління грошовими потоками в результаті внутрішнього нормування бізнес-процесів; забезпечення фінансової стійкості і позитивної динаміки прибутку сільськогосподарського підприємства в результаті ефективного управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, ефективного використання вільних грошових коштів.

Література:

1. Єфімова О.В. Фінансовий аналіз: сучасний інструментарій для приня-ку економічних рішень: підручник. – М.: Омега-Л, 2014. – 350 с.

2. Комплексний економічний аналіз господарської діяльності: підручник / О.І. Аверіна [и др.]. – 2-е изд., Перераб. – М.: КНОРУС, 2016. – 430 с.

3. Тимофєєва Т.В. Аналіз грошових потоків підприємства: навч. допомога. – 3-е изд., перераб. і доп. – М.: Фінанси і статистика; ИНФРА-М, 2010. – 368 с.

4. Горбунова Н.А., Горсткіна М.М. Інформаційне забезпечення оцінки стоимости бізнесу підприємства / Н.А. Горбунова, М.М. Горстіна // Проблеми економіки та менеджменту. – 2015. – № 5 (45). – С. 127-131.

НАПРЯМ 8. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Бабенко Л.В.
доцент
Університету митної справи та фінансів
Палієнко К.І.
студентка
Університету митної справи та фінансів
м. Дніпро, Україна

РОЛЬ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В системі управління підприємством значну увагу необхідно приділяти загальновиробничим витратам. Скорочення таких витрат призводить до зменшення собівартості продукції та відповідно збільшення прибутку. Тому визначення шляхів оптимізації та удосконалення обліку, аналізу та розподілу загальновиробничих витрат на підприємствах має суттєве значення, як теоретичне так і практичне.

За результатами поглибленого термінологічного аналізу О. М. Мазуренко стверджує, що «відсутність чіткого визначення поняття «загальновиробничі витрати» призводить до некоректного віднесення їх до складу витрат, що за своєю економічною природою не належать до таких витрат. Тому для розкриття економічної суті, значення та ролі досліджуваних витрат пропонуємо вважати загальновиробничими витрати цехів, дільниць і підрозділів на організацію та управління процесом виробництва, витрати на утримання й експлуатацію машин та обладнання, будівель, споруд, які не можна прямо віднести на конкретний об’єкт витрат» [5].

Обґрунтована класифікація та визначення груп загальновиробничих витрат підвищує ступінь їх однорідності й, водночас,

якість і грамотність їх подальшого опрацювання. Окрема група наукових розробок фахівців з обліку стосується удосконалення процесу документування загальновиробничих витрат. Різні автори пропонують розробку форм накопичувально-групувальних відомостей обліку загальновиробничих витрат за групами, напрямами їх понесення, структурними одиницями та зведені відомості. Запровадження таких пристосованих регістрів дасть змогу в оперативному порядку контролювати й управляти процесом понесення витрат на загальновиробничі цілі [2; 3; 4].

Відомим є факт віднесення загальновиробничих витрат до складу непрямих, із подальшим розподілом між видами продукції. Однак дискусії ведуться лише стосовно вибору оптимальної бази для розподілу витрат. Застосування різних методів і баз розподілу витрат обслуговуючих виробництв призводить до різних значень оцінки витрат основних виробництв та собівартості випущеної ними продукції, до того ж різниця може бути досить суттєвою й зростає зі збільшенням частки непрямих витрат. Не викликає сумнівів необхідність диференціального підходу до вибору бази розподілу залежно від специфіки галузі та виробничого процесу досліджуваного підприємства. Так, години праці можуть бути використані в якості бази розподілу загальновиробничих витрат для підприємств, у яких немає принципової різниці між розмірами заробітної плати. Пропорційно до кількості (маси) виготовленої продукції доцільно розподіляти загальновиробничі витрати в металургії, при виробництві будівельних матеріалів, в гірничодобувній промисловості. Крім того широко використовуються такі бази розподілу як машино-години, кошторисні (нормативні) ставки, прямі витрати на оплату праці та ін.

Теоретики і практики обліку визнають, що вітчизняна система калькулювання собівартості перебуває у проміжному стані між ринковою й плановою методологією, тому П(С)БО 16 «Витрати» передбачає калькулювання повної виробничої собівартості, що на заході позначається терміном «absorption cost» [1].

Облікове відображення віднесення загальновиробничих витрат безпосередньо пов’язано з категорією «нормальна потужність» і

віднесенням їх до постійних або змінних за ознакою реагування на зміну обсягу виробництва продукції, робіт, послуг. Якщо фактичний обсяг виробництва:

– менший за нормальну потужність, то до виробничої собівартості включається добуток нормативу постійних витрат на фактичний обсяг виробництва, тобто, до собівартості включається лише частина постійних загальновиробничих витрат: Дт 23 «Виробництво» Кт 91 «Загальновиробничі витрати». Частина постійних загальновиробничих витрат, що залишилася, є нерозподіленою і включається до складу собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) у період їх виникнення: Дт 90 «Собівартість реалізації» Кт 91 «Загально-виробничі витрати»;

– дорівнює нормальній потужності, то вся сума постійних витрат включається до виробничої собівартості продукції: Дт 23 «Вироб-ництво», Кт 91 «Загальновиробничі витрати»;

– більше нормальної потужності, то нерозподілених витрат немає: Дт 23 «Виробництво», Кт 91 «Загальновиробничі витрати». У такому разі загальна сума розподілених і нерозподілених постійних загальновиробничих витрат не може перевищувати їх фактичної величини.

Поділ загальновиробничих витрат на постійні й змінні та їх подальший перерозподіл створює процедурні труднощі для бухгалтерів-практиків. Спрощення процедурних аспектів включення до собівартості загальновиробничих витрат можливе також за умов переходу на широко застосовувану у розвинених країнах систему калькулювання собівартості винятково за змінними витратами – «direct cost», що змістить акцентний наголос зі значення постійних загальновиробничих витрат для процесу калькулювання.

Вирішення потребує також питання щодо включення до собівартості реалізації нерозподілених загальновиробничих витрат за умови відсутності продажу виготовленої продукції. За принципом відповідності доходів і витрат складовою собівартості реалізації нерозподілених загальновиробничих витрат стануть у місяці

отримання доходів (виручки), а до цього необхідно накопичувати такі витрати, наприклад, на субрахунках обліку витрат майбутніх періодів.

Як основний інструмент управління аналіз зобов'язаний надавати повну, деталізовану та достовірну інформацію про загальновиробничі витрати підприємства, тому до її формування висуваються жорсткі вимоги: повнота даних, достовірність, оперативність, порівнянність планових показників і минулих періодів, неперервність інформації, адаптованість інформації та єдність інформаційної моделі та господарюючого суб'єкта.

Здійснення аналізу загальновиробничих витрат підприємства вимагає врахування ознак, притаманним таким витратам: комплексний характер формування; вони не відносяться безпосередньо на виробництво конкретних видів продукції, а розподіляються на собівартість продукції спеціальними методами; виникають поза основним виробництвом, зміни у виробничій програмі не призводять до зниження цих витрат; впливають на фінансовий результат операційної діяльності; частина з них залежить від обсягу виробленої і проданої продукції, хоча їх зміна не прямо пропорційна; друга їх частина практично не залежить від обсягу випуску та продажу продукції, а визначається політикою адміністрації підприємства. Виходячи з цього, перед аналізом загальновиробничих витрат висуваються завдання, котрі необхідно вирішити для підвищення ефективності виробничої діяльності в цілому:

– вивчення комплексного складу загальновиробничих витрат;

– виявлення закономірностей у процесі виробничої діяльності підприємства;

– дослідження аналітичних показників у динаміці;

– визначення та оцінка факторів, які впливають на розмір витрат;

– виявлення оптимального рівня загальновиробничих витрат, виявлення резервів цього зниження.

Аналіз реалізує себе як функція управління при вирішенні питань щодо загальновиробничих витрат на двох рівнях: операційному (тактичному) та стратегічному. Операційний рівень полягає у

з’ясуванні доцільності й ефективності витрачання ресурсів на загальновиробничі цілі, місця таких витрат у собівартості виготовленої продукції. На цьому етапі постає завдання вдосконалення методики оперативного аналізу, його спрямування на оцінку теперішнього стану з врахуванням минулих управлінських рішень. На стратегічному рівні аналіз передбачає визначення прогнозованої величини загальновиробничих витрат, моделювання ситуацій із врахуванням минулої діяльності. Тут важливим є врахування методики обліку таких витрат та їх включення до собівартості виготовленої продукції. Здійснення аналізу загально-виробничих витрат на підприємствах повинно знаходити своє вираження в окресленні подальших шляхів господарювання, підвищенні ефективності понесених витрат, пошуку резервів їх зменшення з метою зниження собівартості виготовленої продукції та підвищення її конкурентоздатності.

Література:

1. Довгопол Н. П(С)БО 16 «Витрати» між фінансовим та управлінським обліком / Н. Довгопол, М. Нестеренко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 6. – С. 3-15.
2. Кодимська Т. Ю. Шляхи покращення обліку та розподілу загальновиробничих витрат на підприємствах – Електронний ресурс – Т. Ю. Кодимська // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 1 (6). – С. 196-200. – Режим доступу: http://economics.opu.ua/files /archive/2013/n1.html.
3. Мазуренко О. М. Бухгалтерський облік та аналіз загальновиробничих витрат: теорія, методика, організація: Автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльнос-ті)» / О. М. Мазуренко. – Житомир, 2010. – 21 с.
4. Проданчук М. А. Стратегічний аналіз витрат як основа прийняття оптимальних управлінських рішень / М. А. Проданчук // Економіка АПК. – 2012. – № 11. – С. 56-63.

НАПРЯМ 9. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Волохова Г.Л.
аспірантка кафедри стратегії підприємств
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ КОРПОРАТИВНОЮ ІДЕНТИЧНІСТЮ

Інформаційні технології змінюють інноваційну стратегію підприємств, розширюючи горизонт можливостей з точки зору нових продуктів, послуг, бізнес-моделей та внутрішніх процесів. Ця зміна підвищує розвиток компаній та прискорює темп інноваційного розвитку галузі в цілому. Керівникам компаній на сьогоднішній день слід розширювати розвиток інноваційних стратегій.

У той же час, крім адаптації до більш швидкого темпу конкуренції, інноваційні стратегії мають займатися більш широкими ринковими умовами [5]. Наприклад, конкурентоспроможна перевага дедалі менше залежить від продуктів, а більше – від послуг, що надаються цифровими можливостями, які їх оточують. Від пропозицій прогностичного обслуговування промислових товарів до стратегії розвитку Інтернету речей необхідно вивчити та освоїти нові інноваційні сфери. Оскільки більш просунуті технології, такі як штучний інтелект, входять у основний напрямок, конкуренція продовжує рости [4].

Розвиток нових технологій дозволили аудиторії відмовитися від реклами – від кабельних мереж до цифрових програвачів, а потім до Інтернету, що спричинило труднощі в створенні зацікавленості навколо компанії [1]. Зусилля, спрямовані на попередні види засобів масової

інформації, змусили компанії вважати, що для підвищення уваги та лояльності до компанії, вони мають проявити неабияку творчість у підходах до просування бренду [2]. Інтернет покращив спосіб використання споживачами продукції та послуг компаній. Проте це спонукає до застаріння багатьох традиційних стратегій та функцій компаній. Споживачі хочуть чітко зрозуміти позицію компаній та умови, які вони пропонують. Раніше маркетингові стратегії, які мали функцію у формуванні обізнаності про бренд, проте зараз саме інформаційний імідж кіберсередовища диктує умови та підстави для проінформованості про корпоративну ідентичність компаній [3].

З позиції корпоративних комунікацій, як складової корпоративної ідентичності, можна розглядати вплив кіберсередовища на спрямованість стратегій підприємств. По-перше, замість того, щоб зосередити увагу на тому, як розподіляти витрати на медіа-телебаченні, радіо, онлайн та ін., керівники мають націлюватися на етапи в прийняті рішень споживачами. Аналіз десятків маркетингових бюджетів показує, що від 70 до 90% витрат йде на рекламу та роздрібні акції, які вражають споживачів на етапах розгляду та купівлі. І все ж споживачі частіше впливають на етапи оцінювання та користуються порадами лідерів думок. У багатьох категоріях найбільш важливим стимулом для покупки є чужа порада. Тим не менш, багато маркетологів зосереджують увагу на витратах засобів масової інформації (головним чином на рекламу), а не на водіння прихильності лідерів думок [2]. Найкращі банерні реклами, пошукові запити та вірусні відеоролики можуть завоювати винагороди на фестивалях, але якщо продукт отримує слабкі відгуки або, що ще гірше, навіть не обговорюється в Інтернеті, навряд чи він виживе в конкурентному середовищі [3].

Друге значення полягає в тому, що бюджети маркетологів побудовані таким чином, щоб задовольнити потреби застарілих стратегій. Коли корпоративні комунікації були односторонніми, і кожна взаємодія з споживачами мала вартість змінного носія, яка зазвичай переважала фіксовані витрати для творчості. Керівництво зосереджувалося на «робочих медіа-витратах» – частині маркетингового

бюджету, присвяченого тому, що на сьогоднішній день відоме під назвою «платні медіа» [2]. Тепер маркетологи повинні також розглянути власні медіа, тобто канали контролю за брендом, такі як веб-сайти, та запозичені медіа, канали, створені споживачами, наприклад, лояльними до бренду. І все більша частина бюджету повинна йти на людей і технології, необхідні для створення і управління контентом для великої кількості каналів, моніторингу та участі в них.

Ключовою особливості інформаційної стратегії, компанії зробили великі ставки на те, що часто називають фірмовим контентом. Соціальні медіа дозволили компаніям перестрибнути традиційні засоби масової інформації та налагоджувати стосунки безпосередньо з клієнтами. Якщо компанії розповідають їм чудові історії та пов’язані з ними в режимі реального часу, то бренд стає центром спільноти споживачів [4].

Корпоративна ідентичність компанії досягає найбільшого успіху, коли вона проникає у культуру. А корпоративні комунікації – це сукупність прийомів, призначених для створення культурної актуальності [1]. Інформаційні технології не тільки створили потужні нові соціальні мережі, але також різко змінили процес функціонування культури. Соціальні спільноти зараз служать дуже ефективними та плідними новаторами культури – явищем, що називається «мікрокультурою». Якщо ми розуміємо мікрокультуру ідеального споживача, то можемо з’ясувати, чому стратегії корпоративних комунікацій є недієвими і які є альтернативні методи для підвищення зацікавленості споживача [5].

Також слід зазначити, що для стратегії управління в умовах сучасного розвитку інформаційних технологій, компанії слід зосередити увагу не лише на захисті своєї ідентичності з точки зору сприйняття споживачами, але і на фактичному захисті власної ідентичності. Оскільки розмиття кордонів між реальним та цифровим світом також означає, що компаніям варто більше уваги присвятити захисту власної корпоративної інформації так само як і зміцнити конкурентні позиції, так як все більша кількість інформаційних компаній-гігантів прагне освоїти традиційні ринки [4]. Наприклад,

якщо компанія є традиційним страховиком або кредитно-рейтинговим агентством, варто проаналізувати, чи можуть Google або Facebook скористатися своїми даними та досвідом для машинного навчання, щоб створити нові підходи до страхування та оцінки кредитного ризику [5]. Або ж навіть якщо компанія спеціалізується на харчових технологіях і має власний корпоративний стиль, чи зможе вона протистояти новинкам Amazon Whole Foods, що за допомогою Big Data можуть проаналізувати виключний вплив корпоративної ідентичності значно меншої компанії-конкурента і згенерувати нові підходи до створення конкурентної переваги.

Отже, можна стверджувати, що інформаційні технології на сьогоднішній день значним чином впливають на управління корпоративної ідентичністю, оскільки від них залежать вектор та умови розвитку комунікаційної складової самої компанії, а також умови гри на ринку в цілому.

Література:

1. Корнеліссен Дж. П. Корпоративні комунікації: керівництво з теоріх та практики / Дж. П. Корнеліссен // Сейдж Пабликс – 2017. – 5 те видання. – 219 с.
2. Brands Aren’t Dead, But Traditional Branding Tools Are Dying. [Електронний ресурс] / Дженс Скібстед. Расмус Хансен // Harvard Business Review. – 2014. – Режим доступу: https://hbr.org/2014/02/the-brand-is-dead-long-live-the-brand.
3. Branding in the Age of Social Media. [Електронний ресурс] / Дуглас Холт // Harvard Business Review. – 2014. – Режим доступу: https://hbr.org/2016/03/ branding-in-the-age-of-social-media.
4. Organizing for Digital Innovation [Електронний ресурс] / К. Мьоллер, М. Рінгель, Х. Забліт // Boston Consulting Group. – 2018. – Режим доступу: https://www.bcg.com/publications/2018/most-innovative-companies-2018-organizing-digital.aspx.
5. How Digital Transforms Innovation Strategy [Електронний ресурс] / М. Рінгель, Х. Забліт, Дж. Манлі, Ф.Грасль // Boston Consulting Group. – 2018. – Режим доступу: https://www.bcg.com/publications/2018/most-innovative-companies-2018-how-digital-transforms-strategy.aspx.

Куруджи Ю.В.
асистент кафедри менеджменту і маркетингу
Одеського національного морського університету
м. Одеса, Україна

ЩОДО ПИТАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ ЗБИТКІВ ЛОГІСТИЧНОЇ МЕРЕЖІ

Велика різноманітність ситуацій ризику, які виникають в процесі діяльності логістичних мереж, зумовлена, в основному, невизначеністю, що породжується різними зовнішніми і внутрішніми факторами. Джерелами можливих ризиків можуть бути коливання ринкового попиту, помилки прогнозів, відсутність взаємодії між елементами ланцюга, відмови обладнання, труднощі з отриманням сировини, матеріалів, людський фактор тощо. Вивчення динамічних оптимізаційних моделей виводить на перший план проблему управління запасами. Ефективне управління запасами дозволяє задовольняти очікування споживачів, створюючи такі запаси комплектуючих і продукції, що максимізують чистий прибуток.

Наведемо розглянуту в [1] оптимізаційну модель планів закупівлі та доставки товару в логістичній мережі в умовах випадкового попиту.

Припустимо, що оптова фірма планує свою діяльність на T періодів. В періоді t, t = 1,2,..., T вона планує закупити у постачальників товар в кількості x_t, який буде зберігатися на складі місткістю E. У цьому ж періоді товар повинен бути доставлений в пункти роздрібної торгівлі D_1, D_2,..., D_N в кількостях y_{nt}, n=1,2,... N. Будемо вважати, що попит на товар в періоді t в пункті D_n дорівнює d_{nt}, причому величини d_{nt} утворюють послідовність незалежних в сукупності випадкових величин з функціями розподілу $B_n(x) = \mathbf{P}\{d_{nt} \le x\}, t = 1,2,...,T$. Також зробимо припущення, що місткості складів в пунктах роздрібної торгівлі D_n досить великі.

Вираз для визначення сумарного прибутку описаної логістичної системи на горизонті планування T буде мати вигляд:

$$P = \sum_{n=1}^{N}\sum_{t=1}^{T}(p_{nt} - r_{nt})y_{nt} - \sum_{t=1}^{T} c_{mt}x_{mt} - \sum_{n=1}^{N}\sum_{t=1}^{T} s_t\left(q + \sum_{j=1}^{t} x_j - \sum_{j=1}^{t}\sum_{n=1}^{N} y_{nj}\right) -$$

$$- \sum_{n=1}^{N}\sum_{t=1}^{T} s_{nt}\left(q_n + \sum_{j=1}^{t} y_{nj} - \sum_{j=1}^{t} d_{nj}\right)\mathbf{I}\left(q_n + \sum_{j=1}^{t} y_{nj} - \sum_{j=1}^{t} d_{nj} > 0\right) - \qquad (1)$$

$$- \sum_{n=1}^{N}\sum_{t=1}^{T} p_{nt}\left(\sum_{j=1}^{t} d_{nj} - q_n - \sum_{j=1}^{t-1} y_{nj}\right)\mathbf{I}\left(\sum_{j=1}^{t} d_{nj} - q_n - \sum_{j=1}^{t-1} y_{nj} > 0\right) \to \max,$$

де c_t – закупівельна ціна товару в періоді t, що включає в себе витрати на доставку товару на склад оптової фірми від постачальників, r_{nt} – вартість транспортування одиниці товару в пункт роздрібної торгівлі D_n в періоді t, s_t – вартість зберігання одиниці товару на складі фірми в періоді t, s_{nt} – вартість зберігання одиниці товару на складі пункту D_n в періоді t, p_{nt} – закупівельна ціна товару в пункті D_n в періоді t, q – початковий рівень запасу товару на складі фірми-оптовика, q_n – початковий рівень запасу товару на складі пункту роздрібної торгівлі D_n, **I***(A)* – індикатор події *A*.

Введені параметри управління (x_t, y_{nt}), з урахуванням прийнятих позначень та угод, повинні задовольняти наступним обмеженням:

$$\sum_{j=1}^{t} x_j - \sum_{j=1}^{t}\sum_{n=1}^{N} y_{nj} \le E - q,\ t = 1,2,\ldots,T, \qquad (2)$$

$$- \sum_{j=1}^{t-1} x_j + \sum_{j=1}^{t}\sum_{n=1}^{N} y_{nj} \le q,\ t = 1,2,\ldots,T, \qquad (3)$$

$$q_n + \sum_{j=1}^{t-1} y_{nj} \ge \sum_{j=1}^{t} d_{nj},\ t = 1,2,\ldots,T,\ n = 1,2,\ldots,N. \qquad (4)$$

Нерівність (2) вказує на те, що, хоча за перші j періодів фірма може закупити будь-яку кількість товарів, все ж вона не може зберігати на складі більше, ніж дозволяє його вільна місткість E. Обмеження (3) описують той факт, що продаж товарів у пункти роздрібної торгівлі потрібно проводити за рахунок запасів, які є в наявності на складі на початок кожного періоду. Умови (4) говорять про те, що попит на товар може бути задоволений лише тим запасом товару, який є на складах в кінці кожного періоду.

Зазначимо, що умови (4) повинні виконуватися з високим ступенем ймовірності, тому їх можна переписати у вигляді:

$$B_n^{(t)}\left(q_n + \sum_{j=1}^{t-1} y_{nj} \right) \geq 1-\varepsilon,\ t=1,2,...,T,\ n=1,2,...,N. \qquad (5)$$

де ε – задана мала ймовірність. Тут $B_n^{(t)}(x)$ – t-кратна згортка функцій розподілу $B_n(x)$ з собою.

Задача стохастичної оптимізації може бути сформульована таким чином: знайти план закупівлі $\{x_t\}$ та доставки товару в пункти роздрібної торгівлі $\{y_{nt}\}$, який доставляє максимальне значення математичному сподіванню функції (1) і задовольняє умовам (2)-(3), (5), а також умовами невід'ємності параметрів управління $x_t, y_{nt} \geq 0, \forall n, t.$

Ризики у діяльності описаної логістичної мережі можуть бути пов'язані з незадовільненням попиту в пунктах роздрібної торгівлі та з необхідністю зберігання надлишків товару на складах. У тому випадку, коли попит на товар в пункті D_n в періоді t перевищує рівень запасу на складі, логістична система буде нести збитки, викликані дефіцитом товару в пунктах роздрібної торгівлі. Якщо в періоді t на складі пункту D_n запас товару ненульовий, то необхідно враховувати витрати на зберігання товару.

Можливі сумарні збитки логістичної мережі тоді складатимуть:

$$X = p_{nt}\left(d_{nt} - I_{n,t-1}\right)\mathbf{I}\left(d_{nt} > I_{n,t-1}\right) + s_{nt} I_{nt}\mathbf{I}\left(I_{nt} > 0\right). \qquad (6)$$

Очевидно, що величина X являє собою випадкову величину з відомим законом розподілу.

Виникаючі в діяльності описаної логістичної мережі ризики можна страхувати або не страхувати. Припустимо, що за договором страхування збитки, пов'язані з коливаннями попиту, страховик зобов'язується відшкодувати повністю, тоді вираз (6) буде являти собою розмір страхового відшкодування.

Позначимо через C страхову премію, яка виплачується страховій компанії. Страхування буде доцільним у тому випадку, коли страхова премія не перевищуватиме розміру збитків, тобто ймовірність того,

що розмір збитків, які буде застраховано, більший за страхову премію, достатньо велика. Математично це може бути записано наступним чином:

$$\mathbf{P}\{X > C\} \geq 1 - \varepsilon, \tag{7}$$

де ε – задана мала ймовірність.

Визначимо таке значення величини страхової премії C, яке задовольняло б умові (7). Для цього можна використати одну з модифікацій нерівності Чебишева [2], що дозволить отримати наступне правило:

$$\mathbf{D}X = \frac{\varepsilon}{1-\varepsilon}(\mathbf{M}X - C)^2 \tag{8}$$

де $\mathbf{M}X$ – математичне сподівання випадкової величини (6), $\mathbf{D}X = \mathbf{M}X^2 - (\mathbf{M}X)^2$ – дисперсія.

Таким чином, вирішальне правило (8) можна використовувати для знаходження величини страхової премії, при якій страхування ризиків збитків логістичної мережі стає доцільним.

Література:

1. Куруджи Ю.В. Оптимизация планов закупки и доставки товара в логистической сети при случайном спросе [Текст] / Ю.В. Куруджи // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 18. – С. 603-607.

2. Feller W. An Introduction to Probability Theory and Its Applications [Text] / W. Feller. – Vol. II. – 2nd Ed. New York, London, Sydney, Toronto: John Wiley & Sons, Inc., 1971. – 738 p.

Наукове видання

Пріоритетні напрями розвитку економіки: нові реалії та можливості в умовах євроінтеграції

МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

12 травня 2018 року

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори статей. Думки, положення і висновки, висловлені авторами, не обов'язково відображають позицію редакції.

Матеріали друкуються за авторською редакцією.

Адреса редакції: просп. Соборний, 226, м. Запоріжжя, Україна, 69006.
Запорізька державна інженерна академія,
кафедра економіки підприємства

Підписано до друку 28.05.2018 р. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Цифровий друк. Ум.-друк. ар. 8,37.
Наклад 100 прим. Замовлення № 0518-109.

Видавничий дім «Гельветика»
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.